

Západočeská univerzita v Plzni

Fakulta filozofická

Diplomová práce

Vybrané otázky spojené s hnutím Tálibán

Magdalena Lišková

Plzeň 2013

Západočeská univerzita v Plzni

Fakulta filozofická

Katedra blízkovýchodních studií

Studijní program Mezinárodní teritoriální studia

Studijní obor Blízkovýchodní studia

Diplomová práce

Vybrané otázky spojené s hnutím Tálibán

Magdalena Lišková

Vedoucí práce:

Mgr. Alena Tomková

Katedra blízkovýchodních studií

Fakulta filozofická Západočeské univerzity v Plzni

Plzeň 2013

Prohlašuji, že jsem práci zpravovala samostatně a použila jen uvedených pramenů a literatury.

Plzeň, duben 2013.....

Magdalena Lišková

Na tomto místě bych chtěla poděkovat Mgr. Aleně Tomkové za vedení práce,
cenné rady a věnovaný čas.

Obsah

ÚVOD.....	1
1 PAŠTÚNI A JEJICH PŮVOD.....	2
2 PAŠTÚNWÁLÍ.....	5
2.1 Melmastia.....	6
2.2 Nanawataj.....	6
2.3 Al-Badal.....	6
2.4 Túre, sabath a ímándáří.....	7
2.5 Ghajrat, námús a nang.....	7
2.6 Džirga	9
2.6.1 <i>Legislativní autorita a veřejný sektor</i>	9
2.6.2 <i>Ženská sféra autority</i>	10
2.6.3 <i>Typ ženského vedení a autority</i>	11
2.6.4 <i>Ženská autorita a hospodářské pravomoci</i>	12
3 HISTORIE SPOLEČENSTVÍ.....	12
3.1 Předislámské období.....	13
3.2 Kušánské království.....	14
3.1.1 <i>Budhové z Bamjánu</i>	16
4 PŘÍCHOD ISLÁMU	19
5 PŘEJÍMÁNÍ ISLÁMSKÝCH IDEOLOGÍ.....	21
5.1. Wahhábismus.....	21
5.2 Deobandíja.....	22
5.3 Opozice Deobandíje.....	26

5.4 Džamát ^c ate Islámí.....	28
5.4.1 Ideologie Džamát ^c ate Islámí.....	30
5.4.2 Struktura hnutí.....	32
5.4.3 Džamát ^c ate Islámí, zahraniční aktivita a odkaz hnutí ...	33
6 PAŠTÚNSKÝ ISLÁM.....	34
6.1 Paštúnský islám a deobandíja.....	35
6.2 Pár slov k ^c Umarovi.....	36
7 FINANCOVÁNÍ TÁLIBÁNU A DIPLOMATICKÉ STYKY.....	37
7.1. Financování Tálibánu.....	39
7.1.1 Afghánské opium.....	39
7.1.2 Vlastní finanční zdroje.....	47
7.1.3 Spolupráce a podpora CIA a ISI.....	48
7.2 Diplomatické vztahy	52
7.2.1 Vztahy Afghánistánu a sousedních zemí před hlavním nástupem vlády Tálibánu.....	52
7.2.2 Sa ^c údská Arábie.....	56
7.2.3 Írán	56
7.2.4 Rusko.....	58
7.2.5 Středoasijské republiky.....	59
7.2.6 Čína.....	62
7.2.7 Pákistán.....	62
7.2.8 USA.....	63
7.2.9 Indie.....	64

8 Závěr.....	65
9 ZDROJE.....	67
10 CONCLUSION.....	72
11 PŘÍLOHY.....	74
Příloha 1	74
Příloha 2	76
Příloha 3	77
Příloha 4	78
Příloha 5	79

ÚVOD

Diplomová práce je zaměřena na tři hlavní výzkumné okruhy, které spolu souvisí v mnoha ohledech. Zabývám se zde ideologií tálibánského hnutí v období jeho největšího působení v Afghánistánu v závislosti na paštúnském původu, historii a islámských ideologiích, kterými je paštúnský islám inspirován. Hnutí Tálibán je nacionalistickým hnutím, jehož ideologie je ovlivněna především paštúnským právním kodexem, paštúnwálí, deobandíjskou školou a částečně vychází z hlavních bodů wahhábismu. Paštúnský právní kodex je ovlivněn tradicemi a genealogií etnika tvořícího většinou část afghánské populace. V rámci těchto kritérií jsem sestavila analýzu toho, do jaké míry se tyto dvě pevně zakořeněné tradice ovlivnily a do jaké míry si je paštúnwálí a islám podobné. Hnutí Tálibán vzniklo na základě obrozeneckých myšlenek jako například Džamá'ate islámí Abú A'lá Mawdúdího, ale vzniklo také v reakci na historické události v zemi. Mudžáhidé bojovali za nezávislost Afghánistánu na tehdejším Sovětském svazu. V období po pádu SSSR, se paštunští mudžáhidé sjednotili proti ostatním frakcím bojujících o vnitro-politickou moc v zemi.

Druhým výzkumným okruhem je otázka financování hnutí. Tálibán byl podporován pouze třemi zeměmi, které uznávaly jejich legitimitu vlády na území Afghánistánu v letech 1996-2001. Tyto země vedly s Tálibánem pevné diplomatické styky. Tálibové získávali materiální a finanční prostředky, jak ze zahraničí, tak i od obyvatel Afghánistánu nebo z úrody a vývozu opiátů.

Tímto navazuji na otázku financování třetím okruhem, jímž jsou diplomatické styky se sousedními zeměmi Afghánistánu nebo zeměmi, které byly nějakým způsobem zainteresovány do jednání o situaci v Afghánistánu. Podotýkám, že oddělení otázky financování hnutí a diplomatických styků je prakticky nemožné, proto jsem tyto dvě výzkumné otázky ve struktuře práce zařadila za sebe.

Diplomová práce je zaměřena především na období vlády Tálibánu. Okrajově zmiňuji i některé historické události související se vznikem samotného hnutí. Cílem práce je pochopit „paštúnskou anarchii“, která nastala v zemi v průběhu devadesátých let.

Podklady pro výzkum tématických okruhů jsou čerpány z českých a zahraničních zdrojů. Důležitou monografií pro orientaci politického dění v Afghánistánu v době vlády Tálíbánu, je publikace íránisty Jana Marka, Dějiny Afghánistánu. Stěžejní zdroj pro sestavení teoretického rámce paštúnských tradic byl článek pákistánské studentky Palwashy Kakar. Transkripce přepisování Afghánských názvosloví a jmen jsou odvozena z perštiny, například nepřepisují neznělé „he“, v případě slovních spojení *ezáfe* zapisují foneticky s pomlčkou.¹ Naopak pojmy, které souvisí s učením sunny a Koránu přepisují podle publikace Luboše Kropáčka „Duchovní cesty islámu“.²

1 PAŠTÚNI A JEJICH PŮVOD

Majoritní skupinou hnutí afghánského Tálíbánu jsou etničtí Paštúni. Tato společenská skupina je odnepaměti vedena kmenovými vůdci, neboť svrchovaná moc tehdejších emírů efektivně nezasahovala do obtížně přístupných oblastí, tak jak je tomu dodnes. Paštúni se řídili dle výnosů kmenové rady starších Lója džirga, která je považována za nositele afghánské národní identity a zakladatele novodobého Afghánistánu.³ Jsou protiváhou k tádžické složce obyvatel v Afghánistánu, neboť právě Tádžici na rozdíl od Paštúnů podporovali pokrokový systém vlády a společenský život. Původ Paštúnů je nejasný, ale podle hmotných pramenů se usazovali zejména na pohraničním území Afghánistánu a Pákistánu. Již od počátku, kdy si uvědomovali svoji vzájemnou sounáležitost, vytvářeli opoziční hnutí vůči svrchovaným vládcům, ať už se jednalo o příchod muslimů, nebo mongolskou anexi vedenou Čingischánem ve 13. Století.⁴ Stejně tak bojovali za svobodu v 18. století proti Peršanům a později se museli postavit ještě daleko silnějšímu nepříteli - Rusku a Velké Británii. Zdá se, že Afghánistán byl křižovatkou vlečných konfliktů již odnepaměti. Současnou situaci daleko více komplikuje etnická rozmanitost, neboť stanovení hranic některé

¹ Například město na severu Afghánistánu „Mazár-e Šaríf.“

² Jedná se například o pojmy: *tawhíd* (jedinnost boží), *fatwa*, *ta^olluq bill^oáh*, *sallaf as-sálih*, *umma* (náboženská obec), *madhab*. Naopak pojem *madrasa* přepisují podle perské transkripce jako *medresa*, neboť o ní hovořím v souvislosti s Paštúny.

³ <http://www.aan-afghanistan.org/index.asp?id=1783>. Dostupné dne: 13.2.2013

⁴ MAREK, Jan. *Stručná historie států*. Praha: Libri. 2003. s. 18.

společenské celky zcela rozdělilo.⁵ U Paštúnů je tomu také tak. Základní rozdělení Paštúnů je založeno buď na kmenové příslušnosti, nebo na rozdělení na Západní a Východní Paštúny. Západními Paštúny myslíme ty afghánské, tak zvané Barpuštún. Východními Paštúny nebo Pachtúny⁶ jsou ti, kteří žijí na území Pákistánu. K rozdělení na východní a západní Paštúny došlo v období stanovení Durrandovy linie (viz. Příloha 1). Tato hranice byla zpochybňována zejména v období vzniku Pákistánu v roce 1947⁷, kdy došlo ke geograficko-politické změně, ale také rozdělení paštúnské společnosti.⁸

K paštúnskému etniku patří mnoho kmenových svazů. Struktura a genealogie je poměrně dobře zmapována (viz. Příloha 2), avšak existuje mnoho teorií o jejich pravém původu. Někteří vědci se odvolávají na záznamy o příchodu Šaků⁹, nebo Bílých Hunů. Pravděpodobnost původu odvozeného od Bílých Hunů není prokazatelná, neboť zmínky o přítomnosti Paštúnů byly zaznamenány již před jejich příchodem.¹⁰ Paštúni se usadili v oblasti Sulejmánských hor v Pákistánu a odtud se dále šířili směrem na sever, do vnitrozemí Afghánistánu.

Heterogenita afghánské společnosti je zapříčiněna historickým územním vývojem. Území Afghánistánu bylo vždy obchodní křižovatkou, a také z tohoto důvodu bylo předmětem zájmu místních impérií. Západní část Afghánistánu byla přirozeně ovlivňována perskou entitou, která se rozšířila do celého Afghánistánu a odtud právě pochází turkoíránská, neboli kaukosoidní skupina obyvatel. Naproti tomu jihovýchodní a střední část současného Afghánistánu připadala Indickému království. Sever

⁵ Stanovení pevných hranic se odehrálo na konci 19. století. Byla vytyčena hraniční oblast s Indií a Ruskem. MAREK, Jan. *Dějiny Afghánistánu*. Praha: Nakladatelství Lidové noviny, 2003. s. 18.

⁶ Larpuštún. http://southas2.w06.wh-2.com/Media/NewsDoc/_1787.Pdf. 13.2.2013

⁷ STRNAD, Jaroslav; FILIPSKÝ, Jan; HOLMAN, Jaroslav; VAVROUŠKOVÁ, Stanislava. *Dějiny Indie*. Praha: Nakladatelství Lidové noviny, 2003. s. 25.

⁸ MAREK, Jan. *Dějiny Afghánistánu*. Praha: Nakladatelství lidové noviny, 2006. s. 16.

⁹ Šakové přísluší k nomádským íránským tedy indoevropským kmenům, které byly rozšířeny v oblasti od Černého moře až k Číně v období od 6. Století př.n.l. do 3. století n.l.

¹⁰ Záznamy o Paštúnech pochází z perských, indických nebo čínských spisů. MAREK, Jan. *Stručná historie států*. Praha: Libri. 2003. s. 18.

a severovýchod obývala mongoloidní rasa.¹¹ K majoritní společnosti náleží Paštúnové, Tádžici, Balúčové a Núristánci.¹² Západní Paštúni patří ve většině případů ke kmenu Dúrránů rozdělených na Zírak a Pandžpáj.¹³ Východní území v oblasti Kandaháru a Ghazní obývají Ghilzajové, do jejichž rodu patří dva hlavní kmeny Toran a Boran. K Pákistánským Pachtúnům patří kmenový svaz Chajbarů, k němuž patří například Orkazajové, Áfaríidové, Šínvarové.¹⁴

V současnosti se média zabývají diskusí o genealogii Paštúnů respektive možnost genetické příbuznosti mezi Paštúny a Židy. Jak již bylo řečeno, jednalo se o Afaríidské Pachtúny, o kterých se vedly úvahy, že jsou to potomci ztraceného židovského kmene Efrajim. Důvodem vedeného výzkumu je snaha dokázat příbuznost některých podobných židovských a paštúnských zvyků a názvosloví. Společným zvykem je například zapalování svíček na šábes, vynechávání některých jídel a podobný způsob oblékání. Některá zpravodajství zveřejnila skutečnost, že samotní Paštúni s touto teorií souhlasí a ke svému židovskému původu se hrdě hlásí. Svoji genealogii ospravedlňují argumenty opírajícími se o židovské, křesťanské i muslimské zdroje, které jsou datovány do 10. století.¹⁵ Jaká je však pravda, nevíme.

V diskusích se objevuje mnoho názorů spojených s touto problematikou, ale je zřejmé, že probíhající výzkum je všeobecně zpochybňován. To na čem se většina médií shoduje, je ta skutečnost, že *„je možné pomocí DNA identifikovat regionální původ Paštúnů, ale nikoliv přesně konstatovat, jaká je rodová line židovských kmenů.“*¹⁶ Genetička Šáhnáz Alí, jež se zasloužila

¹¹ Mongoloidní rasu reprezentují čtyři základní skupiny obyvatel: Turkmeni, Uzbeki, Kirgizové, Ajmáci a Hazárové. MAREK, Jan. *Stručná historie států*. Praha: Libri. 2003. s. 97.

¹² MAREK, Jan. *Stručná historie států*. Praha: Libri. 2003. s. 97.

¹³ Kmen Zírak se skládá například z rodu Barkazajů, Pópazajů, Ačkazajů, Sadózajů. MAREK, Jan. *Stručná historie států*. Praha: Libri. 2003. s. 99.

¹⁴ Kmen Afaríidů, kteří přísluší k pákistánským Pachtúnům, jsou předmětem izraelského výzkumného projektu zabývající se jejich původem. MAREK, Jan. *Stručná historie států*. Praha: Libri. 2003. s. 99.

¹⁵ http://www.rozhlas.cz/radio_cesko/exkluzivne/zprava/ke-ztracenym-kmenum-izraele-se-hlasi-dalsi-lide-geneticke-testy-rozhodnou-jestli-mez-ne-patri-i-18-milionu-pastunu-1132969. 27.4.2013

¹⁶ <http://www.ranguna.com/blogginguna/scientific-results-of-whether-pashtuns-really-are-one-of-the-lost-tribes-of-israel-2> 27.11.2012

o získání stěžejních vzorků paštunských DNA a spolupracuje s hajfským vědeckým ústavem Techion, hovoří o výzkumném záměru, který by měl potvrdit, či vyvrátit vzájemnou genetickou příbuznost. Šáhnáz Alí představuje projekt, který byl dříve považován za pouhou kuriozitu. V rámci vědecké analýzy doufá, že bude odhaleno mnoho odpovědí na otázky o původu a jiných spojitostích mezi Izraelity a Afaridskými Paštúny.¹⁷

2 PAŠTÚNWÁLÍ

Paštúni jsou, jak již bylo řečeno, majoritní skupinou střední Asie. Jsou skupinou, v jejíž kultuře se střetávají zvyky, tradice a islámské právo. Paštúnskou tradicí je nepsaný právní kodex paštúnwálí, který je nadřazen islámskému právu, proto se nám mohou zdát některé jevy této společnosti s vyznávaným náboženstvím v rozporu. Paštúnwálí, neboli zvykové právo v sobě zahrnuje tři základní principy: prokázání pohostinnosti hostům, poskytnutí pomoci a krevní mstu. Celkově však toto právo obsahuje, podle mnohých zdrojů, základní „desatero“¹⁸ podle něhož se paštúnská společnost orientuje. Celkově však tento nepsaný právní princip obsahuje více pojmů.¹⁹ V této práci se budu zabývat pouze deseti základními pravidly a kmenovou radou. Paštúnské zvykové právo je vedle náboženství nejsilnějším prvkem v afghánské kmenové společnosti. Představuje nepsaný etnický kód a tradici životního stylu, který je přebírán od jejich předků již několik staletí. V některých zdrojích je popisován jako jakási „paštúnská cesta“. Je známo, že paštúnwálí praktikují nejen Paštúni v diaspoře, ale také někteří Afghánci

¹⁷ <http://www.ranguna.com/blogginguna/scientific-results-of-whether-pashtuns-really-are-one-of-the-lost-tribes-of-israel-2> 27.11.2012

¹⁸ Desatero paštúnské cesty je shrnuto pod základní pojmy, jako je: 1. melmastia (pohostinství), 2. nanawataj (ochrana hosta), 3. al-badal (spravedlnost, krevní msta), 4. trúe (statečnost), 5. imándárí (dobré smýšlení o Bohu, dobrý vztah k živým bytostem a přírodě), 6. sabath (úcta k ženě, rodině a celému společenství), 7. istiqámát (jedinečnost Boha), 8. ghajrat (genderová pravidla, vzájemný respekt mezi mužskou a ženskou sférou), 9. námús (ochrana a podpora postavení žen uvnitř komunity), 10. nang (ochrana slabých). V některých textech je uváděno více základních pravidel, k nimž přísluší především zákon o autoritě kmenové rady a jejího rozhodování.
<http://home.uchicago.edu/~tginsburg/pdf/articles/AnEconomicAnalysisOfThePashtunwali.pdf>. 7.2.2013

¹⁹ <http://larc.sdsu.edu/alcp/resources/afghanistan/culture-2/pashtunwali/>. 7.2.2013
Nyní se uvažuje o některých změnách v této hluboce zakořeněné tradici, a to zejména v povinnosti poskytnutí útočiště jedinci bez ohledu na to, zda představuje obecné ohrožení. Například Spojené státy americké požadovali vydání Usámy bin Ládina, ale podle zvykového práva jim nemohlo být vyhověno. MAREK, Jan. Dějiny Afghánistánu. Praha: Nakladatelství Lidové noviny, 2003. s. 99.

ne-paštúnského původu.²⁰ V některých textech je konstatováno, že ustavením paštúnské cesty, jako legitimního právního zákoníku pro společnost na dobytém území, je některými specialisty na problematiku sociálních vztahů chápáno jako vstup Afghánistánu do epochy moderního státu. K právnímu zakotvení paštúnwalí došlo v souvislosti nástupu Ahamada Šáha Durráního na trůn v roce 1747.²¹

2.1 Melmastia

Zmíněné desatero paštúnwalí můžeme podrobit porovnání s islámskými předpisy. Například povinnost pohostinství *melmastia*,²² je typickým zvykem pro oba tyto myšlenkové proudy. Stejně tak jako muslimové kdekoli jinde na světě, mají Paštúni za povinnost projevit hostům nejvyšší možnou náklonnost a nabídnout mnohdy i to, co si běžně sami dovolit nemohou.²³

2.2 Nanawataj

Pohostinnost znamená věnovat se péči o hosty, cizince, přátele včetně povinnosti je chránit. Ve společenství je samozřejmostí nejen pohostinnost, ale rovněž ochrana a obrana cizince či hosta po celou dobu jeho přítomnosti. Do normy *nanawataj* spadá i právo hosta, který může požadovat zastavení uplatňování msty. Do rodiny, která hodlá uplatňovat právo msty, je vyslána žena s prosbou o pozastavení konfliktu, a tomu by mělo být vyhověno.²⁴

²⁰ Hussain, Rizwan. *Pakistan and the Emergence of Islamic Militancy in Afghanistan*. Aldershot: Ashgate, 2005. s. 221.

²¹ http://books.google.cz/books?id=bv4hzxpo424C&pg=PP1&pg=PA81&redir_esc=y#v=onepage&q&f=false. 9.2.2013

²² https://docs.google.com/viewer?a=v&q=cache:60wupszIO7EJ:israelisverige.info/Files/Referensmaterial/kdyz_muz_miluje_zenu_po_muslimsku.pps+Pa%C5%A1%C3%BAnsk%C3%A9+tradice&hl=cs&gl=cz&pid=bl&srcid=ADGEEShIQfJXImaRCPrbdvkmhojK6Kfnga1g-nD60TvwDWVoGx80y962W-Qa4SzLT051qwPc9IOeP3Qh335spYxYRm1iWq15eipoQ1uF6ZAZ06ZFJh3R7SFeymWfzvxtMbCNzdAY3kaz&sig=AHIEtbQRmfw4DOWbrdBngeocYbDITMu4og. 22.4.2013

²³ Roberts, J. Jeffery. *The Origins of Conflict in Afghanistan*. Abc-Clio, United States, 2003. s. ixv.

²⁴ Misdaq, Nabi. *Political Frailty and external interference*. London: Routledge, 2006. s. 274.

2.3 Al-Badal

Třetí bod paštúnského zvykového práva je zmíněná *al-badal*, spravedlnost, nebo také krevní msta, kterou lze uplatnit v případě zavinění smrti, ale také při pouhém ponížení či urážky některého člena z jiného kmenového společenství. Výsledkem této praxe může být i válka trvajících po celé agenerace. Jedinou pravomoc vlastní duchovní vůdce, který může vynést verdikt na ukončení sporu, ale nemusí mu být vyhověno.²⁵

2.4 Túre, sabath a ímándarí

Dalším bodem paštúnwalí je mimo jiné projevení statečnosti. Ta se pojí celkově s charakterem Paštúnů tradičně považovaných za největší bojovníky za svobodu. Tento předpoklad je svázán s pojmem *túre*, kterým je míněna ochrana půdy, majetku, rodu, ženy a své cti. *Túre* se pojí s šestým principem, a tím je *sabath*, loajalita k rodině a kmenu. Princip *ímándarí* je v souladu se smýšlením muslima, tedy vynaložení úsilí k dobrému smýšlení, slovem i činem. Paštún je zavázán k ohleduplnosti ke svému okolí, jak ke zvířatům, tak k životnímu prostředí. Sedmý bod právního kodexu je přímou součástí islámu *tawhíd*, neboli víra v jediného Boha, tento jev shrnut do pojmu *istiqámat*.²⁶

2.5 Ghajrat, námús a nang

Ghajrat, osmá část právního kodexu, je chápána jako oddanost a uznávání privilegia paštúnské komunity. Jedním z důležitých záležitostí paštúnského práva je také ochrana a podpora postavení žen uvnitř komunity.²⁷ Na tento bod také navazuje desáté pravidlo o cti a ochraně slabých ve svém okolí.

Definice pojmu *ghajrat*, je někdy vysvětlována dvěma způsoby: čestný boj v bitvě a řádná obrana cti. Válečná pravidla určují mimo jiné, kdo může být napaden, například nesmí být napadeni civilisté, nebo rozdělování válečné kořisti. Čest lze získat je dána například prokázáním svých bojovnických

²⁵ Banting, Erinn (2003). *Afghanistan the People*. Crabtree Publishing Company. s. 14.

²⁶ <http://www.law.harvard.edu/programs/ilsp/research/kakar.pdf>. 21.2.2013

²⁷ Tuto záležitost podrobněji rozpracovává například autorka Palwaša Kakar ve své eseji "Tribal Law of Pashtunwali and Women's Legislative Authority". <http://www.law.harvard.edu/programs/ilsp/research/kakar.pdf>. 21.2.2013

schopností. U žen není neobvyklé se zapojovat do bitev, mnohem častěji jejich úloha spočívá podpoře bojovníků. Sociální uspořádání *nang* a *qalang* vytváří normy, podle kterých se usuzuje, kdo je čestný bojovník a jaké je jeho sociální a ekonomické postavení. U skupiny bojovníků *qalang* je posuzováno z jakých socio-ekonomických kruhů²⁸ pocházejí, například bojovníci jsou rozřazováni do třech tříd: chánové jsou veliteli a jsou považováni za rovnocenné s válečnickými *nang*. Druhou formou posuzování podle „rytířských norem“ je obrana cti. Urážka, obvinění, či akt, který uráží hodnoty a normy paštúnwalí a čest Paštúnů, vyžaduje obranu cti²⁹. Obranou cti je *badal*, čili pomsta, tak jak je výše uvedeno.³⁰

Námús, lze definovat jako obranu platných generových pravidel společnosti. *Námús* je důležitou institucí pro chápání oddělení pohlaví v paštúnské společnosti, který je často zván *purda*. Paštúni *purdah* chápou jako rozdělení role muže a ženy, k nimž se váží určité normy, které jsou od nich očekávány.³¹

Paštúni identifikovali *námús* jednoduše jako „obranu cti žen“ a muž často považuje *purda* za povinnost kontroly žen, a mnohdy i kontroly mužů. Jinými slovy muž se zavazuje pravidlům *námús*, to znamená, že dodržuje pravidla nevstupování do vyhrazeného prostoru určeného pouze ženám. Stejně tak se předpokládá, že ženy nevstupují do mužské sféry. Například, pokud muž nepříslušící k příbuzenské linii vstoupí do ženského prostoru, zvláště pokud se jedná o ženský prostor vysoce postavené velkostatkářské třídy, může být za zneuctění paštúnských hodnot zbit a s velkou pravděpodobností bude vyhnán z komunity. Hranice *purda* je obtížně definovatelný pojem i pro Paštúny, neboť jej dále rozlišují na dvě skupiny *nang* a *qalang*. Od těchto

²⁸ Akbar Ahmed identifikuje dva typy socio-ekonomického organizačního nastavení: *qalang* (plátcí daně), skupina nebo městští velkostatkáři a *nang* (vznešení), skupina nebo pastevečtí (nomádští) nebo horší Paštúni.
<http://home.uchicago.edu/~tginsburg/pdf/articles/AnEconomicAnalysisOfThePashtunwali.pdf>. 21.2.2013

²⁹ Zachování cti je hlavním kodexem paštúnwalí. Proto, aby si každý Paštún zachoval svoji čest, musí dodržet povinnost pohostinosti, ale také dodržovat genderová pravidla, tedy respektovat uzavřený prostor.
<http://home.uchicago.edu/~tginsburg/pdf/articles/AnEconomicAnalysisOfThePashtunwali.pdf>. 9.2.2013

³⁰ <http://www.pashtunistan.net/arwatch.php?%20id=28> 9.2.2013

³¹ <http://www.law.harvard.edu/programs/ilsp/research/kakar.pdf> 9.2.2013

termínů je odvozeno celé spektrum možností toho, kde jsou hranice sfér mezi muži a ženami. Například nomádští Kúčové jsou společností, kde ženy nenosí závoj na veřejnosti a často se plně nevěnují péči domácnosti, v období, kdy se muž po dlouhé dny a týdny věnuje pastevectví. Do skupiny *nang* spadají většinou polo-pastýřské a polo-zemědělské kmeny.³²

Ženy částečně zakrývají tvář, pokud vychází z domu, nebo také z důvodu vyjádření respektu starším lidem. Co se týká například sousedských návštěv, muži a ženy mají, jak již bylo řečeno, své oddělené prostory. Pouze vážené starší osoby nebo děti se mohou, bez ohledu na pohlaví, volně pohybovat mezi těmito dvěma vyhrazenými prostory.³³

2.6 Džirga

Tato „rada starších“ je organizována Paštúny na vesnicích i na regionálních úrovních jako legislativní a exekutivní orgán v rámci paštúnwálí. Rada se rozhoduje na základě konsenzu a rozhodnutí jsou platná pro zapojené strany. Paštúni, kteří mají své místo v radě, musí být známí svou poctivostí a ctí. Pro efektivní uplatňování autority členů paštúnské společnosti v radě je nutné, aby tento člen byl ze třídy velkých vlastníků půdy a stejnou měrou, jako bohatstvím se musí prokázat i dobrou pověstí. Pokud existují pochyby o cti členů rady, může to způsobit silnou nerovnováhu a ztrátu autority uvnitř komunity. Téměř výlučně radu tvoří mužští členové, ačkoliv je známa i účast žen. Nejčastěji jsou řešeny spory majetkové, o vodu i půdu. Otázka žen není příliš řešena, zmínka o ženách je zde pouze v případě, pokud lze za jejich pomoci dospět k vyřešení jiného konfliktu.³⁴ Džirga takto uzurpuje ženám jejich práva a využívá je k řešení mužských sporů.³⁵

2.6.1 Legislativní autorita a veřejný sektor

Právo je systém legálních norem, které řídí společenské poměry. Vláda musí právem srozumitelně definovat parametry sociálních vztahů, legální systém a legální autoritu. Práva mají i paštúnské ženy a zvláště v usedlé a polo-

³² <http://www.law.harvard.edu/programs/ilsp/research/kakar.pdf> 9.2.2013

³³ <http://www.law.harvard.edu/programs/ilsp/research/kakar.pdf> 9.2.2013

³⁴ Řešení může být nalezeno ve formě sňatkové politiky.

³⁵ <http://www.law.harvard.edu/programs/ilsp/research/kakar.pdf> 7.2.2013

³⁵ <http://larc.sdsu.edu/alcp/resources/afghanistan/culture-2/pashtunwali/>

usedlé paštúnské komunity mají svoji vlastní sféru soudní pravomoci a tedy možnost uplatňovat právní moc. Přesto, že muži i ženy mají svoji sféru právní působnosti, muži mají výhradní pravomoc kontrolovat rozhodování žen, a to způsobuje mezi těmito dvěma sférami jakousi nerovnováhu. Muži a ženy v paštúnské společnosti žijí v oddělených světech, kde je uplatňována jejich role přispívající k zajištění obživy pro celou komunitu. Tyto dva světy se mnohdy uplatňováním autority často překrývají. Také existuje velká škála odlišností mezi rozlišností městskou a velkostatkářskou elitou, pastýřskými a nomádkými kmeny, neboť ty jsou známy menší genderovou segregací. Koncept, který přiměřeně popisuje rozdělené sféry je antropologický popis prostoru a pořádku, který je přirozeně *homo-sociální* a naznačuje, že muži nemají přístup do ženského prostoru a ženy do mužského prostoru. Hranice jsou nicméně propustné pod jistými okolnostmi jako je svatba nebo práce na poli. Muž i žena se chovají na veřejnosti podle norem paštúnwálí a toto chování je shrnuto v pojmu *purda*.³⁶

Hranice mezi pohlavími je jakýmsi ideálem, tak i reálným odrazem toho, jak je společnost organizována. Mezi Paštúny je tento „sociální pořádek“ dosahován všude tam, kde je majorita Paštúnů. Tam kde dochází k etnické nebo ekonomické odlišnosti, jsou tyto ideály uplatňování s daleko větším úsilím.³⁷

Například nomádké ženy jsou známy tím, že mnohé manuální práce zvládají bez pomoci muže a mají tak zdroje a šance vytvářet sociální sítě s ostatními ženami ve společnosti. Proto mají důležitou pozici v ženském *homo-sociálním* uspořádání a mohou být hlavními postavami při uzavírání veškerých obchodů. V *homo-sociálním* uspořádání ženy v autoritativní pozici kontrolují užití zdrojů pro klan, nebo rozšířenou rodinu. V ženské organizační struktuře dosahují autoritativního statutu, pokud prokáží stejně jako muži, že jsou čestné a jsou vážnými zastánkyněmi norem paštúnwálí.³⁸

³⁶ <http://www.law.harvard.edu/programs/ilsp/research/kakar.pdf> 7.2.2013

³⁷ <http://www.law.harvard.edu/programs/ilsp/research/kakar.pdf> 7.2.2013

³⁸ <http://www.law.harvard.edu/programs/ilsp/research/kakar.pdf> 7.2.2013

2.6.2 Ženská sféra autority

Sociologové se zajímají zejména o postavení afghánských žen v paštúnské komunitě a nízký věk provdávaných mladých dívek. Toto téma je stále diskutováno a existují určité snahy k prosazení právních reforem ve prospěch žen. Naproti tomu jsou známy případy, kdy se ženy naopak zapojily i do nábožensko-politického života po boku mužů, ačkoliv jejich vzájemné postavení je v určitých ohledech nevyvážené.

Ženská čest je svázána s mužskou paštúnskou společností. Často se říká, že Paštúni obvykle vidí ženy jako kompromitující prvek rodiny. Pokud má žena špatnou pověst, celá její rodina je považována za zkaženou. To samé je možné říci i ze strany muže, jako hlavy rodiny zodpovídající za důstojné postavení uvnitř komunity. Muž je stejně jako žena považován za čestného reprezentanta rodiny, a pokud spáchá jakýkoli prohřešek proti pravidlům paštúnwálí je jeho rodina rovněž považována za nečistou. Do čela domácnosti je vybírána žena, která je důvěryhodnou osobou, neboť svým postavením získává privilegia a pravomoci uvnitř sociální sítě.³⁹

2.6.3 Typ ženského vedení a autority

Existují tři úrovně ženského vedení a legislativní autority: národní úroveň, úroveň obcí a rodinná úroveň. Příkladem autoritativního vedení na národní úrovni byly ženy jako Nazú Aná a Zarghona Aná. Nazú Aná byla velmi respektovanou vůdkyní své vesnice a ženou afghánského nacionalisty Míry Vaise Hotakiho. Stala se legendární „Matkou afghánského nacionalismu“ a získala autoritu skrze svoji poezii a podporu paštunského zákoníku. Nazvala paštúnwálí právem sdružení afghánských kmenů a byla arbitrem konfliktů mezi paštunskými kmeny, stejně jako povzbudila alianci proti perské nadvládě. Kdy byl Míra Vais poražen, Nazú Aná a její dcera zemřely v boji po jeho boku. Zarghona Aná byla matkou Ahmeda Šáha Durráního, který uspěl ve sjednocení paštúnských kmenů a zformování státu. Jako Nazú Aná, i Zarghona Aná byla nacionalistkou a povzbuzovala veřejnost k užívání

³⁹ <http://www.law.harvard.edu/programs/ilsp/research/kakar.pdf> 7.2.2013

paštúnwálí. Když byl Ahmad Šáh mimo Kandahár, byla arbitrem a vedla zem.⁴⁰

Na úrovni obcí, ženské vůdkyně vesnic, *qarjadar*, jsou svědkyněmi ženských ceremonií, mobilizují ženy k praktikování náboženských svátků, připravují ženy k pohřbu a vykonávají služby pro zesnulé ženy. Vůdkyně ženského paštunského společenství ve vesnici mají za úkol uspořádat sňatky pro svou vlastní rodinu a rozhodují o konfliktech mezi muži a ženami.⁴¹

Rodinná úroveň vedení spočívá v řízení rozšířené rodiny, žena vytváří sociální síť a hierarchii vedení, rozděluje zdroje pro domácnost, přiděluje práce a získává rodině kredit a sociální mobilitu skrz sňatkovou politiku. Vůdkyně rodiny řeší konflikty mezi ženami uvnitř domácnosti. V případě *nanawataj* řeší obranu hostů, je rodinnou reprezentantkou, která řeší spory. V některých případech může být i více vůdkyní domácnosti, pakliže jsou spolu schopny spolupracovat, může být domácnost jednotná. V ostatních případech je vedoucí domácnosti jen jedna žena.⁴² Celkovým dojmem je, že mužská struktura autority je více rovnostářská, než ženská autorita. Žena v rodinném kruhu sama uplatňuje paštúnwálí, kdyžto muži tvoří radu, na jejímž základě jsou vydávána společná rozhodnutí.

2.6.4 Ženská autorita a hospodářské pravomoci

Všechny ženy mají pod kontrolou své osobní věci jako je oblečení a šperky, ale věnují se také péči dobytek a s ním spojenou produkci mléka a mléčných výrobků, a také se starají produkci ovoce a zeleniny, kterou pěstují. Ženy v usedlých kmenech, které mají na starost mouku, olej a rýži, mohou jimi jiným ženám platit za jejich služby. Ženy, které jsou rodinnými vůdkyněmi, a které mohou nakládat se zdroji, zvětšují svoji autoritu. Nomádské ženy obvykle spravují všechny rodinné příjmy, zatímco muž je pryč a stará se o pastevectví po několik měsíců v roce.⁴³

⁴⁰ <http://www.law.harvard.edu/programs/ilsp/research/kakar.pdf> 7.2.2013

⁴¹ <http://larc.sdsu.edu/alcp/resources/afghanistan/culture-2/pashtunwali/> 9.2.2013

⁴² Misdaq, Nabi. *Political Frailty and external interference*. London: Routledge, 2006. s. 274.

⁴³ http://www.army.forces.gc.ca/caj/documents/vol_10/iss_3/CAJ_vol10.3_09_e.pdf. 10.2.2013

3 HISTORIE SPOLEČENSTVÍ

Tradiční afghánská společnost je ovlivněna mnohými filozofickými proudy, z nichž vychází vlastní zvykový systém. Afghánistán je, jak již bylo řečeno, územím obchodních křižovatek, válečných střetů, ale také místem, kde docházelo ke kontaktu mezi mnohými náboženskými entitami. Oblast střední Asie byla ovlivňována všemi nejstaršími světovými náboženstvími. Nejvíce patrný dopad na současné nesourodé společenství měl bezesporu islám, ale za zmínku stojí i období předislámské.

3.1 Předislámské období

V období starověku byli obyvatelé nepřetržitě ovlivňováni zejména perskou a hindskou kulturou. Nejstarší památky osídlení v oblasti současného Afghánistánu a Pákistánu byly datovány do 6. století př.n.l. Největší sídelní oblast se nacházela v oblasti Indu, kde se nachází i Harappa a Mohendžodáro, které je prokazatelně spjata s tukmenskou kulturou. Nejvíce památek se objevuje, až od přelomu 2. a 3. tisíciletí, kdy byly nalezeny zbytky osídlení a řemeslných nástrojů.⁴⁴

Prvním doloženým státním útvarům na území Afghánistánu byla Baktrie, jejíž centrum se nacházelo v blízkosti řeky Amudarje a hrance Sahary, až do oblasti dnešního Tádžikistánu a Uzbekistánu.⁴⁵

Prameny vypovídají o tom, že baktrijský stát založil panovník Guštásp. Jeho království bylo ovlivňováno v Persii šířeným zoroastrismem, jehož základní ideologii postupně převzala Baktrie.⁴⁶ V prvním tisíciletí byl Afghánistán také periferní součástí Perské říše Achajmenovců.⁴⁷ Větší území Afghánistánu bylo ovládnuto Peršany, až s příchodem Kýra II., který si nárokoval celý západní Afghánistán, a jeho potomci toto území následně rozšířili, konsolidovali zde svoji nadvládu a prohlásili jej za perskou provincii.

⁴⁴ <http://www.heritageinstitute.com/zoroastrianism/balkh/index.htm>. 26.2.2013

⁴⁵ Hlavní centrum starověké Baktrie, Baktra je nyní Balch. <http://www.heritageinstitute.com/zoroastrianism/balkh/index.htm>. 26.2.2013

⁴⁶ Baktrijský panovník Guštásp, známý také jako Vištásp ze zoroastrismu přejal některé body z nábožensko-sociálního učení zastávající usedlý, zemědělský život. Ze zoroastrismu byl přejat také kult ohně. MAREK, Jan. Afghánistán. Stručná historie států. Praha: Libri, 2003. s. 8.

⁴⁷ Říše Achajmenovců trvala mezi léty 670-330 př.n.l. <http://www.heritageinstitute.com/zoroastrianism/balkh/index.htm>. 26.2.2013

Achajmenovci byli poraženi v třech rozhodujících bitvách s řeckým vládcem Alexandrem Makedonským, ale Řekové zde nedokázali efektivně udržet svoji moc. Alexandrova krátká vláda se nijak zvlášť neprojevila na vnitropolitickém životě, ale měla především kulturně-společenské dopady sahající až k hranicím Indie. Po Alexandrově smrti bylo území nenávratně ztraceno, ačkoliv se o jeho znovunabytí pokoušeli i první Selekuovci. Nakonec došlo k uzavření dohody s indickým králem Čandraguptou o přenechání jižní a východní části afghánského území. Po této dohodě následovalo další oslabování selekuovské moci v Baktrii a v konečném důsledku i založení nezávislého řecko-baktrijského království pod vedením selekuovského guvernéra.

3.2 Kušánské království

Na severním území současného Afghánistánu, v oblasti Mazáre Šarífu se rozkládala Stará Baktra⁴⁸ ovládána vládci z rodu Kušán. Písemné prameny o Baktrii pochází z první poloviny prvního tisíciletí před naším letopočtem, kdy byla podrobena perskému králi Kýru II. Po perské nadvládě následovala řecká okupace. Pod vedením Diodota bylo ve 3. stoletím př.n.l. založeno řecko-baktrijské království. Království nemělo dlouhého trvání, ze severu bylo uzurpováno Parthy a ze západu polonomádskými Saky, Číňany zvanými Jüe-č'.⁴⁹

Kušánské království⁵⁰ bylo významnou historickou etapou pro kulturní a ekonomický vývoj střední Asie. Na zmíněném ovládaném území se dochovaly lokality, které byly podrobeny archeologickým výzkumům. Zachovalo se zde mnoho buddhistických⁵¹, hinduistických, perských⁵², helénistických⁵³ a později i islámských památek.⁵⁴ Kušánská říše vznikla po

⁴⁸ Baktrie ležela mezi hranicemi řeky Amudarji ze severu, pohořím Hindukúš z jihu, řekou Murgáb na západní straně a současným městem Badachšán z východu. MAREK, Jan. *Dějiny Afghánistánu*. Praha: Nakladatelství Lidové noviny, 2003. s. 55.

⁴⁹ ZBAVITEL, Dušan. *Starověká Indie*. Praha: Panorama, 1985. s. 122.

⁵⁰ <http://www.worldhistorymaps.info/history/CentralAsia.html>. 26.1.2013

⁵¹ Sochy Buddhů v Bamjánu, které byly v roce 2001 zcela zničeny členy Tálibánu. Afghánská vláda se zavázala k vyhotovení kopií těchto 38 a 55 metrů vysokých soch. Svatyně Ahury Mazdy. MAREK, Jan. *Dějiny Afghánistánu*. Praha: Nakladatelství Lidové noviny, 2003. s. 55

⁵³ Svatyně krále Kanišky inspirovaná architekturou Achajmenovců a helénistickými prvky. <http://www.cemml.colostate.edu/cultural/09476/afgh02-09enl.html>. 26.1.2013

⁵⁴ http://www.metmuseum.org/toah/hd/kush/hd_kush.htm. 26.1.2013

sjednocení pěti knížectví z rodu Jüe-č, které ovládl nejsilnější vůdce Kuej-šang, a právě od tohoto jména byl později odvozen název samotné říše. První kušánský kníže se podle dochovaných dokladů jmenoval Kudžúla Kadphises. Tento vládce dokázal čelit Parthům, a později je z území dnešního Kábulu a Kandaháru zcela vytlačil. Říše trvala pravděpodobně od prvního století před naším letopočtem, až do třetího století, kdy došlo k úplnému rozpadu. Éra trvání Kušánské říše stojí za zmínku právě kvůli nesmírnému rozkvětu v této oblasti, neboť tehdejší území dnešního Afghánistánu, na němž se tato říše rozkládala, byla součástí Hedvábné stezky.⁵⁵

Nejvýznamnějším vladařem, za něhož probíhala územní expanze a konsolidace území⁵⁶, byl král Kaniška. Tento vládce byl patronem a přívržencem buddhismu, tudíž vnitropolitické klima se vyznačovalo poměrně velkou tolerancí ke svobodnému životu a osobnímu vyznání.⁵⁷ Z vlády krále Kanišky se dochovalo mnoho památek, zejména pak velké množství mincí, jejichž ražbu převzal kušánský panovník po svých předcích. Na území Kušánské říše se hovořilo drávidským jazykem tamíl. Kušáni byli v hindských záznamech zmiňováni jako Kosars, Jakšas, JuehČih nebo Kušana. „V literatuře je psáno, že když Kušáni vstoupili do Indie, již v té době mluvili v jazyce tamíl.“⁵⁸ Král Kaniška byl datován do období druhé poloviny prvního století našeho letopočtu. Podle mincí vyráběných v Sivě, byl Kaniška nazýván „Velkým králem, králem králů, synem Boha Kušanu.“⁵⁹

Kušánská říše trvala, až do příchodu indických Guptovců⁶⁰ a íránských Sásánovců⁶¹ ve třetím století. Perský panovník Ardrašír I.⁶² ovládl celé území současného Íránu a západní Afghánistán. Území Afghánistánu bylo ale

⁵⁵ http://www.metmuseum.org/toah/hd/kush/hd_kush.htm. 26.1.2013

⁵⁶ <http://www.columbia.edu/itc/mealac/pritchett/00maplinks/early/kushan/kushan.html>. 1.2.2013

⁵⁷ Buddhismus vznikl jako protiváha k hinduismu, který byl kritizován z důvodu striktního kastovního systému. Hlavní středisko učení prince Sinddhárthy Gautamy (Buddhy) se nacházelo v Taxile a přebývalo zde, až do doby, kdy probíhalo šíření islámu.

⁵⁸ <http://www.scribd.com/doc/91596921/Kushan>. 26.1.2013

⁵⁹ „Mmahárádža, rádžátirádža, dévaputra Kaniška.“

⁶⁰ <http://www.scribd.com/doc/91596921/Kushan> 25.1.2013

⁶¹ Guptovci ovládli celé východní území současného Afghánistánu. s. 11.

⁶² Sásánovci jsou pravděpodobně potomci Achajmenovců.

⁶² <http://www.scribd.com/doc/91596921/Kushan>. 26.1.2013

⁶² Ardrašír v letech 243-273. <http://www.scribd.com/doc/91596921/Kushan>. 26.1.2013

definitivně obsazeno, až s nástupem Šápúra I. o sto let později. Sásánovci tak naplno těžili z obchodů Hedvábné stezky, podřídili si krále Kušánu, a tím si otevřeli volnou cestu do Indie. V průběhu vlády Šápúra II. se říše rozprostírala od Eufratu, až k Indu, proto Sásánovskou říši někteří nazývají jako Indo-sásánovskou nebo Kušánsko-sásánovskou.⁶³ V pátém století postupně přicházeli od východu Bílí Hunové,⁶⁴ kteří pozvolna osidlovali střední část Afghánistánu.⁶⁵ Tyto turkické kmeny zde ve střední části Afghánistánu založili samostatný chanát. Proti tomuto útvaru dokázal efektivně zasáhnout Chusrau I., který uzavřel alianci se středoasijskými Göktuky a porazil Heftality.⁶⁶ I přes veškeré snahy nebylo možné udržet nadvládu a stejně tak ani integritu Perské říše. Sásánovská dynastie se neustále potýkala s Byzantskou říší a v periferních oblastech, jako je Afghánistán, vynakládala veškeré síly na to, aby si podmanila rozdrobená území, kterým vládly místní autority. Nicméně z kulturně-náboženského hlediska byla tato doba, jak se zdá velmi přínosná.⁶⁷ V umělecké tvorbě přetrvával řecký styl inspirovaný buddhistickým uměním.⁶⁸

3.2.1 Budhové z Bamjánu

Jedním z největších monumentálních památek byly sochy Buddhů v Bamjánu, které ležely nedaleko Hindukúše a Kóhibaby severozápadně od Kábulu, což byla společná linie Hedvábné stezky. Bamján byl považován za velmi důležitou část regionu, neboť od 3. století tudy procházela hlavní tepna obchodu, což byl hlavní zdroj pro rozvoj náboženské, kulturní a umělecké stránky života. Na stezce v Bamjánu bylo mnoho poutních míst a nacházelo se zde také hlavní místo pro zastávku karavan. Proudilo tudy mnoho duchovních, a díky tomu zde vznikala kultovní místa a chrámy. Sochy

⁶³ Kušánsko-sásánovská dynastie je datována do období pozvolného úpadku Sásánovské nadvlády a sílící moci vladařů Kušánské říše.

<http://www.scribd.com/doc/91596921/Kushan>. 26.1.2013

⁶⁴ Zvaní také Heftalité.

⁶⁵ <http://www.cemml.colostate.edu/cultural/09476/afgh02-09enl.html>. 11.2.2013

⁶⁶ <http://www.cemml.colostate.edu/cultural/09476/afgh02-09enl.html>. 14.2.2013

⁶⁷ Byly nalezeny velmi zachovalé stříbrné misky a talíře s detailním tepáním, pravděpodobně ze 4. století.
<http://www.cemml.colostate.edu/cultural/09476/images/afgh02-09-04-800w.jpg>.
14.2.2013

⁶⁸ DUPREE, Nancy Hatch. The Valley of Bamiyan. Vydáno roku 1967.
<http://www.scribd.com/doc/28615489/Bamiyan>.

Buddhů a svatyně jsou považovány za symbol slávy, stability, prosperity a přátelských vztahů se sousedními zeměmi během zlaté éry Afghánistánu. V období, kdy byly sochy vybudovány, podle čínského kronikáře Fa-širena zde proudilo zde na tisíc poutníků. Postupně bylo toto území obydlováno duchovními, kteří si tvořili příbytek a malé svatyně ve skalních jeskyních a vytvořených dutinách.⁶⁹

Samotné sochy byly postaveny z přírodních materiálů, z hlíny, vápenné omítky pokryté vrstvou bronzu. Nejprve však byly vyhloubeny výklenky do skalní pískovcové stěny. Obří Buddhové byly ručně vyřezány přímo do skalní stěny mezi 4. a 6. stoletím. Buddhové byly také živým důkazem střetu kultur, protínalo se zde specifické helénistické a buddhistické umění, které archeologové a ostatní vědci nazývají ghandárským.⁷⁰ Na pokyn kušánského krále Kanišky byli vybudováni dva hlavní Buddhové Vairóčanu a Šákjamuni. Na jejich vzniku se údajně podíleli nejlepší řemeslníci, mezi nimi byli i řemeslníci z Řecké říše, kteří sem přišli v době vlády Alexandra Velikého.⁷¹

Co se týká stavebního procesu, nejprve byl do pískovce vytesán výklenek a Buddha hlava podobná spíše dřevěné masce. Jeho tělo bylo vymodelováno, jakoby na něm visel zvlněný šat. Horní části postav byly pravděpodobně bohatě zdobené a zlaceny. Podle čínských záznamů byla zlacena především maska a ostatní části těla byly pestrobarevně zbarveny. Toto monumentální zhotovení Buddhy bylo pravděpodobně jeho prvním a svou velikostí a provedením ničím nenahraditelným ztělesněním. Bohužel s příchodem islámu v osmém století byla rovnováha mezi náboženstvími roztříštěna.⁷² Od těchto časů sochy začaly chátrat a před poražením Tálibánu roku 2001 byly zcela zničeny. Tálibán tuto jedinečnou památku

⁶⁹ <http://www.scribd.com/doc/49714591/Udayana-Buddha-book-Engl>. 16.2.2013

⁷⁰ Ghandárské umění je pojem vzniklý na základě helénistického vyobrazování buddhistických symbolů a samotného Buddhy, který dříve nebyl vyobrazován v lidské podobě, ale jeho existence byla zdůrazňována spíše pomocí artefaktů a různých s ním spojených symbolů, např. dharmu, metafyzický způsob bytí. Ghandárské umění je střetem hindského a západního umění. http://www.idb.arch.ethz.ch/files/04_ag-remondino_zhang_photogr.record.pdf. 16.2.2013

⁷¹ Hlavními centry ghandárského umění byla také Taxila, Swat a Charsáddáh. <http://www.scribd.com/doc/44007626/Ghandara-Art>. 16.2.2013

⁷² Z tohoto bamijánského centra byli vyhnáni duchovní a s příchodem Čingischána roku 1221 bylo centrum zcela zničeno. <http://www.scribd.com/doc/44007626/Ghandara-Art>. 16.2.2013

zničil na základě *fatwy* vydané Mullou [◦]Umarem v květnu 2001.⁷³ Tento brutální čin nechal provést pod záštitou islámu a jeho zásad, čímž si dovoluji konstatovat, že se sám dopustil prohřešku pošpinění náboženství a prohloubení stereotypů o fungování islámu mezi nemuslimy. [◦]Umarovým záměrem bylo reagovat na ekonomické sankce ze strany Západu pod záštitou OSN bojujícího proti režimu a ustanovení vlády Tálibánu.⁷⁴ Tato událost se odrazila i v diplomacii Tálibánu, jejichž vládu od té doby uznává už jen sousední Pákistán.⁷⁵

Bohužel v konečném důsledku se nejednalo pouze o zničení samotných soch, ale v roce 2003 členové Tálibánu zničili zbytky olejomalby a fresky zdobící pozadí soch. V Bamjánském komplexu nyní zbyly malované jeskynní prostory. V jedné z místních prostor lze spatřit i podobiznu bódhisattvy obklopeného šesti korunovanými Buddhy. I přes zničení třech hlavních monumentů je lokalita stále atraktivní pro výzkumné archeologické projekty z důvodu bohaté historie a mnohočetnosti svatyní a uměleckého projevu řecko-buddhistické kultury.

Ač tato významná památka dopadla jakkoli, rozhodně se dostala do střetu zájmu mnohých archeologů a cestovatelů. Za zmínku stojí například amatérský archeolog Alexander Burnes, jenž je autorem prvního, poněkud idealistického nákresu těchto monumentů z první poloviny devatenáctého století (viz. Příloha 3)⁷⁶. Největší archeologická expedice byla ve třicátých letech 20. století vedena archeology A. Godardem, J. Carlem, J a R.

⁷³ <http://www.scribd.com/doc/46563647/Taliban-Fatwa-on-Bamyan-Buddhas>. 17.2.2013

⁷⁴ MAREK, Jan. Dějiny Afghánistánu. Praha: LNL, 2006. s. 289.

⁷⁵ Legitimita vlády Tálibánu na území Afghánistánu byla mimo Pákistánu uznána pouze Saúdskou Arábií, Spojenými Arabskými emiráty. MAREK, Jan. Dějiny Afghánistánu. Praha: LNL, 2006. s. 290.

⁷⁶

http://www.google.cz/imgres?q=alexander+burnes&sa=X&hl=cs&rlz=1R2ADFA_csCZ456&biw=1024&bih=403&tbnid=LxZzFMaXRhfdgM:&imgrefurl=http://www.nls.uk/collectio ns/rare-books/acquisitions/popup/buddha-statues&docid=WwkOe4OM47g0RM&imgurl=http://www.nls.uk/media/13632/statues.jpg&w=450&h=322&ei=DrF9UfvMNIrbtAaWyoHYCA&zoom=1&iact=rc&dur=219&page=3&tbnh=132&tbnw=185&start=40&ndsp=22&ved=1t:429,r:49,s:0,i:236&tx=152&ty=120. 27.4.2013

Hackinem z instituce Delegation Archéologique Française en Afghanistan.⁷⁷
První publikací o Buddzích z Bamjánu pochází od J. Hackina.⁷⁸

Námětu zabývajícím se rekonstrukcí Buddhů se věnovalo a věnuje mnoho archeologických center v Evropě. Vědci z výzkumného ústavu v Curychu vytvořili virtuální model soch, podle kterých mají být vyhotoveny sochy přibližně jedné desetiny z původní výšky postav. Tato kopie by měla stát v afghánském muzeu ve Švýcarském Bubendorfu, ale v současnosti se uvažuje spíše o umístění první sochy do kábulského Národního muzea.⁷⁹

Rekonstrukce Buddhů by měla proběhnout za pomoci 3D modelů vyhotovených podle amatérských fotosnímků a vlastního měření profesora Kostky z Technické univerzity Graz, jež bylo uskutečněno v 70. letech a je téměř na centimetr přesné. Pomocí *fotogrammetrické* metody má vzniknout model totožný s původními postavami a to včetně textury povrchu a celkové detailní vizualizace. Metodou *triangulace* má být potom určena přesná poloha a správná prostorová orientace figur. Tedy ve shrnutí se projekt opírá o základní podklady, podle kterých se má vyvodit konečná podoba Buddhů. Užity mají být tři kategorie snímků: snímky přístupné z internetu, amatérské snímky a měření soch profesora Kostky. Metrické snímky byly pořízeny TAF fotoaparátem, s laserovým zaměřovačem. Tímto způsobem byly přeměřeny všechny body na sochách zaměřovaných z různých stran a byly použity pro vytvoření podrobného virtuálního 3D snímku v počítači.⁸⁰ Projekt je velmi propracovanou záležitostí s pravděpodobností výborného výsledku, ale nebyl zatím uskutečněn, ačkoliv se k financování projektu nabídl japonský investor.⁸¹

⁷⁷ http://www.idb.arch.ethz.ch/files/04_ag-remondino_zhang_photogr.record.pdf.
16.2.2013

⁷⁸ J. Hackin popsal Buddhy jako nedokonalý řemeslnický produkt s primitivními rysy a mnoho archeologů a cestovatelů, kteří následovali se o sochách vyjadřovali velmi kriticky, například. Rober Byron. LLEWELYN, Morgan. *Buddhas of Bamiyan*. London: Profile books, 2012. s. 205.

⁷⁹ http://www.idb.arch.ethz.ch/files/04_ag-remondino_zhang_photogr.record.pdf.
17.2.2013

⁸⁰ Tak jak tomu bylo učiněno i například při vyhotovování replik soch Karlova mostu.

⁸¹ <http://www.rozhlas.cz/zpravy/historie/zprava/ruiny-soch-buddhu-v-afghanskem-bamjanu-ceka-rekonstrukce--858868>. 17.2.2013

4 PŘÍCHOD ISLÁMU

Sásánovská říše byla ochromena válečnými konflikty s Byzancí a nájezdy Hefthalitů⁸² a Arabů. Perským vojskům byla zasažena zásadní porážka v bitvě u Nehávandu roku 642.⁸³ Nejprve bylo muslimy ovládáno pouze okrajové západní území Afghánistánu. V polovině sedmého století v době vlády chalífy 'Uthmána byla oblast postupně obsazována, ale takřka celé území současného Afghánistánu bylo zabráno, až na konci osmého století.⁸⁴ Afghánistán se stal součástí Abbásovského chalífátu od Kandaháru, Herát až po Kábul.⁸⁵ Expanze islámu byla úspěšná, ale v jižním a východním Afghánistánu se muslimskou nadvládou nedařilo udržet. Afghánci přijali islám, ale i nadále zachovávali vlastní zvyky, ale museli také arabským vládcům poskytnout výdobytky hindské společnosti. Místní obyvatelé na protest proti novému cizorodému elementu aktivně protestovali nebo se přidávali k různým sektám, či propagovali myšlenky, které jsou v rozporu s ortodoxíí islámu.

Nejvýznamnější sekta, ke které se místní obyvatelé často přidružovali, byla Cháridžíja, jejímiž členy byli muslimové pocházející z utlačovaných společenských vrstev.⁸⁶ Cháridžovci se obecně stavěli negativně proti jiným myšlenkovým proudům islámu, naopak jiná náboženství tolerovali.⁸⁷

Celé území se dostalo pod silný vliv islámu až s příchodem Mahmúda z Ghazny⁸⁸ na přelomu desátého a jedenáctého století, který ovládl většinu území současného Afghánistánu, Pákistánu, severní Indie a severovýchodního Íránu. Před tím byl Afghánistán pod nadvládou Abbásovského chalífátu, ale tato oblast byla z hlediska islámu kromě

⁸² Bílých Hunů, kteří jsou považováni za pravděpodobné předky dnešních Paštúnů.

⁸³ <http://www.cemml.colostate.edu/cultural/09476/afgh02-09enl.html> 18.2.2013

⁸⁴ Oblasti na horním toku řeky Harírúd a Sulejmánských hor nebyly arabskými veliteli nikdy trvale ovládnuty. MAREK, Jan. Dějiny Afghánistánu. Praha: LNL, 2006. S. 66.

⁸⁵ MAREK, Jan. Afghánistán. Stručná historie států. Praha: LNL, 2006. S. 12

⁸⁶ Cháridžovci uznávají chalífát Abú Bakra a Umara, další dva chalífy jen s výhradami.

⁸⁷ V současnosti je cháridžovská sekta rozštěpena z důvodu vedených represí do několika proudů. KROPÁČEK, Luboš. Duchovní cesty islámu. Praha: Vyšehrad, 2003. s. 179. Povstání proti arabské nadvládě vedl například Abú Muslim z Chorásánu, nebo al-Mukanna. MAREK, Jan. Afghánistán. Praha: Vyšehrad, 2003. S.13.

⁸⁸ Před Mahmúdem z Ghazny zde vládli Táherovci a Saffárovci, kteří uznávali arabskou nadvládu pouze formálně. Po dynastii Saffárovců nastoupila dynastie Sámánovců odvozující svůj původ od Safíjovců. Sámánovci se otevřeně postavili proti Abbásovskému chalífátu na přelomu devátého a desátého století.

jediného významějšího centra v Herátu pouhou periferií.⁸⁹ Mahmúd⁹⁰ byl potomkem tureckého otroka a jako jediný užíval titul sultána a později i titul chalífa, čímž vyjádřil vůči Abbásovcům nezávislost. Zakladatelem nové islámské říše byl původně Mahmúdův otec, sámánovský guvernér Abú Mansúr Sabuktagín, který převzal kontrolu nad svým rodným městem Ghazna a to v období rozpadu Sámánovské říše se sídlem v Búchaře roku 977. Mahmúd původně neměl být následovníkem Ghaznovské dynastie, byl jím zvolen jeho mladší bratr Ismá'íl, který byl alespoň z poloviny šlechtického původu. Mahmúd se tehdy jako místodržitel Níšápúru rozhodl zakročit proti jeho jmenování, obsadil se svými jednotkami do Ghazni a na Ismá'íla uvalil domácí vězení.

Mahmúd z Ghazny byl nejen dobrým vojevůdcem a stratémem, ale také dokázal využít tendenci hojně se usazujícího obyvatelstva⁹¹, které postupně započalo v průběhu vlády dvou předcházejících dynastií Táherovců, Saffárovců a Sámánovců.⁹² Byl hlavním aktérem v šíření a upevnění islámu v severní Indii a dále na jih. Stejně tak musel čelit i odporu Paštúnů a Ghúrů, jež doposud islám zcela odmítali.

Navzdory plenění a drancování bohatých hindských paláců byl Mahmúd z Ghazny považován za panovníka, pod jehož vedením došlo k velkému hospodářskému a kulturnímu rozkvětu.⁹³ V současnosti je Mahmúd z Ghazny pokládán za jednoho z největších národních hrdinů.

5 PŘEJÍMÁNÍ ISLÁMSKÝCH IDEOLOGÍ

Tálibánské hnutí vyrostlo na základech vlastních tradic a politického islámu inspirovaného wahhábismem, deobandíjí a ideologií například pákistánského islámského myslitele Abú A'lá al-Mawdúdího.

⁸⁹ HORÁK, Slavomír. Afghánský konflikt. Praha: Public History a Petit, 2005. s. 26.

⁹⁰ Celým jménem Jamín ad-Dawlah Abdul-Qásim Mahmud ibn Sabuktagín. <http://asianhistory.about.com/od/afghanista1/p/Bio-Mahmud-of-Ghazni.htm>.

⁹¹ Mimo horské oblasti.

⁹² HORÁK, Slavomír. Afghánský konflikt. Praha: Public History a Petit, 2005. s. 26.

⁹³ Do svého paláce si přizval mnoho perských a arabských básníků a vědců, avšak sám hovořil turecky.

5.1. Wahhábismus

Wahhábismus vznikl na základě hanbalovského učení Ibn Tajmíji, z něhož čerpalo mnoho islámských politicko-náboženských hnutí. Ibn Tajmíja byl filozofem z 13. století, jenž se zasazoval o to předejít úpadku islámu a návratu k původním hodnotám islámu z dob Muhammada a prvních následovníků *as-salaf as-sálih*.⁹⁴ Tato ideologie, která vznikla na Arabském poloostrově uzavřením dohody mezi Muhammadem ibn Sa'údem z rodu Banú Wá'il, kmenového svazu Ámíza, a ve čtyřicátých letech 18.století v oáze Dira'íja, odkud Muhammad ibn 'Abd al-Wahháb pochází.⁹⁵ Tato aliance byla Muhammadem ibn Sa'údem uzavřena z důvodu legitimizace nadvlády na dobývaném území Arabského poloostrova. V současnosti je wahhábismus hlavní ideologií Sa'údské Arábie, Qataru, ale byl rozšířen ve formách hnutí i do jiných států Blízkého východu, jako je Egypt, Afghánistán a Pákistán.⁹⁶

Wahhábismus je neodmyslitelně spjat s pojmy islámský reformismus, fundamentalismus či islamismus⁹⁷, neboť byl předmětem dosažení cíle založení státu s jedinou správnou ideologií.

5.2 Deobandíja

Stejně jako wahhábismus je i deobandíja pokládána za fundamentalistický proud sunnitského islámu, ale na rozdíl od wahhábismu je řazena do

⁹⁴ Z tohoto pojmu je odvozen pojem salafíja, užíván pro obrozenecká hnutí. KROPÁČEK, Luboš. *Duchovní cesty islámu*. Praha: Vyšehrad, 2003. s. 257.

⁹⁵ RASHID, Ahmad. *Taliban militant islam, oil and fundamentalism in Central Asia*. London: Yale Nota Bene, 2001. s. 22.

⁹⁶ Muslimské bratrstvo v Egyptě přejalo základní puritanistické myšlenky wahhábismu, ten samý jev můžeme zaznamenat v ideologii Pákistánského a Afghánského Džamá'ate islámí nebo Tabhlígh at-tahríq.

⁹⁷ Wahhábismus lze v některých případech chápat za radikálně vyhraněný islámský proud vzhledem ke své netoleranci k ostatním náboženstvím, a zejména některým islámským proudům.

⁹⁸ Do roku 1967 Dár al-'Ulúm absolvovalo 3795 studentů ze současné Indie, 3191 z Pákistánu a Bangladéše, 431 studentů z Afghánistánu, Číny a Malajsije. <http://www.ctc.usma.edu/posts/the-past-and-future-of-deobandi-islam> 16.3.2013

⁹⁹ Hinduisté muslimům poskytli část nákladů na vybudování školy Dár al-'Ulúm. <http://www.ctc.usma.edu/posts/the-past-and-future-of-deobandi-islam> 16.3.2013

¹⁰⁰ Tabhlíghí džamá'at je inspirováno Mawdúdího ideologií Džamá'ate islámí.

¹⁰¹ <http://geocurrents.info/cultural-geography/deobandi-islam-vs-barelvi-islam-in-south-asia>. 13.3.2013

hanafíjského madhabu.¹⁰⁴ Společná ideologická linie se odvíjí od vyzdvihování doby raného islámu.¹⁰⁵ Hnutí bylo založeno roku 1857 v městě Doband přibližně 150 km od Dillí, na základě myšlenek Šáha Walíulláha.

Deobandíja se stala vzorem pro mnoho islámských organizací jako například zmiňovanou Mawdúdího Džamá^cat-e islámí, nebo Tablígí džamá^cat Muhammada Iljáse¹⁰⁶. Její pokračovatelé se ubírali po vzoru jeho odkazu deobandíjských obrozeneckých myšlenek a zakládali nová sociálně-náboženská hnutí, která pracovala na hájení hlavních zájmů a práv muslimů, tedy stali se mluvčími institucemi muslimské společnosti nejen na území původní Indie.¹⁰⁷

Deobandíja vznikla v období boje proti kolonialismu jako reakce na vyhnání duchovních z mešit roku 1855-1856. Nejvlivnější ^culamá se odebrali do hlavního centra islámské kultury v Indii, kde za podpory křesťanů a hinduistů v rámci dialogu pomohli také založit hlavní školu deobandíje pod vedením Mualány Mohammda Qásima Nanautvi, Dár al-^cUlúm v roce 1866.¹⁰⁸ Ideologie deobandíje se stala nejpopulárnější islámskou doktrínou mezi pákistánskými i afghánskými Paštúny, především těmi pocházejícími z Durrandovy rodové linie. Jedním z významných Paštúnů, kteří dále rozšiřovali myšlenky deobandíjské školy byl například Abdul Džaffar Chán.¹⁰⁹ Paštúnští deobandíjové z Afghánistánu i Pákistánu se účastnili nejprve boje proti Sovětskému svazu na konci sedmdesátých let¹¹⁰, a později také proti Severní alianci vedené Ahmadem Šáhem Mas^cúdem v devadesátých letech.

¹⁰² Například radikální hnutí Laškare Taiba přejalo plnohodnotnou ideologii wahhábismu. <http://geocurrents.info/cultural-geography/deobandi-islam-vs-barelvi-islam-in-south-asia> 16.3.2013

¹⁰³ <http://geocurrents.info/cultural-geography/deobandi-islam-vs-barelvi-islam-in-south-asia> 17.3.2013

¹⁰⁴ Sunnitská právní škola hanafíjského madhabu je jednou ze čtyř myšlenkových směrů, mezi něž patří ještě málikovská, šáfí^covská a hanbalovská. <http://slavomirhorak.euweb.cz/afghan2001-ln.htm>. 13.3.2013

¹⁰⁵ Wahhábisté a Deobandíjové se domnívají, že Alláh muslimy pouze slyší, kdežto stoupenci Barelvíje jsou přesvědčeni, že Alláh je všude kolem nás, vše vidí a slyší. <http://www.shiachat.com/forum/index.php?/topic/234914174-whats-the-difference-between-deobandi-wahhabisalafi/>.

¹⁰⁶ Džamá^cat-e tabhlígí usilovala o islamizaci zdola.

¹⁰⁷ <http://slavomirhorak.euweb.cz/afghan2001-ln.htm>. 13.3.2013

¹⁰⁸ <http://www.ctc.usma.edu/posts/the-past-and-future-of-deobandi-islam>. 24.3.2013

¹⁰⁹ <http://www.ctc.usma.edu/posts/the-past-and-future-of-deobandi-islam>. 24.3.2013

¹¹⁰ Tento fakt je podložen velkým nárůstem členské základny zaznamenaný ve zprávě Světové banky.

Džihád vedený deobandíjskými Paštúny byl během sovětsko-afghánské války finančně podporován Sa^ćúdskou Arábií a to také z důvodu podpory Deobandíje jako opozičního hnutí vůči barelvíjskému hnutí Sa^ćúdy pokládaného za odpadlické. Deobandíjovci se tak zavázali k doslovnému přijetí hlavních bodů wahhábismu, a tím se částečně oddělila afghánsko-pákistánská deobandíja od indické deobandíje.¹¹¹ Oddělení Pákistánu od Indie zkrátka znamenalo také částečně ztrátu vazeb na hlavní centrum v Deobandu. Od té doby se otevřel prostor pro nové vůdce přicházející s různými názorovými přístupy, které přednášeli na deobandíjských seminářích. Původně se uvažovalo o zavedení společných seminářů a aktivního dialogu mezi deobandíjci, ale to vyžadovalo legitimizaci tohoto projektu a tedy formální povolení od obou vlád.¹¹² Tálibánští mudžáhidé byli a jsou stále produktem těchto deobandíjských škol. Je známo, že hlavní vůdci pákistánského i afghánského Tálibánu prošli tímto učením. Deobandíjskou školu studoval také Hakímulláh Mehsúd, současná největší autorita hnutí Tahrík-e Tálibán-e Pákistán. Toto studium ale údajně nedokončil, neboť se zdá, že začal inklinovat spíše k *salafismu*.¹¹³ V současnosti na hlavní deobandíjské škole Dár al-^ćUlúm studuje nejméně zahraničních studentů od doby jejího založení, neboť se indická vláda obává přílivu muslimů s radikálním praktikováním islámského učení a hnutí, jež by mohla ovlivnit tradiční vzdělávání. I když je ideologie deobandíje fundamentálního ražení striktně se vymezuje vůči radikálnímu smýšlení a v praxi otevřenému nepřátelství vůči jiným náboženským menšinám v Indii. V roce 2008 byla dokonce vyhlášena *fatwa* na potlačení extremistických islámských skupin praktikující terorismus. Na toto téma se konala také deobandíjská konference, na které Mualáná Adíl Siddíqí¹¹⁴ prohlásil, že

¹¹¹ Jedinou další Sa^ćúdy podporovanou organizací v Pákistánu je Ahl-e Hadíth, ale v oblasti Paštúnistánu je jejich koncentrace nízká a navíc do takové míry nefigurují v ohnisku mocenských bojů. O rozdílech mezi pákistánsko-afghánskou a indickou deobandíjí hovoří například autor Akbar Zajdí. Ideologie deobandíje vyučované na Dár al-^ćUlúm souvisí s návratem k čistému islámu z doby proroka a jeho prvních následovníků. <http://www.ctc.usma.edu/posts/the-past-and-future-of-deobandi-islam> 24.3.2013

¹¹² <http://www.ctc.usma.edu/posts/the-past-and-future-of-deobandi-islam> 24.3.2013

¹¹³ <http://www.ctc.usma.edu/posts/the-past-and-future-of-deobandi-islam> 24.3.2013

¹¹⁴ Mualáná Adíl Siddíqí vyučující na Dár al-^ćUlúmu se mimo jiné vyjadřoval ke kauze Satanských veršů Salmana Rušdího, avšak oproti jiným zaujal vůči celé záležitosti zcela chladný postoj. Celou záležitost komentoval tím, že nemá smysl reagovat na někoho, koho neznáme a nechat se strhnout emocemi mas, tak jak to kdysi říkal jeho

„islám učí své stoupence k rovnoprávnosti, milosrdenství, toleranci a spravedlnosti. Islám přísně odsuzuje všechny druhy útlatku, násilí a terorismu.“¹¹⁵

Deobandíjský sněm Dár al-^cUlúmu se snaží efektivně bojovat vůči nepravostem namířeným proti jejich učením. Odmítají spojení deobandíje a učenců, kteří se dopustili těžkých přestupků proti islámu. Odmítají postavení džihádu a terorismu na stejnou rovinu a prohlašují, že „je třeba se vyhnout zkreslování džihádu.“¹¹⁶ „Adíl Saddíqí apeluje na nápravu intepretace pojmu džihád, o kterém se vyjadřuje jako o legitimním aktu v souvislosti s úsilím k tomu vést klidný život a šířit pravdu o poselství islámu. Naopak vyvrací dojem o tom, že džihád znamená zabíjet, utlačovat a napadat lidi.“¹¹⁷ V důsledku těchto skutečností vůdci deobandíje konzultují povolení či zamítnutí vstupu pákistánských a afghánských Paštúnů do země. Adíl Saddíqí se k tomuto tématu vyjádřil pozitivně. Paštúny pokládá za produkt deobandíjských seminářů a nepovažuje je za hrozbu, která by mohla radikalizovat smýšlení indických muslimů, naopak na ně nahlíží jako na přínos, neboť by společně mohli komplexně a systematicky projednávat témata týkající celého regionu a dobrat se tak konsensu v otázce řešení sociálních, politických, ekonomických a v neposlední řadě náboženských problémů.¹¹⁸ Nyní na univerzitě v Deobandu studuje sedm afghánských studentů. Jeden z nich se domnívá, že je třeba, aby univerzita přijala více zahraničních studentů, protože to je právě jedna z cest, jak očistit deobandíjské učení a vychovat tak nové náboženské vůdce, kteří by byli schopni vést *ummu*.¹¹⁹ Na jednu stranu se vyjednává o poskytnutí víza studentům, kteří by mohli negativně ovlivnit místní studenty, druhá stránka věci se skrývá ve financování Dár al-^cUlúm, neboť její fungování závisí na

učitel mualána Šekíh Sádí „někdy je lepší mlčet, než reagovat na výroky negramotného blázna.“ http://articles.timesofindia.indiatimes.com/2005-07-14/lucknow/27844215_1_imrana-case-salman-rushdie-arshad 24.3.2013

¹¹⁵ <http://www.ctc.usma.edu/posts/the-past-and-future-of-deobandi-islam> 24.3.2013

¹¹⁶ <http://www.ctc.usma.edu/posts/the-past-and-future-of-deobandi-islam> 24.3.2013

¹¹⁷ <http://www.newageislam.com/radical-islamism-and-jihad/darul-uloom-deoband--the-indian-ideological-source-of-the-taliban/d/9273> 21.3.2013

¹¹⁸ Kontextuálně stejné výpovědi studentů lze najít na mnohých internetových portálech. <http://www.ctc.usma.edu/posts/the-past-and-future-of-deobandi-islam> 21.3.2013

<http://www.himalmag.com/component/content/article/700-deobands-battle-for-survival-and-relevance.html> 21.3.2013

¹¹⁹ Náboženská obec.

dobrovolných přispěvcích a darech od muslimské komunity, vládní podporu odmítá z důvodu obav o ztrátu vlastní kontroly nad učením.¹²⁰

Podmínky pro život, které mohou poskytnout studentům, jsou tedy velmi nevyhovující. Přes finanční nedostatky tato instituce již po více než jedno století nabízí vzdělání, zázemí a základní zdravotní péči. Studium a nabízené benefity jsou atraktivní zejména pro studenty nižší společenské třídy, proto studenti Dár al-^cUlúm pochází spíše ze sociálně slabých rodin. Navíc studenti naléhají na změnu a liberalizaci učebních plánů. Apelují na nutnost rozšíření zaměření studia také na technické obory a výuku jazyků.¹²¹

5.3 Opozice Deobandíje

Hlavními rozdíly mezi těmito myšlenkovými proudy, které měly velký vliv na muslimy Pákistánu a Afghánistánu, spočívají především, v tom do jaké míry připouští vyznávání vlastních tradic. Sekulární význam má záležitost do jakých madhabů tato dvě proti sobě stojící hnutí patří. Deobandíja i barelvíja se inspirují rituály a dodržování zvyků podle *hanbalovského madhabu*¹²², ale prakticky vzato je Střední Asie řazena do *hanafíjského madhabu*.¹²³

Důležitým rozdílem mezi těmito dvěma hnutími spočívá v náklonnosti k súfíjským tradicím a zvykům, které deobandíje na rozdíl od barelvíje odmítá. Deobandíjské hnutí oproti tomu striktně dodržuje fundamentalistické

¹²⁰ <http://www.newageislam.com/radical-islamism-and-jihad/darul-uloom-deoband--the-indian-ideological-source-of-the-taliban/d/9273>. 21.3.2013

¹²¹ Na toto téma byla sestavena studie autora Luvi Puriho, který se zaměřil na výzkum vztahů a aktuálních problémů jihoasijských muslimů. Vše shrnul do publikace *Uncovered Face of Militancy in Džammu a Kašmíru*. V současnosti tuto problematiku dále rozpracovává. <http://www.ctc.usma.edu/posts/the-past-and-future-of-deobandi-islam>. 21.3.2013

¹²² Hanbalovský madzhab vychází z učení Ahmada ibn Hanbala, šířeného z Baghdádu v devátém století. Hnabalovská právní škola vyznává ze čtyř sunnitských madzhabů nejméně muslimů. Nejvíce přívrženců tohoto směru se nachází na území Arabského poloostrova. Základní předpisy přikazují odmítání vlastního úsudku a klade důraz na právní názory Prorokových druhů a jejich hadíthů, které Ibn Hanbal sjednotil díla Musnádu. Nejvýznamějším pokračovatelem madhabu byl Ibn Tajmíja. KROPÁČEK, Luboš. *Duchovní cesty islámu*. Praha: Vyšehrad, 2003. s. 118.

¹²³ Hanafíjský madzhab je ortodoxní právní směr Abú Hanífy rozšířený v Sýrii, Iráku, Turecku na Balkáně, ve Střední Asii, v Afghánistánu, Pákistánu a Indii. Abú Hanífa z Baghdádu pochází z osmého století, jeho filozofie vyznávání islámu spočívala v důrazu na vlastní úsudek ra'j a zvykové právo ^curf. Hlavní literou k hanafíjskému právu patří al-Musnád a Kitáb al-fiqh al-akbar, která apeluje na umírněnost a toleranci k nemuslimům. KROPÁČEK, Luboš. *Duchovní cesty islámu*. Praha: Vyšehrad, 2003. s. 119.

myšlení. Členové deobandíje a Tálíbánu jednají často radikálním způsobem ve vztahu k modloslužebnictví barelvíjů, jejich svatých míst a památek, která se Tálíbán snaží nenávratně zcela zničit, tak jako tomu bylo v Bamjánu.¹²⁴ Společné mají to, že vznikly ve stejném historickém období v Indii.¹²⁵ Podle statistiky je v Indii oproti deobandíji značná převaha barelvíjských sunnitů, což z ní činí národní většinové hnutí, ačkoliv vedou méně seminářů, než deobandíjové. Barelvíja je hnutím oblíbeným u mnoha obyvatel, přesto se potýkají s tím, že se mnoho mešit dostalo pod vliv hnutí reprezentující sa'údsko-arabského učení.

V Pákistánu se nachází mnoho protichůdných islámských hnutí, z kterých vychází nebo jsou naopak opoziční vůči Tálíbánskému hnutí. Deobandíjovci původně neměli zájem na tom, aby se Indie rozdělila, z důvodu jednoduššího rozšíření členské základny. U založení státu Pákistán stál Muhammad 'Alí Džinnáh, za nímž stálo mnoho zástupců reprezentující ahmadíji, 'ismáílíji, barelvíji a také ší'té. Oproti tomu v osmdesátých letech se stal prezidentem Muhammad Zijá'ul Haq, který podporoval fundamentalistická sunnitská hnutí, především deobandíji. Deobandíje měla být pro celý pákistánský národ symbolem vymezení osobního vyznání a měla určit přesnou hranici identity. Hlavním odkazem barelvíjského islámu v Pákistánu je například Sunnitský koncil Ittihádu, Džámí'at 'ulemá-e Pákistán, Džamá'at Ahl-e Sunnat, Da'awat-e Islámí a Sunnit Tahrík.¹²⁶

Jediné, co mají tato hnutí společné je teoretické zařazení do *madhabu* a to, že v základě svého učení uznávají Korán, sunnu a proroka Muhammada, pečeť proroků. Naopak se liší v toleranci vůči ostatním náboženstvím, neboť deobandíje vůči mnohým hnutím a zejména pak těm islámským se staví jako k nemuslimským nebo také *heretickým*. Na rozdílnosti mezi nimi můžeme nahlížet také z geopolitického hlediska, deobandíje zaujímá svoji největší působnost v severní části Pákistánu v oblasti Paštúnistánu, barelvíje

¹²⁴ V roce 2009 se Tálíbán pokusil zničit na pokyn vůdce Fátéha Chána súfijskou svatyní Pír Baby v Pákistánu. Dnes toto místo hlídají ozbrojené jednotky. <http://geocurrents.info/cultural-geography/deobandi-islam-vs-barelv-i-islam-in-south-asia>. 24.3.2013

¹²⁵ Islámské hnutí barelvíja bylo založeno Ahmedem Ridá Chánem v indické Bareilli druhé polovině devatenáctého století. <http://geocurrents.info/cultural-geography/deobandi-islam-vs-barelv-i-islam-in-south-asia>. 24.3.2013

¹²⁶ <http://www.ctc.usma.edu/posts/the-past-and-future-of-deobandi-islam>. 23.3.2013

dominuje zejména na jihu v provincii Pandžáb. Rozdílnosti mezi deobandíjí a barelvíjí je hlavním důvodem současného násilí a nepokojů v Pákistánu, například v roce 2006 při oslavách Muhammadových narozenin bylo zabito 57 barelvíjů.¹²⁷ Spory jsou neustálým latentním konfliktem od samotného počátku jejich vzniku, nejvíce střetů nastalo zejména na začátku jejich působení přímo na politické scéně v druhé polovině dvacátého století až po současnost.

5.4 Džamá^cat-e Islámí

Pákistánské hnutí Džamá^cat-e Islámí má svoji důležitost v historických událostech Afghánistánu, neboť souvisí s významnými představiteli, kteří sehráli rozhodující roli pro budoucnost tohoto státu. V důsledku Studené války došlo k sestavení exilové vlády a opozice vůči Sovětskému svazu. Opoziční skupiny byly tvořeny zejména mudžáhidy bojujícími za svobodu své vlasti. Později se však stali uzurpátory vojensko-politické moci, kterou neváhali použít proti obyčejným lidem, jež se odmítli podvolit zvykům a ideologii Tálibánu. Pákistánská Džamá^cat se stala zdrojem interpretace islámu, jak pro radikálně smýšlející táliby, tak pro Ahmada Šáha Mas^cúda, který se Severní aliancí neváhal postavit Tálibánu, bojovat a zemřít za svoji zem.¹²⁸

Myslitel a islámský buditel Abú A^cláh Mawdúdí (1903-1979) je významnou postavou Indie a Pákistánu dvacátého století, kde se zrodily jeho myšlenky a filozofické proudy týkající se světského i duchovního života. Je představitelem specifického přístupu k islámu, který vyústil v založení Islámské obrozenecké strany Džamá^cat-e Islámí roku 1941 v Láhauru. Tento fakt souvisí nejen s prostředím, které ho obklopovalo¹²⁹, ale také s jeho úsilím se vzdělávat. Mawdúdí byl nejmladším synem v rodině a základního vzdělání se mu dostávalo zejména od svého duchovně založeného otce¹³⁰, dále pak od mnohých vyučujících, se kterými spolupracoval. Později se

¹²⁷ <http://www.ctc.usma.edu/posts/the-past-and-future-of-deobandi-islam>. 24.3.2013

¹²⁸ KROPÁČEK, Luboš. Islámský fundamentalismus. Praha: Vyšehrad, 1996. s. 193.

¹²⁹ Mawdúdí byl ovlivněn mnohými ideologiemi například právě deobandíjí.

¹³⁰ Mawdúdí byl potomkem z linie svatořečníků, Čiští.
<http://www.islamvision.org/maulana1.html>. 24.3.2013

zaměřil i na světské západní vzdělání, které chtěl propojit s tradičním islámským učením inspirovaným wahhábismem a deobandijou. Své myšlenky, zkušenosti a inspirace z jiných hnutí¹³¹, s jejichž představiteli hovořil¹³², pak shrnul ve svých dvou níže zmíněných dílech. Mawdúdího osobnost do velké míry zasáhla do povědomí veřejnosti jako politik, teolog a novinář, což může vypovídat o jeho obratnosti ve společnosti. Novinářská kariéra mu na počátku měla zajistit pouze živobytí v období, kdy musel přerušit svá studia. Jeho kariéra, již na počátku nabírala rychlého vzestupu. Od příspěvků do urdských novin se dostal, až k vedení muslimských novin pro celou Indii.

Mawdúdího politická kariéra se dostala na vrchol v rámci éry boje za nezávislost Pákistánu v roce 1947. Od konce výjimečného stavu s Indií byl přijat zákon o povolení činnosti politických stran mimo Komunistickou stranou Pákistánu. Džamá^cat-e Islámí se dostalo na politickou scénu jako opoziční strana vůči vedoucí Muslimské lize po založení pákistánského státu. Džamá^cat-e Islámí byla jedna z pěti stran¹³³ odlišující se svým programem, který zahrnoval „*založení jednotného státu všech muslimů a islamizovat celý svět*“¹³⁴. V prezidentských volbách byli proti sobě postaveni dosavadní Ajjúb Chán a opozicí navržená Fáhíma Džinnáh, nazývána *Mádar-e mellat*.¹³⁵ Dalším historickým momentem, který dal prostor Islámskému společenství promluvit na politické scéně, byl v 70. letech rozpad Pákistánu na Západní a Východní. Hlavním heslem ve volbách strany Džamá^cat-e Islámí bylo: „socialismus znamená smrt Pákistánu“¹³⁶. Toto volební období

¹³¹ První formulované myšlenky, z kterých dnes samotné hnutí vychází, jsou zaznamenány již v 30. letech.

¹³² Muahmmad Ijjás představitel hnutí Tablígh tahrík „Hnutí pro hlásání víry“. Jeho pojetí islámského reformismu spočívalo pouze v misijní činnosti, ale nemělo za cíl pohybovat se na politickém poli. CHARVÁT, Petr, Sajjid Abú-l A^lá Maudúdí a jeho projekt islámského státu. (Ed. Miloš Mendel, CSc.) Brno, 2003. s. 52.

¹³³ Opoziční strany Pákistánu frakce z Muslimské ligy: Lidová liga, Národní strana, Strana islámského zřízení, Islámské společenství. Marek, Jan. Indie, Pákistán, Bangladéš, SríLanka. NLN: Praha 2003. s. 218.

¹³⁴ Marek, Jan. Indie, Pákistán, Bangladéš, SríLanka. NLN: Praha 2003. s. 218.

¹³⁵ Fahíma Džinnáh označovaná také jako „matka národa“, byla dcerou generálního guvernéra Džinnáha, který byl zvolen předsedou pákistánského Ústavodárného shromáždění v roce 1948. Původně byl členem Indického národního kongresu, z kterého se oddělila Celoindická muslimská liga, což otevřelo volnou cestu k boji za nezávislost a vytvoření islámského státu. Prosazoval zde ideu „dvou národů“. Charvát, Petr, s. 39.

¹³⁶ Marek, Jan. Indie, Pákistán, Bangladéš, SríLanka. NLN: Praha 2003. s. 226.

souviselo s ukončením prezidentury Ajjúba Chána a nástup nové éry Pákistánu.

Jediným háčkem na tom celém bylo to, že hlavním cílem Džamá^cate islámí bylo usilovat o založení islámského státu. Mawdúdího představa o státním zřízení Pákistánu, nebyla zdaleka naplněna. Předseda Muhammad Džinnáh konstatoval rovnoprávnost a svobodu obyvatel bez ohledu na vyznání a to se mnohým přičilo, neboť bylo vyhověno jen těm, kteří o Pákistánu smýšleli jen v nacionalistickém pojetí. Idea Džamá^cate Islámí spočívala ve zřízení teokratického státu.

5.4.1 Ideologie Džamá^cat-e Islámí

Pokud bychom se podrobněji zaměřili na koncept „islámského společenství“ zjistíme, že se jedná o islámskou doktrínu a Mawdúdího nábožensko-politické názory a ideje¹³⁷. Mawdúdího myšlenky jsou shrnuty v díle „Hadájat“ a „Proces islámské revoluce“.¹³⁸ Právě tato jeho dvě prvotní díla byly základním podkladem pro vznik islámského hnutí. Proces islámské revoluce vypovídá o tom, že je autor přesvědčen o jedinečnosti doktríny islámu, na jejímž základě je možné vybudovat stát.¹³⁹ Pojem ideologický stát zde vysvětluje jako, formování státu v závislosti na okolnostech stavu společnosti, co se týká morálky, psychologie, kultury a historie. Mawdúdí považuje za nezbytnost spolupráce souvěrců z hlediska svého přesvědčení. Z tohoto můžeme vyvozovat, že jeho stoupenci byli muslimy striktně dodržující předepsaná pravidla a toužili stejně silně jako jejich vůdce po státě, v kterém by spolu žili všichni muslimové bez ohledu na etnikum, či rasu. Důležité je dodržovat Boží zákon a uznávat *tawhíd*, boží jedinnost. Budoucí stát, Pákistán, přirovnával k Muhammadově ummě a chalífátu, odkud je *nenásilně* šířen islám. To mělo za následek, že dal vzniku mnohým vzdělávacím institucím¹⁴⁰. Jeho snahy o šíření islámu měly vyústit v ustavení teokratického státu, přirozeně nikoliv procesem revoluce. Hlavním heslem

¹³⁷ CHARVÁT, Petr, Sajjid Abú-l A^clá Maudúdí a jeho projekt islámského státu. (Ed. Miloš Mendel, CSc.) Brno, 2003. s. 41.

¹³⁸ <http://www.witness-pioneer.org>. 24.3.2013

¹³⁹ Islám je jedinou náboženskou ideologií, na jejímž základě je možné vytvořit stát. CHARVÁT, Petr, Sajjid Abú-l A^clá Maudúdí a jeho projekt islámského státu. (Ed. Miloš Mendel, CSc.) Brno, 2003. s. 41.

¹⁴⁰ Mawdúdího můžeme v tomto případě označit za prostředníka islamizace zdola.

hnutí *ta^clluq b^flláh*¹⁴¹, ke kterému Mawdúdí došel v rámci zpracovávání teoretické roviny hnutí. Hlavní moto *ta^clluq b^flláh* můžeme považovat za závislost či oddanost k Bohu¹⁴² To obohacuje vyznání a islámskou povinnost pěti pilířů víry. Mawdúdího představu o pravověrném muslimovi lze vylíčit ve čtyřech bodech. Jednak apeluje na zařazení nepovinné ranní modlitby *tahádžúd*¹⁴³, kterou pronášel prorok. Další předpoklad k dosažení boží oddanosti je *dhikr^flláh*, tedy připomínání si božího jména. Podle Mawdúdího je potřeba držet půst nejen v období ramadánu, ale každý měsíc po dobu tří dní. Posledním bodem je „kráčení po stezce Boží“¹⁴⁴, kterého lze dosáhnout zmíněným tří denním půstem, nepovinnou ranní modlitbou a připomenutím si božího jména. Jedním z dalších apelů je upřednostnění společného dodržování těchto bodů před individuálním uplatňováním víry. Novou nebo potenciální členskou základnu je třeba utvrdit v tom, že se nejedná pouze o niterní, individuální záležitost mezi muslimem a Bohem, ale mezi muslimy a Bohem. Ideou kolektivního islámu lze dosáhnout k vyšší správně dodržované zbožnosti, neboť Mawdúdí vyžadoval vzájemné poučení¹⁴⁵ při provádění náboženských úkonů, pokud jsou uplatňovány členy, jejichž preciznost a správnost vyznání oddanosti bohu převyšuje způsob ostatních. Každý tedy musí začít sám od sebe.

Toto učení Mawdúdí předesílal nejen svým mužům, ale i jejich ženám, které měly šířit žádoucí vzdělání v rodinném kruhu. Měly za úkol studium Koránu, *hadíthů* i práva. Touto cestou si dokázal Mawdúdí postupně vybudovat členskou základnu na dlouhá léta dopředu, tím se zvyšovala šance na přežití organizace, kterou nyní můžeme nazývat nábožensko-ideologickou.

Mawdúdího hnutí se dostalo do popředí politického systému Pákistánu. Postupem času, nejen díky vývoji událostí v zemi, ale i vlastním přesvědčením vedení Džamá^cate islámí došlo k přeměně teoretického rámce a programu hnutí. Pákistán byl založen jako stát muslimský, ale nebyl

¹⁴¹ Závislost či oddanost Bohu.

¹⁴² Oddanost Bohu můžeme nejlépe vyčíst v hadíthech a koránských súrách.

¹⁴³ http://ramadhan.shiasisters.net/articles/salatul_tahajud.html. 24.3.2013

¹⁴⁴ *Ifáq fí sabíli^flláh*. CHARVÁT, Petr, Sajjid Abú-I A^clá Maudúdí a jeho projekt islámského státu. (Ed. Miloš Mendel, CSc.) Brno, 2003. s. 41.

¹⁴⁵ Tzv. kolektivní kritika „ihtisáb“. Mawdúdí naznačil, že před kritikou druhého stojí kritika sebe samého. CHARVÁT, Petr, Sajjid Abú-I A^clá Maudúdí a jeho projekt islámského státu. (Ed. Miloš Mendel, CSc.) Brno, 2003. s. 46.

postaven na teologickém základě. Islámské společenství se muselo konfrontovat s ostatními politickými stranami¹⁴⁶ a bojovat o přízeň na půdě, kde měli své místo i sekularisté. Odtud se dostáváme k islamizaci shora. Toto společenství muslimů muselo nyní vystupovat, jako jiná konkurenční společenství. Mawdúdí musel svůj projekt rozdělit do dvou částí – náboženské a sociálně-politické.¹⁴⁷ Ačkoliv islám, podle Maulána Mawdúdího a jiných myslitelů, tyto dvě části nerozlišuje. Ve vzdělání požaduje absolvování základní náboženské nauky, pak nic nebrání dalšímu vzdělání moderního ražení v souladu s učením.

Po nárůstu členské základny Mawdúdí přistoupil k vytvoření složitější struktury organizace. Do vedení organizace byli zapojeni ještě členové poradního sboru. Organizace tedy dostala tříúrovňové uspořádání. „V čele stál vůdce *amír*, centrální poradní sbor *madžles aš-šúrá* a řadoví členové *arkání*.“¹⁴⁸ Později se síť Džamá^cat-e rozrostla, každý člen získal určitý statut. Aktivní členové, kteří šířili Mawdúdího filozofii, byli nazýváni *muta^cárif* a ti, kteří se v reakci na jejich úsilí stali jejich členy, označil jako *muta^cáthír*. Lidé v okolí *muta^cáthír*, kteří chtěli zůstat mimo politické zájmy, získali titul *hambard*, sympatizanti. Zaměstnanci hnutí byli nazýváni *karkún*. V konečné fázi byli shrnuti *muta^cárif*, *muta^cáthír* i *hambard* shrnuti pod označení *mutaffiqún* a *arkání* je připravovali na přijetí mezi řadové členy hnutí.

5.4.2 Struktura hnutí

Struktura, takovou jakou ji známe dnes, zůstala nezměněna, již od šedesátých let dvacátého století.¹⁴⁹ V rámci hnutí byla přijata Ústava Dažamá^cat-e Islámí Pákistán a nejvyšším řídicím orgánem se stalo Generální shromáždění s funkcí zákonodárné a legislativní moci. Členové shromáždění jsou vysíláni vlastním Ústředním výborem. Sjezd Generálního shromáždění se uskutečňuje jednou za rok, a jsou na něm předkládány

¹⁴⁶ Politické strany povoleny od r. 1954. Marek, Jan. Indie, Pákistán, Bangladéš, SríLanka. NLN: Praha 2003. s. 218.

¹⁴⁷ CHARVÁT, Petr, Sajjid Abú-l A^clá Maudúdí a jeho projekt islámského státu. (Ed. Miloš Mendel, CSc.) Brno, 2003. s. 46.

¹⁴⁸ CHARVÁT, Petr, Sajjid Abú-l A^clá Maudúdí a jeho projekt islámského státu. (Ed. Miloš Mendel, CSc.) Brno, 2003. s. 48.

¹⁴⁹ Byla přijata Ústava Džama^cate islámí Pákistán, tím došlo ke strukturalizaci hnutí, takové jaká funguje v politických stranách. Charvát s. 48.

výroční práce řadových členů a kontrola fungování vnitřních orgánů. V průběhu roku je však hnutí řízeno spíše *amírem*¹⁵⁰, má tedy spíše operativní funkci. Je nucen jednat a řešit nesrovnalosti, než je předloží generálnímu shromáždění, které je oprávněn kdykoliv svolat. Svolání rady mohou vyvolat i členové výborů pokud se na tom shodne, alespoň čtvrtina z nich. Při projednávání konkrétní záležitosti, jež má být schválena mají své slovo i členové hnutí, kteří fungují na základě konsenzu. Rozhodnutí se týká většinou dodatků k ústavě nebo návrhu na rozpočet provozu. Rozpočet je dělen z členských poplatků, *zakátu*, pozemkové daně a charity.¹⁵¹ Systém Džamá^cat-e Islámí je rozdělen do buněk od nejmenších po největší podle toho, zda zpravuje provincii, obvod nebo obec. Každá buňka zahrnuje stejné funkce prezidenta, ústřední výbor, pracovní výbor, generální sekretáře a zástupce.¹⁵² Hlavní orgán společenství byl založen roku 1947 v Mansúře. Zde byla vybudována Islámská vědecká akademie, Mezinárodní islámský vzdělávací institut, Úřad hlasu islámu, překladatelská kancelář, knihovny, mešity a charita.

5.4.3 Džamá^cat-e islámí, zahraniční aktivita a odkaz hnutí

Vědecké centrum akademie nalezneme i v Karáčí, kde je vydáván měsíčník Džama^cate islámí Tardžumán al-Qur^cán. Hnutí Džamá^cate Islámí plní své poslání ve formě podpory muslimů na celém světě, pokud jsou jim upírána jejich práva. Členové společenství zasahovali při konfliktech v Kašmíru, Čečně, Palestině na Filipínách.¹⁵³ Nyní Džamá^cat-e Islámí čítá stovky ať už více či méně významných poboček daleko za hranicemi Pákistánu. Nejvíce je ovlivněna Indie, Bangladéš a Šrí Lanka a Afghánistán. Afghánistán zmiňují zejména proto, že Džama^cate islámí byla první politickou stranou, kterou vedl Burhánuddín Rabbání v průběhu války se Sovětským svazem. Odnož

¹⁵⁰ Pozor při pochopení vůdce „amíra“ hnutí. Význam slova není chápán jako „hlavní duchovní – chalífa“ ani jako „kníže věřících“ je spíše jakýmsi předsedou hnutí. CHARVÁT, Petr, Sajjid Abú-l A^clá Maudúdí a jeho projekt islámského státu. (Ed. Miloš Mendel, CSc.) Brno, 2003. s. 49.

¹⁵¹ CHARVÁT, Petr, Sajjid Abú-l A^clá Maudúdí a jeho projekt islámského státu. (Ed. Miloš Mendel, CSc.) Brno, 2003. s. 50.

¹⁵² CHARVÁT, Petr, Sajjid Abú-l A^clá Maudúdí a jeho projekt islámského státu. (Ed. Miloš Mendel, CSc.) Brno, 2003. s. 51.

¹⁵³ CHARVÁT, Petr, Sajjid Abú-l A^clá Maudúdí a jeho projekt islámského státu. (Ed. Miloš Mendel, CSc.) Brno, 2003. s. 52.

Džamát-e můžeme nalézt v organizaci The Islamic Foundation. V Kanadě je Mawdúdího ideologie obsažena ve studentské instituci Muslim Student's Association.

Ženská část Džamát-e islámí, al-Chidmát, má stejnou strukturu jako všechny ostatní buňky. Jejich hlavní náplní není nábožensko-politické pole, nýbrž sociální sféra týkající se vedení dobročinných projektů a finanční a společensko-vědní pomoci chudým. Tím pomáhají k posílení vlivu organizace a za pomoci vlastní publikační činnosti. Jejich úkolem je také poskytnutí materiální a lékařské péče mudžáhídům. Členky hnutí jsou důležitým nástrojem pro šíření vzdělání v dívčích školách v Láhauru, Karáčí, Islámábádu a Květě.¹⁵⁴

Velmi důležitou odnoží Džamát-e islámí je studentské hnutí Islámí džamát-e tálaba, IJT. Šířila se na Islámíja Colegge v Láhauru a byla natolik úspěšná, že se rozšířila do celého Pandžábu. Z tohoto základu pochází mnoho politiků, jen se významně zapsali do historie hnutí, ať už hovoříme o profesoru Churšídu Ahmadovi¹⁵⁵ nebo Muhammadu Ibráhímovi.

6 PAŠTÚNSKÝ ISLÁM

Talibánský islám se pojí s mnohými zákazy vycházejících z wahhábismu, a svým nastolením striktního režimu a dordžování Koránu, proto rychle přicházeli o náklonnost obyvatel Afghánistánu. Talibové kombinovali středověké myšlení s využíváním nejmodernější vojenské techniky, zakazovali zábavu, utiskovali základní ženská práva, ničili kulturní památky po jinověrcích a nutili hinduisty nosit zvláštní znamení na oděvu.¹⁵⁶ Během dobývání Afghánistánu docházelo k silné paštúnizaci obyvatel, zvyky museli odpovídat těm v jihozápadní, paštúnské části Afghánistánu.¹⁵⁷

¹⁵⁴ V tomto případě se nejedná pouze o šíření ideologie Džamát-e Islámí, ale i o výuku arabského, anglického jazyka a historie.

¹⁵⁵ Ekonom a islámský ultra-ortodoxní aktivista, který byl členem Džamát-e islámí. Jako ekonom se zajímal o vztah kapitalismu a islámu, potažmo islámské ekonomiky a islámského kapitalismu.

¹⁵⁶ KROPÁČEK, Lubormír. Duchovní cesty islámu. Praha: LNL. s. 21.

¹⁵⁷ <http://www.e-polis.cz/nezarazene-clanky/320-afghanistan-za-vlady-talibanu-politicko-geograficka-analyza.html#hodnoceni>. 24.3.2013

Tálibánští mudžáhidé byli cvičeni v Pákistánských pohraničních táborech, kde se setkávali s přímým vlivem učenců hnutí deobandíje. Stejně tak je známo, že se hnutí Tálibán otevřeně hlásí k základu islámského učení pramenícího z wahhábismu.¹⁵⁸ Základním ideologickým prvkem je Boží univerzalizmus¹⁵⁹ hlásající Boží právo platné na celém světě, které prostřednictvím Koránu poskytuje odpovědi na všechny otázky lidského i politického života. Do vedení *ummy* je pověřen duchovní, který je volen kmenovou radou. Prvním tálibánským vůdcem byl v polovině devadesátých let zvolen Mulla ʿUmar, a tím získal čestné postavení „vůdce pravověrných muslimů“.¹⁶⁰ Islám Tálibánského hnutí je sice pokládán za fundamentalistický, ale je pevně a prokazatelně spjat s paštúnwálí. Tak jako brelvíja uznává základní hodnoty islámu a stejně tak i vlastní zvyky. Mulla ʿUmar byl absolutním a tálibly uznávaným vládcem Afghánistánu, formálně se však na vládě podíleli ʿUmarovy nejbližší přátelé sloučení do poradního orgánu Nejvyšší rady, přirovnávána k pojmu poradního sboru *šúrá*.¹⁶¹

6.1 Paštúnský islám a deobandíja

Tálibánci pocházejí z deobandíjských medres severovýchodního Pákistánu, a právě z tohoto důvodu získala deobandíja celosvětově negativní ohlas. Na univerzitě Dár al-ʿUlúm studoval hlavní tálibánský vůdce Mulla ʿUmar i duchovní otec Tálibánu Maulána Sámi ul-Haqq.¹⁶² Absolventem deobandíjské univerzity je také Džalláludín Haqqání¹⁶³, který je bývalým ministrem kmenové rady. V současnosti Džalláludín Haqqání zajišťuje vstup nových studentů do deobandíjských medres, a jsou využíváni především jako stálý zdroj pro členskou základnu Tálibánu.

¹⁵⁸ Afghánští tálibové, ať už na vlastním území nebo v uprchlických táborech v Pákistánu získávali často jediné dostupné vzdělání. Sponzorem zakládání a vedení *meres* byly především extrémistické wahhábistické organizace. MAREK, Jan. Dějiny Afghánistánu. Praha: NLN, 2006. s.286.

¹⁵⁹ Tálibán prohlašoval: „Naše touha je konečné sjednocení všech muslimských zemí světa do jediného a nedělitelného chalífátu.“

¹⁶⁰ HORÁK, Slavomír. Afghánský konflikt. s. 109.

¹⁶¹ Muslimové označují poradní sbor *šúrá* jako základní prvek demokracie v islámu.

¹⁶² <http://www.newageislam.com/radical-islamism-and-jihad/darul-uloom-deoband--the-indian-ideological-source-of-the-taliban/d/9273>. 28.3.2013

¹⁶³ Džihádisté z deobandíjských medres pod vedením Džaláludína Haqqáního jsou pravděpodobně zodpovědní za útoky na kábulský hotel Serena v roce 2011. <http://www.newageislam.com/radical-islamism-and-jihad/darul-uloom-deoband--the-indian-ideological-source-of-the-taliban/d/9273>. 10.4.2013

Ačkoliv tálibové vychází z deobandíjského učení je nutné si uvědomit, že deobandíjská škola Dár al-^oUlúm je stále respektovanou islámskou institucí a její absolventi jsou ve společnosti váženou elitou a nejsou v žádném případě spojováni s teroristickou organizací. O povaze a vztahu deobandíje a wahhábismu otevřeně píše Ahmad Abedín v časopise Religioscope: „Kritikové tvrdí, že deobandíjové jsou od wahhábismu pouze jeden krok k plnému striktně ortodoxnímu učení. Nicméně kancléř deobandíje tvrdí, že mezi wahhábismem a deobandíjí je jasná hranice a deobandíje zaujímá určitý pokračovatelský záměr šíření pravého učení. Deobandíjská škola je specifická v užívání vlastních odborných termínů pro jiná učení a přirozeně je považuje za nemuslimská, a tedy zaujímají vůči těmto hnutím nekompromisní postoj. Kritizuje zejména provázanost barelvíje a súfismu, islámské mystiky.“¹⁶⁴

Deobandíové z Dár al-^oUlúm tvrdí, že nejsou zodpovědní za smýšlení a činy Tálibánu. Deobandíja se uzpůsobuje aktuálnímu prostředí, zatímco ideologie Tálibánu je, jak se ukázalo konstantní záležitostí a permanentním problémem současného Afghánistánu. Rozdílnosti mezi učením v Deobandu a Pákistánem, či Afghánistánem byly demonstrovány, až po jedenáctém září, kdy se Indie pokusila od svých následnických škol a hnutí, kterými se Tálibán inspiroval, úplně distancovat.¹⁶⁵ Jednou věcí je tedy to, že Indie nesouhlasila s odtržením Pákistánem a zpretrhala vazby s pákistánskými školami Dár al-^oUlúm a druhou věcí jsou současné události. Deoband se snaží popírat a argumentovat jakoukoliv spojitost s radikálními hnutími známými svými násilnými činy uplatněnými na nevinném obyvatelstvu, které zásadně pokládají za anti-islámské, neboť islám je výhradně mírovým náboženstvím a podle duchovních v Deobandu se neslučují s jakoukoliv agresí.¹⁶⁶

¹⁶⁴ <http://geocurrents.info/cultural-geography/deobandi-islam-vs-bareilvi-islam-in-south-asia>. 10.4.2013

¹⁶⁵ <http://www.newageislam.com/radical-islamism-and-jihad/darul-uloom-deoband--the-indian-ideological-source-of-the-taliban/d/9273>. 10.4.2013

¹⁶⁶ <http://www.newageislam.com/radical-islamism-and-jihad/darul-uloom-deoband--the-indian-ideological-source-of-the-taliban/d/9273>. 10.4.2013

6.2 Pár slov k ^oUmarovi

Mulla ^oUmar pocházel z nejzaostalejší oblasti Afghánistánu. Narodil se v roce 1957 ve vesničce v okolí Kandaháru ve velmi konzervativních společenských kruzích. Nejprve byl duchovním a vedl svoji malou *medrasu* v jedné z místních obcí. Proslýchá se, že uměl číst a psát jen s obtížemi a prakticky neměl téměř žádné povědomí o tom, co se děje a jaké společnosti a režimy fungují mimo Afghánistán. Mulla ^oUmar si od počátku vybudoval pověst schopného vojevůdce, který dokáže prosadit mír a spravedlnost.¹⁶⁷ První významnější centrum pomalu formujícího se Tálibánu se nacházelo ve Spin Boldaku, který se stal rovněž centrem pašeráckých obchodů s narkotiky. Do bojů proti sovětské okupaci se zapojil, až na samém konci konfliktu. Stal se jedním z bojovníků na území mezi Kandahárem a pákistánskou hranicí a při jedné z akcí zde přišel o oko v důsledku výbuchu, ale jeho soukmenovci na tom nebyli o moc lépe.¹⁶⁸

V čele Tálibánu stanul Mulla Muhammad ^oUmar, ale měl kolem sebe další vlivné členy, jako například pozdějšího ministra zahraničních věcí Muhammada Ghaúse. Ambice Muhammada ^oUmara nejprve nesměřovali k tomu, aby se stal nezávislým vládcem Afghánistánu, jeho hlavním cílem bylo odzbrojit vojenské velitele, které nepokládal za dobré muslimy. *„Původně usiloval jen o zajištění bezpečnosti, potíral násilí, trestal zločince a především prosadil šari^ou a předal vládu do rukou spravedlivých muslimů.“*¹⁶⁹ Pro afghánský národ byl islám v důsledku dlouhých válek poslední nadějí na nápravu nekonečného životního strádání a bojů. Tálibán si tak zanedlouho získal podporu většiny obyvatel v zemi, ale po zavedení zákazů mnohých činností a běžných radostí života pochopili, že se proti nim obrátila druhá strana mince. Mulla ^oUmar prohlásil: *„Chceme žít, jak žil prorok Mohamed před čtrnácti sty lety.“*¹⁷⁰

¹⁶⁷ HORÁK, Slavomír. *Afghánský konflikt*. Praha: History and Petit, 2002. s. 89.

¹⁶⁸ NOVÁK, Martin. *Džihád proti Kremlu. Sovětská válka v Afghánistánu a zrod al-Kájdý*. Praha: Epoque, 2008. s. 182.

¹⁶⁹ NOVÁK, Martin. *Džihád proti Kremlu. Sovětská válka v Afghánistánu a zrod al-Kájdý*. Praha: Epoque, 2008. s. 183.

¹⁷⁰ NOVÁK, Martin. *Džihád proti Kremlu. Sovětská válka v Afghánistánu a zrod al-Kájdý*. Praha: Epoque, 2008. s. 175.

7 FINANCOVÁNÍ TÁLIBÁNU A DIPLOMATICKÉ STYKY

Hnutí Tálibán bylo závislé na externích a částečně i interních finančních zdrojích. Mohli bychom je rozdělit do tří hlavních skupin. Do první skupiny bych osobně zařadila ty, které mudžáhidé nabývali ve formě diplomatické podpory od států, jež uznávali Tálibán za legitimní v období po pádu Sovětského svazu, kdy se rozhořely vnitropolitické konflikty takřka ve všech zemích bývalého Východního bloku a nacionalistická hnutí získávala na politickém poli prostor se projevit a jednat ve jménu svých zájmů. Tálibán získával také podporu i od islámských reformních hnutí, jejichž cílem bylo jednat proti stávající ideologii. Do druhé skupiny zařadím interní finanční zdroje související zejména s příspěvky od obyvatel Afghánistánu, či členů hnutí Tálibán. Za další třetí podporu lze považovat výdobytky z pěstování máku a opia. Tato finanční podpora byla zdaleka tou nejdestruktivnější socio-ekonomickou záležitostí pro celou zemi. Došlo tak k potlačení zemědělské produkce základních potravin pro život a následně po nízké úrodě na zbylých polích i k hladomorům v celém Afghánistánu.

Tálibán byl podporován především státy, které uznaly legitimitu vlády, patří mezi ně pouze Saúdská Arábie, Spojené arabské emiráty a Pákistán. Po jedenáctém září ovšem v náklonnosti vůči Afghánistánu zůstal pouze sousední Pákistán, konkrétně se na spojení podílela především pákistánská „Inter-service Intelligence“, ISI.

Tálibán vznikl na platformě afghánských mudžáhidů, kteří byli podporováni Západem v boji proti Sovětskému svazu. Dlouhotrvající válka se Sověty, však skončila, až po dvaceti letech vytrvalých bojů, které zemi naprosto vyčerpaly. V průběhu trvání tohoto konfliktu se vůči tajně založené Komunistické straně Afghánistánu tvořila opozice. Hlavními představiteli dvou islámských hnutí, jejichž členská základna pak figurovala v občanské válce po pádu režimu, byli prezident v letech 1992-1994 Burhánuddín Rabbání a Gulbuddín Hekmatjár.¹⁷¹ Do země tedy přicházely finanční

¹⁷¹ Bruhánuddín Rabbání enticky příslušel k Tádžikům a stál v čele Hizb-e islámí. Gulbuddín Hekmatjár reprezentoval Paštúnskou část obyvatel a byl vůdcem Džámáat-e islámí Afghánistán. Z těchto dvou hnutí se vytvořily první guerilly

prostředky, jak ze Sovětského svazu, tak i ze strany západních mocností, které měly zájem na stabilizaci země a zamezení šíření komunistického režimu podle Trumanovy doktríny.

Hlavními adepty na řízení státu byli tálibánští mudžáhidé, kteří si dokázali vybudovat autoritu a uznání mezi obyvateli Afghánistánu. Zasadili se o zajištění bezpečnosti a dokázali uvést do praxe funkci státu, ačkoliv v rámci svých vyznávaných hodnot a norem. Severní aliance však usilovala o adaptaci demokratického režimu. Do Afghánistánu tedy směřoval obrovský objem financí a materiální podpory zejména od osmdesátých let. Mudžáhidé od Západu získávali poměrně moderní zbraně, výcvik i zdravotní pomoc. Do země byli vysíláni, jak vojenští instruktoři, tak i jednotky z celého světa, které se zde učili novým bojovým postupům. Výcviky sponzorovala jak CIA, tak partnerská pákistánská organizace ISI. Cílem Spojených států bylo bojovat proti posunu červené linie dále na jih, ale měli zde i své vlastní zájmy týkající se íránského ropného koridoru. Na počátku devadesátých let však vypukla občanská válka.¹⁷² Nakonec tedy probíhaly boje mezi vůdci mudžáhidů etnicky rozdílných skupin a většinovými Paštúny. Zvítězili však Paštúni,¹⁷³ kteří bojovali ve jménu národních zájmů a džihádu. Tito muslimové nebyli výhradně paštúnského původu, do války se zapojilo i mnoho neafghánských bojovníků a islámských organizací vykonávajících povinnost sloupu islámské víry.¹⁷⁴

mudžáhidů. NOVÁK, Martin. *Džihád proti Kremlu. Sovětská válka v Afghánistánu a zrod al-Kájdý*. Praha: Epoque, 2008. s. 175.

¹⁷² „Válka warlordů.“ NOVÁK, Martin. *Džihád proti Kremlu. Sovětská válka v Afghánistánu a zrod al-Kájdý*. Praha: Epoque, 2008. s. 181.

¹⁷³ V roce 1994 získali do své správy hlavní budoucí centrum Kandahár a v roce 1996 získali Kábul, čímž potvrdili svoji svrchovanost. NOVÁK, Martin. *Džihád proti Kremlu. Sovětská válka v Afghánistánu a zrod al-Kájdý*. Praha: Epoque, 2008. s. 181.

¹⁷⁴ „Džihád vykládaný ve smyslu náboženského pojmosloví a ve smyslu jednoho ze základních nařízení a povinností *fard*, jejichž plnění je nezbytným předpokladem, aby se člověk nezbavil přirozeného a Bohem daného stavu muslim. A základní povinností je odevzdávat se do vůle Boží – modlit se, zmiňovat Jeho „krásná jména“ a chvalořečit Mu, postit se ve stanovených časech, dávat almužnu potřebným, vykonat alespoň jednu pouť ke Ka^cabě, konat dobro v souladu s islámským etickým kodexem a potírat zlo v sobě samém i zlo přicházející zvnějšku. To všechno v sobě skrývá pojem džihád. Džihád ovšem také předpokládá aktivní šíření islámu, a to třeba i silou. Klasické islámské právo v tom nepřipouští pochybnosti. Přísná *hanbalovská* právní škola jej v tomto smyslu dokonce uvádí jako šestý pilíř víry a dává jej tak na roveň modlitbou či povinností půstu, zatímco umírněnější výklady spíše poukazují na to, že džihád je

Po pádu režimu se USA ze země oficiálně stáhly a neusilovaly o významnější angažmá v politice Afghánistánu, až do roku 2001, kdy vstupuje na scénu se silami NATO s cílem podpořit Ahmada Šáha Mas'úda. V tomto časovém horizontu se navracejí uprchlíci ve většině případů z Pákistánu a dalších s Afghánistánem sousedících zemí.

7.1 Financování Tálibánu

7.1.1 Afghánské opium

V Afghánistánu je pěstován opiový mák již po dlouhá staletí. Pěstování opiového máku v oblasti Afghánistánu bylo zaznamenáno, již řeckými vědci Hippokratem, Gallénem nebo Dioskoridésem, ale tuto plodinu znali spíše v závislosti na kulturních kontaktech se Sumery.¹⁷⁵ Ve větší míře se pěstování opia Afghánistánu objevilo až v sedmdesátých letech dvacátého století, když všeobecně sílila světová poptávka po opiu a přes Afghánistán najednou proudily dodávky z Indie a Nepálu. Od vstupu SSSR do Afghánistánu roku 1979, se výroba opiátů zvýšila více než patnáctkrát.¹⁷⁶ Další rozšíření pěstování máku bylo zaznamenáno na počátku devadesátých let, kdy byly šířeny důležité znalosti o pěstování od sezónních dělníků. Mezi nimi byli dělníci nepaštúnského původu a to mělo za následek snadné rozšíření obchodních vazeb do Tádžikistánu, Uzbekistánu a Turkmenistánu, k nimž tito dělníci a zemědělci etnicky příslušeli.¹⁷⁷ S rozšířením obchodu s drogami jsou spjati také uprchlíci, pro které to byl jediný okamžitý zdroj příjmu. Na počátku devadesátých let díky slabé suverenitě státu došlo k rychlému nárůstu pěstování a spotřebě opia, a tím vznikl prostor pro volný obchod. V období vlády *warlordů* byl drogový obchod velmi roztržštěn, ale s nástupem vlády Tálibánu se dostala téměř veškerá produkce pod jejich kontrolu. Došlo tak k přizpůsobení ekonomiky ve prospěch obchodu podle globálních měřítek s nelegálním zbožím, zbraněmi, drogami a pašování.

vlastně všechno, co posiluje individuální i kolektivní zbožnost.“ MENDEL, Miloš. *Džihád*. Praha: Atlantis, 2010. s. 24.

¹⁷⁵ Export drog z Afghánistánu představuje více než dvě třetiny celosvětové produkce, pak následuje jen Myanmar a Laos. LABROUSSE, Alain. *Drogy, peníze a zbraně*. Praha: Themis, 1996. s. 40.

¹⁷⁶ http://siteresources.worldbank.org/SOUTHASIAEXT/Resources/Publications/448813-1164651372704/UNDC_Ch5.pdf. 10.4.2013

¹⁷⁷ <http://www.scribd.com/doc/341558/01595afg-opium-economy-www>. 10.4.2013

Navíc pro pěstování opia není nutné zdaleka takové péče, jako v případě jiných zemědělských plodin. Nebylo tedy potřeba velkého základního kapitálu na rekultivaci teras, zavlažovacích systémů, řešení skladování a složitého transportu plodin na trh. Produkce a obchod s opiem byl jedním z faktorů, který vyvolal občanskou válku a oslabil vládu v Kábulu. Celá záležitost překupnictví a výměny drog za ochranu nebo podporu chudých dále podpořilo moc *warlordů*, a už tím se Afghánistán dostal na cestu k autoritativnímu režimu. Obchod s drogami se tak stal integrální součástí afghánské válečné ekonomiky.¹⁷⁸ Pohyb nelegálního zboží také ulehčila platnost Dohody o tranzitu a obchodu ATTA, umožňující bezcelní vývoz například do Pákistánu.¹⁷⁹

Afghánistán byl původně pouze transitní zemí, později však došlo k tomu, že se země stala jedním z předních producentů a vývozců opia na světě¹⁸⁰ a drogy putovaly dvěma hlavními koridory. Drogy byly vyváženy buď přes Írán dále na západ do Evropy, nebo směrem do Pákistánu a indických přístavů a odtud dále do světa. Největší objem heroinu putuje ze severního Afghánistánu do západní provincie Herát, a následně do Íránu, Turecka a dále do Evropy.¹⁸¹ Hlavní transitní koridor hašiše vede přes jižní území Afghánistánu do Pákistánu. Nejjednodušší však bylo převážet zboží přes středoasijské republiky, jejichž hranice nebyly pod dostatečnou kontrolou. K největšímu rozšíření obchodu s drogami došlo především po

¹⁷⁸ Opium je jedna z nejlepších obchodních komodit na trhu, jak z hlediska logistického, tak z hlediska vysoké ceny za kilogram pohybující se v průměru od 350 do 400 dolarů. LABROUSSE, Alain. Drogy, peníze a zbraně. Praha: Themis, 1996. S. 40

¹⁷⁹ http://siteresources.worldbank.org/SOUTHASIAEXT/Resources/Publications/448813-1164651372704/UNDC_Ch5.pdf. 10.4.2013

¹⁸⁰ Od počátku devadesátých let do roku 1999 bylo vyváženo zhruba 75% celkové produkce opia. Podle procentuálních odhadů tvoří vývoz opia z Afghánistánu zhruba 90% celosvětové produkce. http://siteresources.worldbank.org/SOUTHASIAEXT/Resources/Publications/448813-1164651372704/UNDC_Ch5.pdf. 10.4.2013
http://siteresources.worldbank.org/SOUTHASIAEXT/Resources/Publications/448813-1164651372704/UNDC_Ch5.pdf. 10.4.2013

¹⁸¹ Heroin je vyráběn z odrůdy máku zvaného *Paver somniferum*, z které se sklízí šťáva ze zelených makovic (opium). Na heroin se zpracovává sérií chemických postupů o pěti, až šesti různých fázích: postupně se získává morfinová báze, heroinová báze a heroin. Heroin se tradičně vyskytuje v odlišné kvalitě: 1. bílý, jehož původ bývá z Thajska, Laosu nebo Barmy, 2. hnědý „ze Zlatého půlměsíce“ (Afghánistán, Pákistán, Írán, Blízký východ), 3. růžový nebo také čínský (Indonésie, oblast Čínské moře) a „*black tar*“ (tzv. černý dehet z Mexika). LABROUSSE, Alain. Drogy, peníze a zbraně. Praha: Themis, 1996. s. 27.

pádu SSSR, na počátku občanské války a Mulla Muhammad Gaus, bývalý ministr zahraničí na toto konto prohlásil: „*Jestliže nám svět nic nedá, musíme si pomoci sami. Jediná možnost, jak si zajistit stabilní přísun prostředků, je pěstování opia.*“¹⁸²

Na počátku byl mák pěstován jako doplňková plodina mezi ovocnými sady na jihu v údolí Hílmánd a v Badachšánu na severovýchodě země. Později se osevní plochy zvětšovaly. Postupně se zisky z pěstování máku a vývozu drog stávaly pro Tálibán hlavním příjmem, ale později, kdy se projevil negativní dopad pro společnost, dokázali jako jediní tento proces do jisté míry zastavit prostřednictvím výnosů Mully ʿUmara, který vydal nařízení o snížení na třetinu původní produkce již v roce 1999, ještě před výzvou mezinárodních organizací.¹⁸³ V průběhu vlády Tálibánu, byla produkce držena pod kontrolou a v určité rovnováze s ostatními plodinami. V roce 1998 a následujících dvou letech se podařilo vypěstovat nejvíce obilí od počátku sovětské okupace.¹⁸⁴ Přesto pěstování máku na opium má v Afghánistánu svoji tradici a je komplexně spjaté se státní ekonomikou zrušení těchto vazeb není možné učinit v krátkém časovém horizontu a je možné, že vláda nestojí úplné vymýcení obchodování s drogami, neboť z tohoto obchodu pramení největší daňový obnos do státní pokladny.¹⁸⁵

Na pěstování se ovšem podílely z větší části rodiny z nejchudších vrstev obyvatel a zničení makových polí logicky přispělo ještě k větší bídě a hladomoru. Mezi další sociální problémy způsobené následkem opatření patří také nezaměstnanost a vysoká kriminalita. Zneužívání drog má tak neustálou tendenci narůstat z důvodu nestability státu, která trvá, již několik desetiletí. Sociálně slabá vrstva obyvatel se skládá především z Afghánců žijících v odlehlých oblastech mimo dosah větších měst, uprchlíků, vojáků s trvalými následky zranění, tvořící převážnou většinu populace.¹⁸⁶ Pro tuto majoritu je jediné východisko, jak rychle bojovat s hladem a bolestmi užívání

¹⁸² HORÁK, Slavomír. *Afghánský konflikt*. Praha: Public History and Petit, 2003. s. 117.

¹⁸³ <http://www.globalresearch.ca/the-afghan-war-no-blood-for-opium/18768>. 10.4.2013

¹⁸⁴ *The opium economy in Afghanistan. An international problem*. New York: United Nations, 2003.

<http://www.scribd.com/doc/341558/01595afg-opium-economy-www>. 10.4.2013

¹⁸⁵ <http://www.scribd.com/doc/341558/01595afg-opium-economy-www>. 10.4.2014

¹⁸⁶ Příjem Afghánců tvoří přibližně dva dolary na den.

<http://www.scribd.com/doc/341558/01595afg-opium-economy-www>. 10.4.2014

opia, heroinu nebo morfinu vyrobených v zemi. Opium je jednoduše považováno za jedinou okamžitě dostupnou pomoc. Následkem toho se narkomanie rozšířila ve městech i vesnicích, kde lidé začali strádat a mít povědomí o vlastních sociálních a kulturních hodnotách. Nicméně užívání drog v Afghánistánu není tak rozšířeno, jako v zemích, přes něž vedou hlavní distributorské koridory.¹⁸⁷

Podle zpráv UNDOC¹⁸⁸ a Světové banky i v posledním desetiletí tvoří produkce opia více než polovinu hrubého domácího produktu. Pěstování máku negativně ovlivnilo i možnost, či ochotu pěstovat jiné plodiny. Jednostranné zemědělství způsobilo nedostatek pracovní síly pro jiná odvětví, tím se Afghánistán stává ekonomicky jednostranně orientovaným.¹⁸⁹ Z těchto důvodů OSN odsouhlasila dotace několika miliónů dolarů na přeorientování zemědělství na jiné plodiny, ale ukázalo se, že v těžko přístupných horských oblastech pěstování máku stále pokračovalo, i když rolníci z konečné ceny na trhu získali jen desetinu hodnoty, stále se jim podpora produkce vyplatila.¹⁹⁰ Paradoxně největší produkce opia od roku 2001 se nacházela v severní provincii Badachšán, oblasti Mazár-e Šarífu, kde operovala vojska Severní aliance v rámci akce „Trvalá svoboda“. Druhá nejproduktivnější část Afghánistánu byla provincie Híľmand, zejména pak v pohraničí oblasti Pákistánu.¹⁹¹

Organizace spojených národů vydala kromě několika rezolucí namířených proti distribuci drog strukturovaný plán na znovuoživení ekonomiky. Plán je na základě vývoje a souvislostí rozdělen do několika částí souvisejících s hospodářstvím a socio-ekonomickými otázkami. Prioritně je řešeno zmíněné přeorientování zemědělství na jiné plodiny. Také bylo projednáno zastavení poskytování tzv. *narko-mikroúvěřů*. V projektu je zakotvena část o nutnosti vzdělání zejména pro sociálně slabé, tedy ženy a děti, kterým byla

¹⁸⁷ Procentuální statistiky v Afghánistánu hovoří o hodnotách 0,5% spotřeby opia a 0,1 spotřebě heroinu oproti hodnotě 1,7% až 2,8% spotřeby v sousedním Íránu.
<http://www.scribd.com/doc/341558/01595afg-opium-economy-www>. 10.4.2014

¹⁸⁸ „United Nation Office on Drugs and Crime“ <http://www.unodc.org/>. 14.4.2013.

¹⁸⁹ http://siteresources.worldbank.org/SOUTHASIAEXT/Resources/Publications/448813-1164651372704/UNDC_Ch5.pdf. 10.4.2014

¹⁹⁰ Zemědělci si vydělají přibližně 30 dolarů za den, pokud by se věnovali pěstování pšenice výnos by představoval zhruba jen pětinu z této částky. HORÁK, Slavomír. *Afghánský konflikt*. Praha: History a Petit, 2001. s. 84.

¹⁹¹ http://www.unodc.org/pdf/publications/report_2001-10-16_1.pdf. 13.10.2013

jejich práva na vzdělání odepírána v důsledku striktních nařízení Tálibánu. Ženám a sezónním dělníkům by měla být zajištěna v rámci rekonstrukce podporované vládními i nevládními organizacemi, pracovní místa. Stejně tak by mělo dojít k podpoře otevření bazarů a komoditních trhů. Tyto hlavní body jsou řešeny následně po provedení vládních opatření namířených proti pěstování, výrobě, financování a obchodu s opiem.¹⁹² Podle OSN by ostatní země měly společně usilovat proti distribuci drog, jednak by měli na vlastní náklady vykonstruovat a předložit plán, jak účinně zamezit pašování a to vše za mezinárodního dozoru, neboť se jedná také o jednu z klíčových záležitostí pro řešení problémů.¹⁹³

Přístupné informace o statistikách pěstování surovin na výrobu drog poskytuje Úřad pro kriminalitu a drogový obchod OSN, UNODC.¹⁹⁴ Na základě těchto zpráv jsou sestavovány analýzy, které by měly přiblížit dynamiku afghánské ekonomiky a pochopit její fungování, pak je přistoupeno k návrhu komplexních řešení problémů. Výsledky statistik poukázaly na to, že pěstování a produkce drog je záležitostí spíše určitých provincií (viz. Příloha 4).¹⁹⁵ Od roku 2001 se maková pole objevila ve velké míře i v severních pohraničních provinciích,¹⁹⁶ kde je rozmanitá etnická skladba obyvatel.¹⁹⁷ Největší úroda byla sklizena na konci devadesátých let a to byla hlavní záminka, jak vládu Tálibánu, alespoň částečně omezit.¹⁹⁸ Nejvíce na Tálibán tlačila OSN a Evropská rada.¹⁹⁹ Na základě Charty OSN, článku IIV. byla dne 15. října 1999 vydána rezoluce RB OSN č. 1267, týkající se nejen

¹⁹² <http://www.scribd.com/doc/341558/01595afg-opium-economy-www>. 13.10.2013

¹⁹³ Mezi „opiové“ provincie oficiálně patří Híľmand, Badachšán a Nangar.

¹⁹⁴ Každoročně sestavují informace o roční produkci, výnosů a cenách z obchodu s drogami.

¹⁹⁵ Pěstování plodin na výrobu opiátů bylo podle zpráv z roku 2002 soustředěno především do provincií Hľmand, Bdachšán, Nangarhár, Uruzgán, Kandahár, Ghór. <http://www.scribd.com/doc/341558/01595afg-opium-economy-www>. 13.10.2013

¹⁹⁶ Jawzlan, Balch, Kundúz, Farjáh, Baghdis, Samangán, a především Badachšán, o kterém můžeme konstatovat, že pěstování máku je zde již tradicí. <http://www.scribd.com/doc/341558/01595afg-opium-economy-www>. 13.10.2013

¹⁹⁷ Ačkoliv pěstování opia nebyla výhradou Paštúnské majority obyvatel. V roce 2001 a 2002 se rozměr produkce opia značně zvětšila, tím se prakticky pěstování opia rozšířilo i mezi etnické skupiny, které s pěstováním opiového máku zatím nepřišly do styku. <http://www.scribd.com/doc/341558/01595afg-opium-economy-www>. 13.10.2013

¹⁹⁸ Největší sklizně proběhly v roce 1994 a 1999. <http://www.scribd.com/doc/341558/01595afg-opium-economy-www>. 13.10.2013

¹⁹⁹ [http://www.europarl.europa.eu/meetdocs/2009_2014/documents/femm/dv/p7_ta-prov\(2010\)0490_/p7_ta-prov\(2010\)0490_cs.pdf](http://www.europarl.europa.eu/meetdocs/2009_2014/documents/femm/dv/p7_ta-prov(2010)0490_/p7_ta-prov(2010)0490_cs.pdf). 13.10.2013

opatření na území Afghánistánu, ale i jejich spojenců.²⁰⁰ O rok později byla tato rezoluce rozšířena a revidována pod číslem 1333.²⁰¹ Rezoluce vydala oficiální příkaz týkající se především zákazu obchodu a pěstování plodin za účelem zpracování drog a současně uvaluje na celou zem zbrojní embargo.²⁰² Mulla °Umar přistoupil na tyto podmínky a prohlásil pěstování opia a omamných látek podle šarífy za neislámské.²⁰³ Zavázal se k omezení pěstování plodin pro výrobu omamných látek, ačkoliv bylo vyprodukováno v témže roce 4 500t. Musíme však dávat důraz na to, že Mulla °Umar vydal prohlášení o zastavení pěstování máku a výroby drog, ale nikoliv zastavení obchodu s drogami.²⁰⁴ Za toto prohlášení na oplátku požadoval uznání legitimacy vlády Tálibánu v OSN, avšak k tomu nikdy nedošlo. Na základě přistoupení na vznesené požadavky o vydání zákazu obchodu s drogami, byla vydána další rezoluce RB OSN č. 1363, která opravňuje UNDCP²⁰⁵, sestavenou komisi specialistů OSN, ke kontrole a pomoci návrhu vedoucích k úplné eliminaci produkce.²⁰⁶ Nicméně se spekuluje o tom, jak bylo s touto úrodou naloženo. Je pravděpodobné, že díky tomu, že opiový mák nepodléhá rychlé zkáze a lze jej dlouhodobě skladovat, nedošlo k její likvidaci. Obchodníci, tak vyčkávali, až dojde k raketovému vzrůstu cen a poptávky.²⁰⁷ Ceny opia na rozdíl od heroinu, vzrostly více než dvacetkrát.

²⁰⁰ Rezoluce č. 1267 vznesla požadavky na zastavení výcviku teroristů na svém území, vydání Usámy bin Ládina a zahraniční spojenci Tálibánu museli zmrazit veškerá bankovní konta a zastavit jakoukoliv finanční či materiální podporu pro Tálibán. Do měsíce spojenci Tálibánu a sousední země měli podat zprávu o provedených opatření. Proti rozhodnutí RB OSN protestuje Velká Británie, neboť se domnívá, že v případě katastrofální sociální situace v Afghánistánu jsou tato opatření nehumánní a je třeba nějak tomuto státu pomoci. Hlasování o rezoluci se ze stejného důvodu zdržela Čína a Malajsije.

²⁰¹ [http://www.un.org/ga/search/view_doc.asp?symbol=S/RES/1267\(1999\)](http://www.un.org/ga/search/view_doc.asp?symbol=S/RES/1267(1999)). 13.10.2013

²⁰² <http://www.un.org/News/Press/docs/2000/20001219.sc6979.doc.html>. 13.10.2013

²⁰³ Země ve spojení s Tálibánem měly zákaz prodeje anhydridu kyseliny octové potřebné pro výrobu heroinu, prodeje vojenské techniky, která by mohla být použita Tálibánem, dále musely uzavřít veškeré pobočky afghánských aerolinek, zamezit průjezdu vysokých úředníků Tálibánu.

²⁰⁴ [http://www.un.org/ga/search/view_doc.asp?symbol=S/RES/1267\(1999\)](http://www.un.org/ga/search/view_doc.asp?symbol=S/RES/1267(1999)). 13.10.2013

²⁰⁵ <http://www.globalresearch.ca/the-afghan-war-no-blood-for-opium/18768>. 13.10.2013

²⁰⁶ <http://www.scribd.com/doc/341558/01595afg-opium-economy-www>. 13.10.2013

²⁰⁷ The United Nations International Drug Control Programme.

²⁰⁸ http://www.unodc.org/pdf/publications/report_2001-10-16_1.pdf. 13.10.2013

²⁰⁹ RB OSN 1363 byla vydána 30. července 2001. [http://www.undemocracy.com/S-RES-1363\(2001\)](http://www.undemocracy.com/S-RES-1363(2001)). 14.10.2013

²¹⁰ V roce 2001 vzrostla cena za kilogram opia téměř dvacetkrát (700 dolarů za kilogram). http://www.unodc.org/pdf/publications/report_2001-10-16_1.pdf. 14.10.2013

Cena heroinu stagnovala z důvodu vysoké přírážky na ceně, již před vyhlášeným zákazem.

Tálibán využíval výnosy z opia do doby, než se dostal bezprostředně k moci a stabilizoval svoji vnitropolitickou pozici. Následně pak zasáhl proti pěstování plodin k výrobě opiátů, ale pohraniční oblast mezi Afghánistánem a Pákistánem je stále územím, odkud proudí hlavní režijní náklady na provoz hnutí Tálibán operujícího na jihu země, a kde se nacházela původní britská nárazníková zóna.²⁰⁸ Dnes je toto území známé pod zkratkou FATA, Federálně administrativní kmenová oblast.²⁰⁹ Toto území je autonomní celek, jehož zprávu oficiálně převzal při svém vzniku Pákistán v roce 1947, ale fakticky drží kontrolu jen nad hlavními silničními a železničními dopravními tahy. Afghánští Paštúni se s příslušností k Pákistánu nikdy nesmířili, uznávají zde pouze vlastní zákony podřízené dohlížitelkou radou Lója džirga jednající v souladu s islámským zákonem a paštúnwálí.²¹⁰ Z tohoto důvodu se stal Paštúnistán klíčovým bodem pro narušení sítě hnutí.

Jednou z výhod pro zasahující opoziční síly a jejich ovlivňování produkce opiátů byla záležitost procesu nakládání se zisky z drog a praní špinavých peněz, který zůstal nezměněn již po dlouhá desetiletí od dob počátku produkce opiového máku.²¹¹ Jediným problémem zůstává, že proniknout do silného kmenového společenství není jednoduchý úkol. Navíc se na distribuci drog podíleli i státní úředníci, kteří za úplatu ponechali volnost pohybu tomuto zakázanému zboží. V pohraničí Pákistánu korupce platila dvojnásob, dokonce v horském městečku Darra u Pešávaru se nacházela převážná část obyvatel profitující z obchodu hašišem i jinými narkotiky.²¹²

²⁰⁸ Pásmo bylo Brity vytyčeno od roku 1879 z obav před carským Ruskem. Britskou správu na tomto území Afghánistán potvrdil uzavřením Gandamacké smlouvy.

²⁰⁹ http://www.usip.org/files/resources/taliban_opium_1.pdf. 14.10.2013

²¹⁰ Podle výpovědi jednoho z Paštúnů na tomto území vládne klid, mír a neznají zde vraždy ani krádeže, na rozdíl od území spravovaného Pákistánem. „Od války v Afghánistánu se na území Pákistánu konflikt mezi rody nebo kmeny nevyřizují střelbou z pušek, ale raketami či dokonce řízenými střelami Stinger, které půjčují nebo prodávají mudžáhidé.“ LABROUSSE, Alain. Drogy, peníze a zbraně. Praha: Themis, 1996. s.33.

²¹¹ http://www.usip.org/files/resources/taliban_opium_1.pdf. 14.10.2013

²¹² Svě stánky měly umístěny přímo u vstupní brány v kozích kůžích, které dokáží zachovávat vysokou kvalitu hašiše. Ve svých obchodech skladují, až 200 kilogramů hašiše, díky strategické pozici mezi dvěma největšími producenty drog, Pákistánu a Afghánistánu, kteří ročně vyprodukují minimálně 1200 tun ročně. Kilogram hašiše stojí

Afghánistán i v současnosti bojuje s korupcí a obchodu s opiem, byť se rekonstrukční týmy pokouší o přeorientování ekonomiky na jiná odvětví.²¹³ Přesto výnos z obchodu se zakázanou plodinou je hlavním kapitálem, se kterým se dále nakládá ve prospěch pěstování jiných zemědělských plodin, a tím k efektivnějšímu využívání půdy, pokud přihlídneme k tomu, že zemědělci získávají finance na zavedení zavlažování a obměňování plodin.²¹⁴ Americká mise v Afghánistánu není prioritně zaměřena na likvidaci obchodu s drogami, ale na boj s povstalcí a Tálibánem.²¹⁵ „*John Pike, zakladatel monitorovací skupiny GlobalSecurity ve Washingtonu navrhl americké vládě, jak se vypořádat s Tálibánem a skoncovat s obchodem s drogami: Nakoupit a zničit většinu úrody opia a část zpracovat na lékařský morfin a distribuovat jej do zemí třetího světa.*“²¹⁶ Tento návrh bych považovala za velmi racionální, avšak složitě proveditelný. Celý plán by mohl vést spíše ke komplikacím. Dovolím si pochybovat o dokonalosti plnění plánu z hlediska výkupu materiálu a jeho spolehlivého dodání na požadované místo, aniž by se nedostal do rukou třetí osoby, čímž by byla ztracena jeho kontrola nebo aniž by se dostal do rukou nepovolaných. Z historického hlediska se spíše ukázalo schůdnější, aby obchod s drogami přirozeně podlehl inflaci tím, že dojde k nadprodukcí a pěstování máku se tak stane nevýdělečným.²¹⁷ Snaha stabilizovat zemi je takřka nemožná, pokud spojenecké síly nebudou klást důraz na nápravu zkorumpované vlády Hamída Karzáčího²¹⁸, která stojí v pozadí celé záležitosti ilegálních obchodů.²¹⁹

od 15 do 40\$. LABROUSSE, Alain. Drogy, peníze a zbraně. Praha: Themis, 1996. s. 36

²¹³ Český rekonstrukční tým působí v provincii Logar.

²¹⁴ https://www.cimicweb.org/cmo/afg/Documents/Economic/CFC_Afghanistan_Poppies-and-the-Afghan-Economy_May2012.pdf. 14.10.2013

²¹⁵ <http://euro.e15.cz/proklete-opium-821970>. 14.10.2013

²¹⁶ Tálibán z obchodu s heroinem a hašišem získá minimálně 100 miliónů dolarů ročně, proto je tak obtížné proti hnutí bojovat a vždy budou mít dost prostředků na rekrutaci dalších členů. <http://euro.e15.cz/proklete-opium-821970>. 14.10.2013

²¹⁷ K tomuto případu došlo v roce 2000 a v posledních dvou letech. V současnosti tvoří výnos z opia, už jen 2%HDP, oproti nejvyššímu koeficientu 27% z roku 2002.

²¹⁸ <http://euro.e15.cz/proklete-opium-821970>. 14.10.2013

²¹⁹ Oproti tomu byl daleko efektivnější thajský protidrogový program. Thajsko se zaměřilo na tvrdé postihy všech pašeráků, nikoliv jen těch, kteří jsou nějak spojeni s Tálibánem, tak jak to praktikovalo USA a síly NATO.

V současnosti nejsou maková pole na ústupu, a pokud se na některých pozemcích nepěstuje mák, pěstuje se místo něj konopí.²²⁰ Zemědělci se spoléhají na to, že úkolem spojeneckých vojsk likvidovat konopnou úrodu je, až sekundární záležitostí.

Afghánská maková pole jsou podle mého názoru pravděpodobně nevyřešitelným problémem. Jedním důvodem je evidentně hluboké zakořenění pěstování máku do veškerých sfér afghánské populace. Druhým důvodem je pravděpodobně neefektivita sil NATO,²²¹ i když mezinárodní rekonstrukční týmy vyvíjí podle výročních zpráv maximální úsilí přeorientování zemědělství a nastartování ekonomiky Afghánistánu založené na jiných finančních zdrojích. Obnovení funkce ekonomiky na společensky přijatelném základě je úkolem Provinčních rekonstrukčních týmů, jejichž náplní je vybudovat vnější i vnitřní suverenitu státu²²² a zajistit hospodářský rozvoj země tak, aby v budoucnu byla schopna být soběstačná ve všech sférách.

7.1.2 Vlastní finanční zdroje

Hnutí Tálibán je financováno nejen z nelegálního pěstování opiových máků a marihuany, ale získává podporu také od obyvatel v podobě daní. Protože struktura hnutí sestává z mnohých paštúnských kmenů, jejichž spojením vzniká poměrně obsáhlé společenství, je toho využíváno také ve smyslu odvádění daní, tak jako tomu je na vládní úrovni. Finanční prostředky jsou získávány na základě odvádění náboženských daní *zakát*, odváděním nepřímých daní, cla, obchodní daň, daň ze zemědělské činnosti nebo dobročinných darů bohatých rodin. Daně byly odváděny dobrovolně i nuceně.

²²⁰ <http://www.magazin-legalizace.cz/cs/articles/detail/286-farmari-v-afghanistanu-davaji-misto-maku-prednost-pestovani-konopi>. 14.10.2013

²²¹ Za dobu od vstupu sil NATO do Aghánistánu se objevují zprávy o tom, že přehlíží pašování drog ze země. V médiích je někdy uváděno, že vojska tyto delikty úmyslně přehlíží, ale můžeme se jen domnívat, zda to je či není pravda. V jednom z těchto článků bylo uvedeno, že německé jednotky NATO v severních provinciích Badachšán a Kundúz probíhá otevřený obchod s drogami, které jsou následně převáženy přes nově postavené mosty hlídané vojáky na území Tádžikistánu. Ten se tak velmi rychle stal hlavním překladištěm heroínu na světě.

http://czech.ruvr.ru/2012_08_16/85286891/. 14.10.2013

²²² Obnova civilních složek zajišťujících bezpečnost a boj proti kriminalitě. <http://euro.e15.cz/proklete-opium-821970>. 14.10.2013

V případě nutného okamžitého zajištění vojenské akce vrchní členové hnutí zabírali osobní majetek obyvatel z vesnic, které byly v danou chvíli na dosah.

7.1.3 Spolupráce a podpora CIA a ISI

Pákistánská tajná zpravodajská služba ISI je propojena s Tálibánem ve směru finanční a materiální pomoci. Vztahy mezi Tálibánem a Pákistánem byly vedeny i na zahraničně-politickém poli prostřednictvím spojení Benázír Butthové a Fazul ar-Rahmána, jehož funkce je spjatá se zprostředkováním studia a výcviku tálibů v deobandíjských *medresách*, kteří jsou hlavním zdrojem pro udržení široké členské základny hnutí Tálibán. Fazul ar-Rahmán získal po odchodu Bhuttové funkci premiéra, a tím i přístup k důležitým složkám státní sféry, nejen k vládě, ale také k armádě a ISI.²²³ Tajná služba udržovala styky s Kandahárskými *medresami*,²²⁴ v kterých se formovalo a organizovalo hnutí Tálibán, již od počátku 90. let. Po příchodu sil NATO afghánští mudžáhidé utíkali do Pákistánu a utvářeli zde své exilové poradní sbory *šúrá* organizující nová povstání. Pákistán podporoval Tálibán z důvodu svých geopolitických zájmů.

ISI podporovala a podporuje Tálibán i v současnosti, ale vše popírá a dovolí si argumentovat, že se právě oni stali obětí mezinárodního terorismu.²²⁵ Nejvíce kritiky o spojení mezi ISI a Tálibánem paradoxně přichází ze strany, která se zařadila mezi hlavní sponzory hnutí, Spojených států.

Nejvíce zájmu po pádu Sovětského svazu projevil především Pákistán spolu se Saúdskou Arábií. Původně se do občanské války pokusila zasáhnout Saúdská Arábie, když král Fahd vyzval hlavní účastníky konfliktu k uzavření mírové smlouvy v Mekce. „*Dohodu podepsali vůdci frakcí 6. března 1993,*

²²³ <http://www.telegraph.co.uk/news/worldnews/asia/pakistan/1341405/Pakistans-godfathers-of-the-Taliban-hold-the-key-to-hunt-for-bin-Laden.html>. 12.4.2013

²²⁴ Kandahár bylo hlavní centrum hnutí Tálibán, až do roku 1996, kdy se tálibánští mudžáhidé zmocnili hlavního města Kábulu.
<http://www.scribd.com/doc/91817153/Taliban>. 12.4.2013

²²⁵ Pákistánská vláda odkazuje na ztráty na životech mezi vojáky, policisty a civilisty.
<http://www.scribd.com/doc/91817153/Taliban>. 12.4.2013

počítala například s dosazením Hekmatjára²²⁶ na post premiéra, ale nakonec z podepsané dohody na posvátném místě nic nevzešlo.²²⁷

Na počátku bojů tálibové užívali především zanechané sovětské zbraně a vojenskou techniku, zahraniční podporu v tomto ohledu získali až později.²²⁸ První impulz pro ISI a její zájem o angažmá v afghánském konfliktu byla dobrá pověst Mullu Muhammada ʿUmara, jehož skupina byla vyzdvihována při vyjednávání a záchraně unesených dívek, nebo při zajišťování bezpečnosti na důležitých dopravních tepnách spojujících Afghánistán se zahraničím, aby zajistil plynulost obchodu a navazování nových diplomatických styků důležitých pro rozvoj ekonomiky.²²⁹ Mulla ʿUmar tak získával od svých sympatizantů finanční i materiální podporu z Islámábadu, tím se stal přímým spojencem Pákistánu a jeho zpravodajské služby. Pákistán viděl v částečné uzurpaci Afghánistánu nejen výhodnou transitní zemi pro export svého zboží, ale usiloval o to, aby měl pro sebe záložní zdroj v případě otevřeného konfliktu s Indií.²³⁰ ISI zjišťovala, jak se vyvíjí mocenská situace uvnitř Afghánistánu. Za svého nejlepšího spojence, který by mohl udržet Afghánistán v určitých mantinelech suverenity státu a jeho *hard power*, nejprve označila Mohammeda Nadžíbulláha, ale později se obrátila na Mullu ʿUmara. Mulla ʿUmar si získal v Afghánistánu díky schopnému Tálibánu popularitu. Tálibán se rozhodl získat moc, za první krok

²²⁶ NOVÁK, Martin. Džihád proti Kremlu. Sovětská válka v Afghánistánu a zrod al-Káidy. Praha: Epoque, 2008. s. 179.

²²⁷ NOVÁK, Martin. Džihád proti Kremlu. Sovětská válka v Afghánistánu a zrod al-Káidy. Praha: Epoque, 2008. s. 179.

²²⁸ Z vojenské techniky v zemi zůstalo 700 tanků T55, 170 tanků T62, stovky děl, protiletadlových zbraní a raketometů, třicet letadel MiG-23, osmdesát MiG-21, stovka bojových helikoptér. NOVÁK, Martin. *Džihád proti Kremlu*. Sovětská válka v Afghánistánu a zrod al-Káidy. Praha: Epoque, 2008. s. 178.

²²⁹ Po pádu SSSR, byly otevřeny hranice se severními sousedy: Turkmenistánem, Uzbekistánem, Tádžikistánem, Kazachstánem a Kyrgyzstánem, a to bylo důležité nejen pro Afghánistán, ale také pro pákistánský export zboží. Pákistánský konvoj se smíšeným zbožím a léky, byl unesen na cestě přes Afghánistán do Turkmenistánu. Tálibán však zakročil ve prospěch Pákistánu a únosce neváhali následně potrestat. MAINBO, Samuel Munzele. *The Money Exchanges Dealers of Kabul*. The Study of Hawala System in Afghanistan. World Bank Banknig Paper No. 13. Washington D.C., The World Bank, 2003. s. 2. http://www-wds.worldbank.org/servlet/WDSContentServer/WDSP/IB/2003/10/16/000090341_20031016085357/Rendered/PDF/269720PAPER0Money0exchange0dealers.pdf. 27.4.2013

²³⁰ Ke konfliktu opravdu došlo v důsledku odpálení atomových bomb na jihozápadě Indie, tím demonstrovala svoji moc a nesouhlas s politikou Pákistánu a Číny. NOVÁK, Martin. Džihád proti Kremlu. Sovětská válka v Afghánistánu a zrod al-Káidy. Praha: Epoque, 2008. s. 204.

k úspěchu považovali zničení Hekmatjárový politické strany. Tálibánští mudžáhidé na pákistánsko-afghánské hranici napadli hlavní Hekmatjárovo zbrojní skladiště ve Spin Boldaku. Proslýchá se, že se na této akci podílelo i pákistánské dělostřelectvo, které se zasadilo o značné posílení moci °Umarových mudžáhidů.²³¹ Pákistánská vláda zanedlouho pochopila, že moc tálibů rychle sílí a je nevyhnutelné, že se Tálibán stane silnou vládnoucí vrstvou, ve svém zájmu se proto jednoznačně přiklonila na stranu silnějšího a očekávala, že z toho bude patřičně těžit. Tálibán sice postupoval v dobývání velmi rychle, ale narazil na Ismáíl Chána při tažení na Herát. Ismáíl odpověděl protiútokem a tálibánské jednotky se musely dát na ústup. V tomto okamžiku zasáhl Pákistán. Ten obratem dodal nové zbraně a vojenské poradce. Zanedlouho byl dobyt Herát i Kábul.²³² Nyní tálibové potichu opustili svoji původní myšlenku neusilovat o moc dobýt Afghánistán. Proti Tálibánu zatím bojovala ještě Masúdova²³³ státní afghánská armáda byla materiálně dotována především Íránem a Ruskem, zvláště po incidentu dobývání Kábulu, při němž členové Tálibánu zavraždili bývalého prezidenta Nadžibulláha.²³⁴ Rusko svůj postoj proti vládě Tálibánu zachovalo po celou dobu trvání konfliktu, neboť se obávalo šíření islamistické ideologie. Navíc mělo zájem na tom, aby se připojil k „silnější“ proti-tálibánské koalici Turecka a Íránu.²³⁵

USA jsou ve svých postojích vůči těmto mudžáhidům samostatnou kapitolou. Důležité je vědět, že počátku občanské války USA nejevily o Afghánistán

²³¹ Získali 18 000 kalašnikovů. NOVÁK, Martin. *Džihád proti Kremlu*. Praha: S. 190

²³² Dobývání Kábulu bylo o něco složitější, přes marné snahy nakonec využili spojení s vůdcem Hizb-e vahdat, která v tu dobu soupeřila s Masúdem o moc v hlavním městě. Abdul Alí Mazáří se s °Umarem dohodl na tom, že nechá brány města pro Tálibán otevřeny a doufal, že dojde ke střetu mezi Tálibánem a Masúdem. Mazáří nakonec zemřel při přepravě vrtulníkem. O jeho smrti se vedou pouze dohady, zda vypadl nešťastnou náhodou nebo byl spíš úmyslně vyhozen táliby. <http://www.fas.org/sqp/crs/row/RL30588.pdf>. 27.4.2013

²³³ Ahmad Šáh Masúd byl ministrem obrany, zbraně a finanční pomoc získával od Íránu a Ruska. <http://www.afghanland.com/history/northernalliance.html>. 27.4.2013

²³⁴ Tuto smrt musel Muhammad °Umar nějak ospravedlnit. Při svém projevu prohlásil: „Zabili jsme ho, protože byl zabijákem našich lidí.“ Aby neutrpěla pověst Tálibánu, °Umar měl i dobré alibi – muž, který vykonal Nadžibulláhovu popravu, přišel za dobu režimu SSSR o oba rodiče, umučila je tajná policie KHAD. NOVÁK, Martin. *Džihád proti Kremlu. Sovětská válka v Afghánistánu a zrod al-Kájdý*. Praha: EPOCH, 2008. s. 190

²³⁵ Neboť v tu dobu ještě USA neměly zájem nějak se nějak výrazně vložit do vnitropolitických záležitostí Afghánistánu.

výrazný zájem. Situace se změnila po roce 1992, do jisté míry se proti sobě opět postavili hlavní aktéři bipolárního konfliktu, USA a Rusko.²³⁶

Spojené státy zkrátka nějak musely, vyřešit situaci, kdy hlavní podpora Tálibánu pocházela ze stran Saúdské Arábie a Pákistánu, neboť s nimi musely ve jménu svých zájmů spolupracovat. Bílý dům svůj souhlas s vnitropolitickou expanzí hnutí Tálibán argumentoval tím, že je to pravděpodobně jedna z možností, jak stabilizovat a sjednotit Afghánistán. Zatím USA neměly větší zájem se jakkoli individuálně angažovat v přímé podpoře ve prospěch Umarových tálibů, ale bylo pro ně výhodné přidat se na stranu nepřítele Íránu. Své, byť z počátku opatrné náklonnosti se Spojené státy obratně snažily využít v novém projektu ropovodu a plynovodu, který plánovala kalifornská společnost UNCOAL. Dopravní koridor měl vést z Turkmenistánu přes Afghánistán až do Pákistánu, proto potřebovaly mít zajištěnou bezpečnost především v jižní části Afghánistánu, kde bylo hlavní působiště hnutí Tálibán. Hlavním prostředníkem pro vyjednávání mezi Tálibánem a USA byla saúdsko-arabská společnost Delta Oil.²³⁷ Turkmenistán neváhal uzavřít dohodu se společností UNCOAL o realizaci projektu, neboť pro vlastní zásoby ropy a plynu neměl zajištěnou dopravu, která by vedla i do jiných oblastí, než do Ruska. Při příležitosti potvrzení spolupráce mezi USA a Tálibánem došlo k formálnímu vzájemnému uvítání v Kábulu a ve Washingtonu na půdě ministerstva zahraničí i přesto, že USA neuznávaly legitimitu tálibánské vlády.

7.2 Diplomatické vztahy

7.2.1 Vztahy Afghánistánu a sousedních zemí před hlavním nástupem Tálibánu

V období nestability Afghánistánu na počátku devadesátých let se o Afghánistán zajímaly především sousední země, ale nyní projevil iniciativu

²³⁶ USA od sovětského zásahu roku 1979 pomýšlela na to, učinit z Pákistánu základnu kontrarevoluční činnosti v Afghánistánu, už kdysi nastalo vydržování vzbouřenců a s činností proti Lidové demokratické straně Afghánistánu na afghánském území. BRÖNER, Wolfram. *Afghánistán. Revoluce a kontrarevoluce*. Praha: Nakladatelství Svoboda, 1982. s. 15.

²³⁷ Ředitel UNCOAL Marty Miller se setkal s vedením Tálibánu až po dobytí Kábulu. HORÁK, Slavomír. *Afghánský konflikt*. Praha: Pulbic History and Petit, 2002. s.195

Írán, Indie, Pákistán, Saúdská Arábie a nově vzniklý Uzbekistán. Írán se soustředil na dva hlavní zájmy, jednak na úzkou skupinu ší'itů²³⁸, a tím získání výraznějšího vlivu v zemi, v druhé řadě pak pevné stanovení hranic.²³⁹ Saúdská Arábie a Pákistán se staly protiváhou íránské podpoře ší'itů, podporovaly sunnitskou skupinu obyvatel a uprchlíků v Pákistánu, kde financovaly zakládání *medres* a výcvikových táborů. Pákistán měl podobný záměr jako například USA usilující o vybudování integrity Afghánistánu z důvodu vlastních obchodních zájmů, proto se Pákistánci nakonec přiklonili k rozhodnutí podporovat Tálibán, jenž měl dobrý předpoklad sjednotit místní heterogenní společnost.

Komplikované vztahy mezi Indií a Pákistánem se nepřímou odrazily i na tom, jakou skupinu mudžáhidů, či politické frakce exilové vlády pak Indie podporovala.²⁴⁰ V období nárůstu vlivu hnutí Tálibán Indie stála na straně Ahmada Šáha Mas'úda. Uzbekistán se soustředil na podporu k němu příslušícím etnikům na afghánské straně, fakticky vzato měli Uzbekové stejný cíl jako ostatní sousedící země, tedy zajistit pořádek na hranicích a plynulý obchod²⁴¹, proto byl v objektivu jejího zájmu Abdul Rašíd Dostúm působící v severní části Afghánistánu.²⁴² Ve vztahu k Afghánistánu se podobným způsobem ubíralo Rusko a Tádžikistán. Mimo jiné se tyto země také oprávněně obávaly rozšíření tálibánského režimu na jejich území. Frakce Tálibánu se pokusily o svržení režimu v Tádžikistánu. Mezi léty 1999 až 2000 se objevilo na politické scéně Islámské hnutí Uzbekistánu, inspirované hnutím Tálibán, se snahou vyhlásit islámský stát.

²³⁸ „Vývoz islámské revoluce“ na východ. Stejně jako tomu bylo v případě Iráku. Početnou ší'itskou skupinou na území Afghánistánu jsou Hazárové. HORÁK, Slavomír. *Afghánský konflikt*. Praha: Pulbic History and Petit, 2002. s. 56.

²³⁹ Významným spojencem pro Írán byl hlavní guvernér Herátu Ismá'il Chán, který zajišťoval pohraniční bezpečnost.

²⁴⁰ <http://www.globalsecurity.org/military/world/afghanistan/ismail.htm>, 27.4.2013

²⁴¹ V době sovětské okupace v Afghánistánu Indie podporovala Rusko. HORÁK, Slavomír. *Afghánský konflikt*. Praha: Pulbic History and Petit, 2002. s. 69.

²⁴¹ Přes Uzbekistán do Afghánistánu proudí zboží z Evropy, jedná se z velké části o trvanlivé, balené potraviny, nápoje a toaletní potřeby.

http://www.economywatch.com/world_economy/afghanistan/export-import.html. 27.4.2013

²⁴² Po dobytí Kábulu Tálibánem se Abdul Rašíd Dostúm stal Mas'údovým spojencem a vytvořili spolu Severní alianci. HORÁK, Slavomír. *Afghánský konflikt*. Praha: Pulbic History and Petit, 2002. s. 70.

Jedinou středoasijskou republikou sousedící na severu s Afghánistánem, která spolupracovala s táliby byl Turkmenistán, odkud byly plánovány nové transitzní koridory pro distribuci ropy a zemního plynu. Spolupráce probíhala i na úrovni obchodu s drogami přímo podporovaném turkmenským prezidentem.²⁴³

Mudžáhidé bojující v občanské válce měli podporu především u zahraničních aktérů, čímž došlo k neustálému narůstání a prodlužování tohoto střetu. Jednotlivé státy se různě zapojovaly do poskytování finančních půjček, či darů buď Tálíbánu, a také skupinám později tvořícím Severní alianci, ale tento fakt vedl také k tomu, že se mezi sebou nedokázaly dohodnout na zásahu do vnitřní suverenity státu pod záštitou OSN. Byla sestavena rada „six plus two“. Těchto rozhovorů se účastnil Írán, Turkmenistán, Uzbekistán, Tádžikistán, Pákistán, Čína a Spojené státy s Ruskem jako pozorovatelé. Hlavním diskutovaným tématem byla otázka, jakým způsobem klást tlak na frakce v Afghánistánu, aby přistoupili k „bodu vzájemného porozumění“ a sestavit funkční a vyváženou multi-etnickou vládu. Zúčastněné strany se na této konferenci v Taškentu rovněž zavázaly k podmínce o zastavení dodávek zbraní pro Afghánistán a tedy nepodporovat další násilí v zemi.

Konflikt v Afghánistánu nabral na síle, až s příchodem vojsk NATO²⁴⁴ pod názvem Operace Trvalá svoboda. Ve skutečnosti se tato akce nesoustředila pouze na vydání Usámy bin Ládína. Je možné, že pokud by Tálibán neuplatňoval islámské právo v tak přísné podobě, jak jej vykládal, a neusiloval násilným způsobem o dobytí Afghánistánu, pravděpodobně by vládl dodnes. To, že byl Tálibán označen za partnera al-Qá'idy v případě teroristických útoků, je spornou záležitostí²⁴⁵, pokud povážíme věrohodnost informační politiky USA.²⁴⁶ Stát by byl ušetřen mnohým ztrátám na životech,

²⁴³ LABROUSE, Alain. *Drogy, peníze a zbraně*. Praha: Themis, 1996. s 54.

²⁴⁴ Úkol vojenských sil NATO převzaly jednotky ISAF-KAIA, jimž velela mise z České republiky od roku 2006. <http://www.mise.army.cz/historie-misi/isaf-kaia-8804/>. 24.4.2013

²⁴⁵ Níže uvádím informaci o tom, že se struktury Tálíbánu a al-Qá'idy vzájemně propojily. Jak tedy potom můžeme generalizovat?

²⁴⁶ Informační politika USA zajímavé téma z hlediska zdůvodnění zásahu do vnitropolitických záležitostí jiných států a je tématem, které bychom mohli věnovat samostatnou kapitolu. Podklady pro média jsou připravovány vládními a v případě vážných témat i nevládními organizacemi, které mají připravit veřejnost na to, že je

výraznému poklesu životní úrovně a zničení celé infrastruktury, kterou se částečně povedlo vybudovat Sovětskému svazu.

Rozdělení spojenečtví mezi politickými stranami a zahraničními aktéry, se nejvíce vyprofilovalo v osmdesátých letech, kdy panovala velká vnitropolitická roztříštěnost. Ronald Regan a pákistánský prezident Zijá'ul Hakk nakonec donutili exilová politická hnutí ke sjednocení sunitských stran pod „Alianci sedmi“ (viz. Příloha 5)²⁴⁷, jejímž úkolem bylo dohodnout se na struktuře pro budoucí afghánskou vládu. Americký prezident Ronald Regan, pákistánský prezident Zijá'ul Hakk a generální tajemník OSN Javier Pérez de Cuellare jednali o vzniku vlády spojením sunitských stran, aby potlačili vzrůstající vliv obávaného Íránu. Ten obratem reagoval a požadoval, aby se ší'itští Hazárové²⁴⁸ mohli zapojit do rozhovorů o vzniku legitimní vlády. K tomu však nikdy nedošlo. Přes veškerý odpor těchto Íránem podporovaných ší'itských skupin byla bez jejich účasti sestavena prozatímní přechodná vláda.²⁴⁹ Do čela státu byl dosazen Sibghatulláh Modžaddadí, premiérem se stal Abdul Rasúl Sajjáf a ministrem zahraničí se stal Gulbuddín Hekmatjár.

třeba do určitých záležitostí zasáhnout. Jak invaze do Afghánistánu, tak invaze do Iráku skýtá mnoho podobností. Dokonce si můžeme povšimnout toho, že název a operace v Iráku jsou jako modelový příklad užity z Afghánistánu. Například bylo užíváno termínů „Operace trvalá svoboda“ v případě Afghánistánu a v Iráku byl užit název „Operace irácká svoboda“. Média z USA často kladou na rovinu dvě naprosto odlišná mocenská vakua, stranu Baath a al-Qá'idu, jakožto nenáviděná politická hnutí, kterých je nutné se zbavit.

²⁴⁷ Aliance sedmi byla tvořena sunitskými bloky: Národní islámská fronta Afghánistánu se Sajjidem Ahmadem Gíláním; Afghánská národní fronta osvobození se Sibghatulláhem Modžaddadím, Islámské revoluční hnutí s Muhammadem Nabím Muhammadím, Hekmatjárova Islámská strana; Chálesova Islámská strana Afghánistánu; Islámská společnost Afghánistánu v čele s Burhánuddínem Rebbáním; Islámské sjednocení pro osvobození Afghánistánu s vedoucím Abdul Rasúlem Sajjáfem. Tyto strany spolupracovaly s pákistánskou ISI a CIA. HORÁK, Slavomír. *Afghánský konflikt*. Praha: Hlstory Pulic and Petit, 2002. s. 66-69.

²⁴⁸ Ší'itská koalice se skládala z čtyř hlavních politických stran: Sekulární strana islámské jednoty Afgánistánu Sajjída Muhammada Džargána, Islámské hnutí ajatolláha Álifa Muhsíního; Vítězná organizace afghánského islámu Ajjátoláha Montazerího; Skupina dohlížitelů islámského džihádu vedený radikálními Íránci a Házáry. Tyto organizace působily především v oblasti Házardžátu. HORÁK, Slavomír. *Afghánský konflikt*. Praha: History Public and Petit, 2002. s. 66-69.

²⁴⁹ Pocházel z nejslabší politické strany spojené sunitské aliance. HORÁK, Slavomír. *Afghánský konflikt*. Praha: Hlstory Pulic and Petit, 2002. s. 67.

Jako odpověď na uzavřené vyjednávání bylo ustaveno mnoho soukromých knížectví tak zvaných *emirátů*²⁵⁰, která musela být krvavě potlačena, aby nedošlo k další ostrakizaci země. Paralelně vedle ohniska těchto nesvárů zde, ještě před svou smrtí figuroval dosavadní prezident Nadžíbulláh, jako poslední výkřik komunistického režimu. Navzdory tomu, že měl velmi malou šanci zaujmout postoj vlivného politika, uvědomoval si nutnost stabilizace země, nebo alespoň využít vlivu ve zbylých oblastech, které by mu pomohly k udržení moci. Tento nelehký úkol se pokusil provést prostřednictvím Lidově demokratické strany Afghánistánu, kterou na znamení konce marxistických tendencí přejmenoval na *Hizb-e vatan*, Stranu vlasti. V konečném důsledku Nadžíbulláh ale nebojoval pouze s opozicí ší'ity, ale především s opozicí sunny. Proti Nadžíbulláhovi vystoupili vlivní politici z jeho vlastních řad, jednalo se o stoupence Babraka Karmala a členové strany *Háák* v okruhu ministra obrany Tanájího, kteří se rozhodli zachránit poslední zbytky režimu a jmenování nové afghánské přechodné vlády v Pešáváru. Muhammadu Nadžíbulláhovi nezbylo nic jiného, než se obrátit na pomoc původního spojence, na Sovětský svaz. Všechny tyto události vedly k rozdmýchání vnitřních sporů a nelítostný boj o moc. V konečné fázi bojů se okruh kolem Nadžíbulláha značně zúžil. Často docházelo k tomu, že členové ozbrojených sil prodávali svoji výzbroj nebo úplně přecházeli na stranu opozice, a to i v případě ismá'ilítů a nepaštúnů, kteří před tím bývali naprosto loajální komunistickému velení. Tím se Nadžíbulláh stal neschopným jakéhokoli dalšího boje za vlastní ideály získání země výhradně pod svoji moc.²⁵¹

7.2.2 Saúdská Arábie

Podpora Saúdské Arábie spočívala nejen ve zprostředkování dohody mezi USA a Tálíbánem, ale vůdčí představitelé Saúdské Arábie považovali tálíbánský islám za svoji určitou paralelu. O přívržencích Tálíbánu se vyjadřovali ve smyslu pravých následovníků muslimů. Saúdská princové a bohatí obchodníci často navštěvovali jižní Afghánistán, kde jim

²⁵⁰ Například Islámský emirát Kunár, založený Džamílem ar-Rahmánem roku 1991. HORÁK, Slavomír. *Afghánský konflikt*. Praha: Hlstory Pulic and Petit, 2002. s. 70.

²⁵¹ Bývalý komunistický prezident Afghánistánu Muhammad Nadžíbulláh, se po své prohře pokusil o útek, ale byl zadržen na letišti jednotkami generála Abdul Rašída Dostúma. Poté se skrýval v budově, kde v tu dobu sídlilo OSN. Nakonec byl unesen a zastřelen tálíby. <http://www.nndb.com/people/908/000112572/>. 27.4.2013

poskytovali útočiště tálibové. Na oplátku jim pak zanechávali finanční dary, pušky a terénní automobily, které jak se ukázalo, hráli v ozbrojeném konfliktu velkou roli.²⁵² Saúdská Arábie od počátku bojů podporovala sektářské násilí. V tomto směru podporovali povstalce z organizace *Ittihád-e islámí* Abdula Rasúla Sajjáfa, proti ší'itské organizaci *Hezb-e vahdat*.²⁵³

Saúdská Arábie svoji podporu ve prospěch Paštúnů přehodnotila, až v době, kdy se na dobývání Afghánistánu, a především posledního strategického místa Mazár-e Šarífu, podíleli členové z řad al-Qá'idy zvaní Brigáda 055 pod vedením Mully ʿUmara. Na oplátku propůjčení Usámovy elitní jednotky, mu následně Muhammad ʿUmar poskytl značné teritoriální zázemí²⁵⁴ a finanční benefity. Usáma si na dobytém území mohl založit vlastní výcvikové tábory, vlastnit domy a pozemky.²⁵⁵

7.2.3 Írán

Zájem Íránu vyjádřit se ke konfliktu v Afghánistánu a podpořit některou z frakcí měl nejen pragmatické důvody. Írán s Afghánistánem jsou na sebe vázány i kulturně.²⁵⁶ Tento důvod, byť z malé části, přispěl k zaujetí postoje k celé záležitosti. Írán měl zájem podporovat politická hnutí sjednocená pod Severní aliancí. Jednalo se o podporu především ší'itských Hazárů, persky hovořících Tádžiků, obyvatel příslušících k uzbeckému původu a jiných dalších etnicky rozmanitých minorit spolupracujících se Severní aliancí.²⁵⁷ Teheránská vláda se sice ubírala nejen směrem k podpoře aliance,²⁵⁸ i přes to, že se prezident Burhánuddín Rabbání provinil proti ší'itské menšině. Vládce Kábulu Burhánuddín Rabbání mohl podle Íránu zabránit smrti ší'itských Hazárů v důsledku zničení bamjánských Buddhů, kteří tyto

²⁵² NOVÁK, Martin. *Džihád proti Kremlu. Sovětská válka v Afghánistánu a zrod al-Kájdý*. Praha: Epoque, 2008. s. 78.

²⁵³ HORÁK, Slavomír. *Afghánský konflikt*. Praha: Hlstory Pulic and Petit, 2002. s. 70.

²⁵⁴ BAHMANYAR, Mir. *Jeskyně v Afghánistánu 197-2004. Horské pevnosti mudžáhidů, Tálibánu, al-Káidy*. Praha: Grada, 2004. s. 21.

²⁵⁵ Přehodnocení zájmů Saúdské Arábie proběhlo v roce 1996. NOVÁK, Martin. *Džihád proti Kremlu. Sovětská válka v Afghánistánu a zrod al-Kájdý*. Praha: Epoque, 2008. s. 201.

²⁵⁶ Jednak se jedná o kulturní tradice, ší'itský islám a lingvistické sounáležitosti. V Afghánistánu mnoho lidí hovoří *darí*, což je dialekt perštiny *fársí*.

²⁵⁷ Severní alianci bylo tehdy nakloněných 60% obyvatel Afghánistánu. MURSHED, S. Iftikhar. *The Taliban Years*. London: Bennett and Bloom, 2006. s. 192.

²⁵⁸ Především Ahmada Šáha Mas'úda a Rašída Dostúma. MURSHED, S. Iftikhar. *The Taliban Years*. London: Bennett and Bloom, 2006. s. 193.

posvátné sochy pokusili chránit svými těly. Kroky podniknuté proti angažmá ve spojení Rašída Dostúma a jeho organizace *Džumbiš-e Millí*, to rozhodně ke změně postoje teheránské vlády k Rabbánímu nepřispělo. Dalším nepopulárním krokem bylo vedení represí proti některým ší'itským skupinám v Kábulu, dokud ho ještě měl ve své moci. Přes veškeré proklamované nesouhlasy však Írán navenek vystupoval jako hlavní vnější spojenec aliance, jen aby demonstrativně odpověděl na podporu Tálíbanu sponzorstvím USA, financování Saúdskou Arábií a vedení výcvikových táborů Pákistánem.²⁵⁹

Jedním z důvodů podpory Afghánistánu v boji proti sílícímu vlivu Tálíbanu jsou pragmatické, ale také pramení z určitého principu. Írán stojí v opozici proti Tálíbanu, a tím opětuje postoj proti USA.²⁶⁰ Spojené státy americké neschvalují íránskou snahu o získání nekonvenčních zbraní. Vláda USA dokonce uvedla, že Írán stojí v pozadí mnoha teroristických organizací. Tímto argumentem se pokoušely dostat na svoji stranu další významné státy jako je Japonsko, Čína, Rusko a některé evropské státy. Spojené státy usilovaly o přerušování obchodních vazeb a o zastavení přidělování dotací mezinárodních organizací, nezbytných pro pokračování rozvoje Íránu. Politika prezidenta Billa Clintona jasně napovídala tomu, že hodlá přistoupit k užití prostředků na oslabení Íránu. Rozhodnutí na americké straně bylo jasné, ale cíle mohli dosáhnout jen prostřednictvím vlastního jednání, neboť jakékoli multilaterální dohody o uplatnění sankcí na Írán nebyly opodstatnitelné. Následně USA s Íránem zcela přerušily obchodní styky. Druhým krokem bylo sestavení D'Atamova zákona, který prosazoval penalizaci neamerických zemí investujících do íránského ropného odvětví větší finanční obnos, než zákon povoluje. Ironií je, že Írán tato opatření nijak závažně a dlouhodobě nepoškodila. Naopak Írán musel vést otevřenější politiku vůči zemím ve svém regionu, a také se přiklonil ke spolupráci s Kavkazskými a středoasijskými republikami. Íránská vláda se také

²⁵⁹ MURSHED, S. Iftikhar. *The Taliban Years*. London: Bennett and Bloom, 2006. s. 193.

²⁶⁰ Ačkoliv se vztahy mezi Íránem a Spojenými státy americkými zlepšily v roce 1993, po válce v Zálivu, v které Írán z počátku zachoval neutralitu a rovněž se pokusil o zprostředkování mírových rozhovorů.
[http://www.asccentralasia.edu.pk/Issue 64/02 Pakistan and Iran in Afghanistan.html](http://www.asccentralasia.edu.pk/Issue%2064/02%20Pakistan%20and%20Iran%20in%20Afghanistan.html). 27.4.2013

soustředila na posílení kontaktů se zájmovými skupinami v Afghánistánu. Íránské velení se rozhodlo pojistit vůči dalším nepřátelským krokům ze strany Spojených států, proto uzavřelo dohodu o spolupráci a vzájemné ochraně s Ruskem, Indií a Čínou.

7.2.4 Rusko

Ruská vláda se soustředila na udržení kladných kontaktů se Severní aliancí. Od počátku se Rusové obávali vývozu revoluce z Afghánistánu směrem na sever. Jednak hrozilo rozšíření islamistických radikálních tendencí, ale především destabilizaci okolních států. Také se domnívali, že bude docházet k neustálému nárůstu počtu uprchlíků do zemí vlastního etnického původu a oslabí tak jejich schopnost k určité ekonomické soběstačnosti.²⁶¹

Na jednom z mezinárodních jednání byli zástupci ruské strany obviněni americkým úředníkem Robinem Raphalem, že „*vlivem jejich kladného postavení k Severní alianci celou situaci jen komplikuje a konflikt v Afghánistánu, tak nebere žádného konce.*“²⁶² Rusko se proti tomuto výroku ostře ohradilo a prostřednictvím svých vyslanců argumentovalo, že kdyby byly zájmy Ruska a Pákistánu stejné v kontextu vybudování stabilizace situace v Afghánistánu, pak by k tomu mohlo dříve nebo později dojít prostřednictvím nátlaku na obě strany k rozšíření flexibility a ochoty spolu navzájem vyjednávat. Dalším krokem by pak bylo demilitarizovat a neutralizovat oblast Kábulu. Také prohlásili, že pokud budou Tálibán dále podporovat, pak budou postupovat obdobně a dojde na slova Robina Raphela, ale nikoliv pouhou zásluhou Ruska, ale i neústupného Pákistánu.

Ačkoliv je faktem, že se Rusko stavilo vůči Pákistánu v otázce Tálibánu do opozice, nemá zájem na tom, aby mezi nimi vznikalo jakékoli další nepřátelství. Naopak obě strany si kladou za cíl spolupracovat a náležitě těžit z realizace a projektu ropovodu a plynovodu vedený ze středoasijského regionu směrem na jih přes Pákistán. „*Ruský diplomat Pašavulk v této záležitosti označil Pákistán za svého strategického partnera.*“²⁶³ Na toto

²⁶¹ MURSHED, S. Iftikhar. *The Taliban Years*. London: Bennett and Bloom, 2006. s. 206.

²⁶² MURSHED, S. Iftikhar. *The Taliban Years*. London: Bennett and Bloom, 2006. s. 210.

²⁶³ MURSHED, S. Iftikhar. *The Taliban Years*. London: Bennett and Bloom, 2006. s. 210.

gesto reagoval pákistánský ministr zahraničních věcí Góhar Ajjúb Chán návštěvou v Moskvě v červenci roku 1997. Pašavulk si také na konto Pákistánu dovolil poznamenat, aby slepě nepodporoval Tálibán s pouhým předpokladem, že dojde ke stabilizaci země pod vládou, která má s Pákistánem pevné vazby a dostane se pod jejich vliv, protože pak může dojít ke stejné situaci, jaká probíhala v dobách sovětské okupace v Afghánistánu.²⁶⁴ Rusko zachovalo svůj konstantní postoj vůči Tálibánu po celou dobu jejich nadvlády. Po smrti Ahmada Šáha Mas'úda, hlavního mluvčího Severní aliance, se obrátili na přímý kontakt s Burhánhuddínem Rabbáním a přislíbili svoji plnou loajalitu.²⁶⁵

7.2.5 Středoasijské republiky

Středoasijské republiky zastávají stejná stanoviska v souvislosti s heterogenitou uvnitř Afghánistánu. Uzbekistán, Turkmenistán a Tádžikistán jednájí selektivně ve prospěch k nim kulturně a národnostně náležitých obyvatel. Z počátku zastávaly neutralitu. Tálibán jimi nebyl pokládán za hrozbu a svá tvrzení ještě podložili artikulací argumentu USA, že se z jejich úhlu pohledu jedná výhradně o nacionalistické hnutí, jehož konečným cílem je dostat Afghánistán plně pod svoji kontrolu.²⁶⁶

Co se týká například Turkmenistánu, ten se obával narušení obchodních styků, Afghánistán a Pákistán je hlavním cílem exportních aktivit. Spekulací zůstává, zda se Turkmenistán držel spíše v pozadí většiny jednání o hnutí Tálibán také z obav ze ztráty obchodního partnera v kauze „afghánské opium“. Jak již bylo zmíněno, pašování drog pravděpodobně souvisí i s hlavními představiteli vlády, proto je turkmensko-afghánská hranice hlavním řečištěm zakázaného zboží i v současnosti, i když propustnost hranic zajišťují útvary koaličního vojska.

Zahraniční politiku Středoasijských států můžeme posuzovat jako proměnlivou. Tádžikistán, Uzbekistán a Turkmenistán se vyjádřili

²⁶⁴ Paštúni jsou nezávislou entitou, za niž bojují odnepaměti a tedy, mají svůj vzdor v sobě hluboce zakořeněný.

²⁶⁵ MURSHED, S. Iftikhar. *The Taliban Years*. London: Bennett and Bloom, 2006. s. 228.

²⁶⁶ Tálibán dobyl Kábul v roce 1996. „Říká se, že kdo vládne Kábulu, vládne celému Afghánistánu.“ NOVÁK, Martin. *Džihád proti Kremlu. Sovětská válka v Afghánistánu a zrod al-Kájdý*. Praha: Epocha, 2008. s. 185.

k problematice nestranně, ale postupem času se začali ztotožňovat se zájmy jiných zemí, které udržovali spojenectví s některou stranou uvnitř Afghánistánu. Turkmenistán se nakonec v zájmu plánovaných projektů týkajících se ropného průmyslu v zemi, přiklonil k Tálíbánu.²⁶⁷ Šikmuradov, turkmenský ministr zahraničí na znamení nové politické orientace odjel vyjednávat do Islámábádu s vysvětlením, že vyčkával, až bude situace kolem Tálíbánu přehlednější. Prezident Nijazov konstatoval, že jsou připraveni na cestu „vpřed k uznání Tálíbánu“.²⁶⁸ Na druhou stranu se Ašghabatská vláda usnesla na uzavření obranného paktu s Uzbekistánem a Tádžikistánem, který nejprve odmítl, neboť dobře kalkulovala s paštúnskou mocí, jako hlavní nacionalistickou hybnou silou Afghánistánu. Navíc se z geopolitických důvodů obávali, zda dokáží ubránit dlouhé hraniční pásmo s Afghánistánem.

Turkmenský kurz zahraniční politiky se jeví jako schizofrenní záležitost, vzhledem k tomu, že obavy vládních zmocněnců z Tálíbánu narůstaly, ale nabídnutí členství v anti-Talibanské alianci s Ruskem a Íránem odmítli. Přesto turkmenská vláda nabádá uznání vlády v Afghánistánu. Boris Šikmuradov argumentoval, že Tálíbán je významným etnickým prvkem Afghánistánu, tím se přiblížil k uzavření dohody s afghánským ambasadorem, generálem Málíkem. Jedním z dalších kroků Borise Šikmuradova je zamítnutí účasti na jakýchkoliv obranných dohodách namířených proti Tálíbánu. Úsilím turkmenského ministra zahraničí bylo vyčistit politické klima a stát se hlavním mediátorem sporů.²⁶⁹ „*Celé rozhodnutí bylo podloženo Šikmuradovým argumentem, že má silný vztah k afghánským tradicím a rovněž zpochybnil správné chápání politiky jednajících stran mimo Afghánistán.*“²⁷⁰

²⁶⁷ USA, ale nakonec od projektu ustoupila s odůvodněním obav z nestability v Afghánistánu, ve skutečnosti se americká ropná společnost UNCOAL dostala do krize a musela přistoupit na fúzi se společností Chevron. NOVÁK, Martin. *Džihád proti Kremlu. Sovětská válka v Afghánistánu a zrod al-Kájdý*. Praha: Epoque, 2008. s. 186.

²⁶⁸ Tato vyjednávání a zmíněné prohlášení proběhlo v květnu a červnu roce 1997. MURSHED, S. Iftikhar. *The Taliban Years*. London: Bennett and Bloom, s. 229.

²⁶⁹ Po ztrátě Mazár-e Šarífu, kde operovala Severní aliance, se Turkmenistán více přiklonil k podpoře Tálíbánu. MURSHED, S. Iftikhar. *Afghanistan. The Taliban Years*. London: Benett and Bloom, 2006. s. 233.

²⁷⁰ MURSHED, S. Iftikhar. *Afghanistan. The Taliban Years*. London: Benett and Bloom, 2006. s. 234.

Uzbekistán nepochyboval o schopnostech v paštúnského hnutí, potažmo jeho rostoucích hegemonických ambicích. Ministerstvo zahraničních věcí přirozeně bylo připraveno podpořit uzbeckou minoritu a částečně i Muhammada Dostúma. Veškerá vyjednávání o bezpečnostních paktech a účast na sjezdu v Taškentu byla vedena prostřednictvím uzbeckého vyslance, ministra zahraničních věcí Abdalazíze Chafizoviče Kamilova²⁷¹, který si byl vědom značné hrozby, ačkoliv jeho první vyjádření bylo totožné se sousedními státy v regionu. Přístup uzbecké vlády k Tálíbánu se ale také postupně změnil.²⁷² Po jednání v Taškentu následovalo jednání v Islámábádu, kde se setkal i se zástupcem Tálíbánu Mullou Wakílem Ahmedem Muttawakílem.²⁷³ To vyvolalo značnou nevoli v jednáních zainteresovaného Tádžikistánu, který jednoznačně podporoval svého soukmenovce Ahmada Šáha Mas^cúda.²⁷⁴

Jedinou výhradou Tádžikistánu vůči Afghánistánu byli afghánští uprchlíci, kteří se stali velkou přítěží pro stát. Druhým bodem jednání o situaci v Afghánistánu byl zájem na potírání obchodu s drogami prostřednictvím tádžického ředitele organizace v Dušanbe bojující proti obchodu s drogami, Rastamem Nazarovem.²⁷⁵ Tádžikistán se pokusil navázat kontakt s Tálíbánem prostřednictvím Abdula Sttára z Pákistánu.²⁷⁶ V době nástupu do funkce ministra zahraničních věcí Abdula Sattára údajně došlo k nepatrnému uvolnění napětí mezi sjednocenou Severní aliancí a Tálíbánem²⁷⁷, čímž vznikl prostor pro další vyjednávání.

7.2.6 Čína

Čína je poněkud pragmatický hráč na poli spojenečství s režimem v Afghánistánu. Prioritou čínského vládního aparátu je obecně, co nejvíce

²⁷¹ <http://mfa.uz/eng/mfa/administration/>. 24.4.2013

²⁷² <http://uzreport.com/2011/main.php?p=members&lan=e>. 24.4.2013

²⁷³ http://www.historycommons.org/entity.jsp?entity%22mullah_wakil_ahmed_mutawakil. 24.4.2013

²⁷⁴ Tádžikistán byl významným dodavatelem zbraní pro Ahmada Šáha Mas^cúda. NOVÁK, Martin. *Džihád proti Kremlu. Sovětská válka v Afghánistánu a zrod al-Káidy*. s. 204.

²⁷⁵ http://undp.tj/fines/pubs/rts_report.pdf. 24.4.2013

²⁷⁶ http://undp.tj/fines/pubs/rts_report.pdf. 24.4.2013

²⁷⁷ Severní aliance se sjednotila pod vedením Burhánhuddína Rabbáního. Naopak k vyostření vztahů došlo mezi Tálíbánem a USA. NOVÁK, Martin. *Džihád proti Kremlu. Sovětská válka v Afghánistánu a zrod al-Káidy*. s. 182.

participovat na obchodních vztazích a neztratit tak své prvenství největšího globálního vývozce. Čína podepsala s Tálíbánem ekonomickou spojeneckou dohodu v Pekingu v únoru roku 1999. Nicméně, pak už není známo, zda došlo k nějakým bližším a důležitějším kontaktům, než byla tato dohoda. K diplomatickému uznání vlády Tálíbánu nedošlo. Čínská vláda později od kontaktů ustoupila a stala se vůči Afghánistánu neutrální. Důvodem změny směřování zahraničních zájmů byla neochota účastnit se boje proti mezinárodnímu terorismu vedeného Spojenými státy.²⁷⁸

7.2.7 Pákistán

Politická role pákistánské političky Benázír Buthové bylo získání, co možná největšího vlivu v Afghánistánu. Z náhledu politologa bychom ji označili za *realistického* politika. Příliš jí nezajímalo, v jakých podmínkách žijí Afghánci, jejich ženy a děti. Důležité bylo dosáhnout vlastního cíle - tím byl Kábul jako hlavní spojenec Pákistánu. Významné intermezzo, jak už jsem nastínila²⁷⁹, byl rok 1998-1999, v němž došlo k přeorientování politiky mnohých zemí, které byly do debat více či méně zainteresovány. Krize se nevyhýbala ani Pákistánu. Ačkoliv se zdálo, že je pákistánská strana ve svých jednáních jednotná, nebylo tomu tak. Propukl konflikt na vládní úrovni, nečekaně mezi pákistánskou armádou a tajnou zpravodajskou službou. Obě strany chtěly být vykonavateli určeného politického kurzu uvnitř i vně státu. Na povrch vyplula rivalita mezi premiérem Navázem Šarífem a náčelníkem generálního štábu ozbrojených sil Parvézem Mušarafem.²⁸⁰ Byť stála pákistánská ISI na straně Šarífa, došlo k jeho sesazení,²⁸¹ neboť se sám pokusil zbavit funkce Parvéze Mušarafa v době své nepřítomnosti v zemi. Jak se později ukázalo, pro Tálibán to byl rozhodující zlom. Parvéz Mušaraf byl jedním z těch, kteří nebyli bezvýhradnými zastánci Tálíbánu a v době, kdy prezident G.W. Bush

²⁷⁸ MURSHED, S. Iftikhar. *Afghanistan. The Taliban Wears*. London: Benett and Bloom, 2006. s. 245.

²⁷⁹ Například počínání politického směřování turkmenského prezidenta Nizajova, který hodlal uznat legitimitu tálíbánské vlády. MURSHED, S. Iftikhar. *Afghanistan. The Taliban Years*. London: Benett and Bloom, 2006. s. 245.

²⁸⁰ NOVÁK, Martin. *Džihád proti Kremlu. Sovětská válka v Afghánistánu a zrod al-Káidy*. s. 206.

²⁸¹ Byl poslán do exilu i se svým poradním sborem. NOVÁK, Martin. *Džihád proti Kremlu. Sovětská válka v Afghánistánu a zrod al-Káidy*. s. 206.

potřeboval Pákistán jako spojence, neváhal zastavit podporu Muhammadu ^{Umarovi.}²⁸²

7.2.8 USA

Spojené státy Americké stály při Tálíbánu, jako svému velkoodběrateli zbraní a člena vyjednávacího o projektu ropovodu, až do výměny ministerstva zahraničí za Warrena Christophera v roce 1997. Na jeho místo nastoupila Madeleina Albrightová, která se po návštěvě uprchlických táborů v Pákistánu rozhodla učinit přítrž hrubému zacházení s afghánskými ženami.

V kauze Usámy bin Ládína se Mulla ^{Umar} musel rychle rozhodnout, zda přeruší spolupráci s ním, nebo se Spojenými státy a Saúdskou Arábií. Usáma bin Ládín je postavou, prostřednictvím které probíhalo budování podzemních systémů, odkud hodlal vést džihád, jehož vykonavateli měli být členové „Mezinárodní islámské fronty džihádu proti Křižákům a Židům.“²⁸³ Důležité je, že bojů v Afghánistánu se podílel, již v době sovětské okupace, v době kdy Tálibán ještě neexistoval. V roce 1996 se však navrátil a vydal *fatwu* týkající se džihádu proti Američanům.²⁸⁴ Nakonec se USA rozhodla zasáhnout proti Usámovi plánovaným únosem ve spolupráci s CIA, ale nakonec k němu nedošlo.

Představitelé Saúdské Arábie přijeli vyjednávat o rozvázání kontaktů mezi Tálibánem a al-Qá^{id}ou. Princ Turjí al-Fajsál, velitel saúdské zpravodajské služby odhalil skutečnost o tom, že do sebe al-Qá^{id}a a Tálibán prorostly více, než se očekávalo. Padla pravděpodobně poslední slova o zamítnutí vydání ^{Umarova} spojence Usámy bin Ládína. Saúdská Arábie následně odmítla s Tálibánem jakékoliv další styky a stáhla svého vyslance ze země, čímž dala najevo konec diplomacie a uznání jeho legitimacy. Obdobně

²⁸² NOVÁK, Martin. *Džihád proti Kremlu. Sovětská válka v Afghánistánu a zrod al-Káidy*. s. 210.

²⁸³ NOVÁK, Martin. *Džihád proti Kremlu. Sovětská válka v Afghánistánu a zrod al-Káidy*. s. 202.

²⁸⁴ Usámovi *fatwa* byla vydána 23. června 1998. První velký úder přišel 7. srpna 1998 v podobě výbuchů před americkými ambasádami v Keni, Tanzanie, Nairobi, Dáresalámu. Prezident Clinton na to obratem odpověděl zasažením jedné z výcvikové základny al-Qá^{id}y střelami ploché dráhy letu, Tomahawk. MURSHED, S. Iftikhar. *Afghanistan. The Taliban Years*. London: Benett and Bloom, 2006. s. 248.

reagoval i *madžles* Spojených arabských emirátů. Od roku 1998 uznával Tálibán tedy pouze Pákistán.

7.2.9 Indie

Indie původně udržovala kontakty s Afghánistánem pouze z ekonomických důvodů. Cílem Indie bylo udržet obchodní cesty otevřené. Tento záměr měla již po nástupu sovětské nadvlády v Afghánistánu. Indiční diplomaté udržovali dobré vztahy s Dostúmem a Rabbáním. Naprosto stejně spolupracovala s vyslanci z Teheránu, či Moskvy. Po nástupu Tálibánu k moci se indická politika ubírala proti tomuto novému režimu.²⁸⁵ Indie se neváhala zapojit do diskusí, ze kterých měly vycházet plány na účinný zásah proti Tálibánu. Diplomáté Vivek Katdžu a Alok Prasad navázali spojení s představiteli Severní aliance v Mazár-e Šarífu. Vivek Prasad se účastnil jednání ve Washingtonu zaměřené na režim v Afghánistánu a úsilí potlačit podporování terorismu, který se pojí s distribucí drog.²⁸⁶

8 ZÁVĚR

První téma týkající se paštúnských tradic a praktikovaného islámu je zajímavým a dosud ne zcela probádaným tématem. Ústní tradice paštúnwálí je rozpracována do jednotlivých bodů. Nicméně prameny se liší v tom, do kolika částí jsou hlavní pojmy paštúnwálí rozděleny. Některé prameny vyzdvihují důležitost určitých sekcí právního paštúnského kodexu. Ve většině případů se však hovoří o deseti základních bodech, které nejsou nijak specifikovány ve smyslu jejich důležitosti před jinými body zákoníku. A jaká je kompatibilita paštúnwálí a paštúnského islámu? Paštúnwálí je islámu oficiálně nadřazeno, ale můžeme zde mezi těmito tradicemi pozorovat mnoho podobností jako například povinnost pohostinství *melmastia*, krevní mstu *al-badal*, chování úcty k ženám *purda* nebo dodržování genderových pravidel *námús*. Pokud bychom hovořili o otázce zahalování žen v afghánské

²⁸⁵ MULLEN, D. Rani. „Afghanistan's neighbours: Trying to Understand Iranian, Chinese, Pakistani and Indian Interests in Afghanistan and the Region.“ in: DANSPECKEGRUBER, Wolfgang, (eds.), Petersberg Papers on Afghanistan and the Region. Princeton, NJ: Leichstnstein Colloquium report IX, Princeton University, 2009.

²⁸⁶ Jednání probíhalo v září 1999. MURSHED, S. Iftikhar. Afghanistan. *The Taliban Years*. London: Benett and Bloom, 2006. s. 248.

společnosti, pak bychom mohli říci, že se liší pouze v tom, že podle paštúnské tradice si má žena údajně nepatrně odhalit tvář, pokud hovoří se starší, váženou osobou.

Stejně tak, jako islám vychází z nepsaných pravidel etiky a fungování společnosti i paštúnwálí je původní tradicí, z které čerpají obyvatelé středoasijského regionu odnepaměti. Tím však nechci klást váhu islámu, náboženství jako takového na roveň zákoníku paštúnwálí, ale pokládám jej za modelový příklad, jak vysvětlit tento jev.

Financování Tálibánu souvisí tedy zejména z výtobytků obchodu s narkotiky sekulárně pak z výběru daní podle uvedeného systému v kapitole 8.1.2. Díky pevnému a dlouholetému vztahu Afghánců s touto plodinou není možné ji zcela vymýtit, a pokud ano, pak do Afghánistánu bude směřovat nepředstavitelný objem dolarů, ale i tak by nebylo jisté, zda by byla podpora dost efektivní. Můžeme se domnívat, v jakém rozsahu vlastně probíhá potírání pěstování opiového máku v praxi, a jak zničení těchto plodin musí postihnout nespočet rodin. Na jednu stranu zde můžeme zasáhnout proti celosvětově největšímu pěstiteli opiového máku a vývozci heroinu, ale pro chudé obyvatele by to přineslo ještě větší negativní dopad. Pokud Afghánci nebudou mít své opium, nebudou mít nemocní, zranění a děti zmírající hladem první pomoc. Co se týká externích finančních zdrojů pro Tálibán, je patrné, že na jejich vzestupu i pádu mají velký podíl zahraniční aktéři, zejména USA a Pákistán. Rozhodující faktor vedoucí ke ztrátě podpory Pákistánu pro Tálibán, souvisel s několika událostmi, avšak nejvíce s událostí nástupu Parvéze Mušarafa k moci, který nebyl jednoznačným spojencem výsledného hnutí spolupracujícího s al-Qá'idou.

V konečném případě můžeme v rámci zmiňovaných vztahů mezi Ruskem, Íránem, Středoasijskými republikami, Indií, USA a Pákistánem v kontextu s Afghánistánem vygenerovat několik bodů, podle kterých se jejich politika odvíjela. Zájmem těchto zemí bylo především zachovat volný obchod, ale pevné hranice, získat určitý vliv v zemi, stát v opozici vůči druhým, nebo obavy ze šíření extrémistického islámu. Ačkoliv některé země zachovaly z počátku neutralitu, postupem času se jejich názor na směřování politiky

v souvislosti se situací v Afghánistánu nějakým způsobem vymezil. Tím se zjednodušuje případ, kdy bychom měli říci, které státy stály v opozici vůči Tálibánu v průběhu jejich mocenské převahy. Rusko, Írán a Indii můžeme považovat ve svých přístupech k Afghánistánu a nakládání s diplomacií za velmi stabilní aktéry. Uzbekistán, Turkmenistán a Čína se rozhodla v průběhu vyjednávání pro podporu Tálibánu. Spojené státy americké a Pákistán byly v průběhu afghánské občanské války jasnými příznivci Umarova hnutí.

Důležitým faktem je, že bez zahraniční podpory by hnutí Tálibán asi těžko narostlo do takových rozměrů. K rozšíření hnutí také prospěla značná roztříštěnost, neshody uvnitř politických frakcí a následná ztráta státní integrity Afghánistánu. Paštúni byli ve svých záměrech sjednotit zem, prosadit zákony a bezpečnost velmi vytrvalí a důslední. Ale představa světových velmocí o tom, že se bude nekontrolovatelně šířit islamistická hnutí a státní převraty, musela mít bezesporu nabrat nějakého spádu. To je jeden z důležitých důvodů pro vyslání spojeneckých vojsk. Druhou záminkou pro invazi se zcela oprávněně stal obchod s opiem. Třetím důvodem snad boj za lidská práva a především za práva týraných žen, neboť se teorie paštúnského zákoníku často v praxi liší.

9 ZDROJE

- BANTING, Erinn (2003). *Afghanistan the People*. Crabtree Publishing Company.
- BÖNNER, Wolfram. *Afghánistán. Revoluce a kontrarevoluce*. Praha: Nakladatelství Svoboda, 1982.
- BAHMANYAR, Mir. *Jeskyně v Afghánistánu 1979-2004. Horské pevnosti mudžáhidů, Tálibánu, al-Kaidy*. Praha: Grada, 2008.
- LLEWELYN, Morgan. *Buddhas of Bamiyan*. London: Profile books, 2012.
- KROPÁČEK, Luboš. *Duchovní cesty islámu*. Praha: Vyšehrad, 2003.
- HORÁK, Slavomír. *Afghánský konflikt*. Praha: Public History a Petit, 2005
- CHARVÁT, Petr. *Sajjid Abú-l A'lá Maudúdí a jeho projekt islámského státu*. (Ed. Miloš Mendel, CSc.) Brno, 2003.
- LABROUSSE, Alain. *Drogy, peníze a zbraně*. Praha: Themis, 1996.
- MAREK, Jan. *Dějiny Afghánistánu*. Praha: Nakladatelství lidové noviny, 2006.
- MAREK, Jan. *Stručná historie států*. Praha: Libri. 2003. s. 18.
- MAREK, Jan. *Indie, Pákistán, Bangladéš, SríLanka*. NLN: Praha 2003
- MENDEL, Miloš. *Džihád*. Praha: Atlantis, 2010.
- MAINBO, Samuel Munzele. *The Money Exchanges Dealers of Kabul. The Study of Hawala System in Afghanistan*. World Bank Banknig Paper No. 13. Washington D.C., The World Bank, 2003.
- MISDAQ, Nabi. *Political Frailty and external inteference*. London: Routlege, 2006.
- MURSHED, S. Iftikhar. *Afghanistan. The Taliban Years*. London: Bennett and Bloom, 2006.
- MULLEN, D. Rani. „*Afghanistan's neighbours: Triing to Understand Iranian, Chinese, Pakistani and Indian Interests in Afghanistan and the Region*.“ in: DANSPECKEGRUBER, Wolfgang, (eds.), *Petersberg Papers on Afghanistan and the Region*. Princeton, NJ: Leichtnststein Colloquium report IX, Princeton University, 2009.
- NOVÁK, Martin. *Džihád proti Kremlu. Sovětská válka v Afghánistánu a zrod al-Kájdy*. Praha: Epoque, 2008

STRNAD, Jaroslav; FILIPSKÝ, Jan; HOLMAN, Jaroslav; VAVROUŠKOVÁ, Stanislava. *Dějiny Indie*. Praha: Nakladatelství Lidové noviny, 2003.

ZBAVITEL, Dušan. *Starověká Indie*. Praha : Panorama, 1985.

RASHID, Ahmad. *Taliban militant islam, oil and fundamentalism in Central Asia*. London: Yale Nota Bene, 2001.

ROBERTS, Jeffery J. *The Origins of Conflict in Afghanistan*. Abc-Clio, United States, 2003.

<http://www.ranguna.com/blogginguna/scientific-results-of-whether-pashtuns-really-are-one-of-the-lost-tribes-of-israel-2>.

<http://larc.sdsu.edu/alcp/resources/afghanistan/culture-2/pashtunwali/>.

http://books.google.cz/books?id=bv4hzxpo424C&lpg=PP1&pg=PA81&redir_esc=y#v=onepage&q&f=false.

https://docs.google.com/viewer?a=v&q=cache:60wupszIO7EJ:israelisverige.info/Files/Referensmaterial/kdyz_muz_miluje_zenu_po_muslimsku.pps+Pa%C5%A1t%C3%BAnsk%C3%A9+tradice&hl=cs&gl=cz&pid=bl&srcid=ADGEEShIQfJXImaRCPrbdvkmhojK6Kfnga1g-nD60TvwDWVoGx80y962W-Qa4SzLT051qwPc9IOeP3Qh335spYxYRm1iWq15eipoQ1uF6ZAZ06ZFJh3R7SFeymWfzvxtMbCNzdAY3kaz&sig=AHIEtbQRmfw4DOWbrdBngeocYbDITMu4og.

<http://www.law.harvard.edu/programs/ilsp/research/kakar.pdf>.

<http://www.pashtunistan.net/arwatch.php?%20id=28>.

<http://www.law.harvard.edu/programs/ilsp/research/kakar.pdf>.

<http://larc.sdsu.edu/alcp/resources/afghanistan/culture-2/pashtunwali/>.

http://www.army.forces.gc.ca/caj/documents/vol_10/iss_3/CAJ_vol10.3_09_e.pdf.

<http://www.worldhistorymaps.info/history/CentralAsia.html>.

http://www.metmuseum.org/toah/hd/kush/hd_kush.htm.

<http://www.columbia.edu/itc/mealac/pritchett/00maplinks/early/kushan/kushan.html>.

<http://www.scribd.com/doc/91596921/Kushan>.

<http://www.cemml.colostate.edu/cultural/09476/afgh02-09enl.html>.

<http://www.cemml.colostate.edu/cultural/09476/images/afgh02-09-04-800w.jpg>.

<http://www.scribd.com/doc/28615489/Bamiyan>.

<http://www.scribd.com/doc/49714591/Udayana-Buddha-book-Engl>.

http://www.idb.arch.ethz.ch/files/04_ag-remondino_zhang_photogr.record.pdf.

<http://www.scribd.com/doc/44007626/Ghandara-Art>.

<http://www.scribd.com/doc/46563647/Taliban-Fatwa-on-Bamyian-Buddhas>.

http://www.idb.arch.ethz.ch/files/04_ag-remondino_zhang_photogr.record.pdf.

http://www.idb.arch.ethz.ch/files/04_ag-remondino_zhang_photogr.record.pdf.

http://www.rozhlas.cz/zpravy/historie/_zprava/ruiny-soch-buddhu-v-afghanskembamjanu-ceka-rekonstrukce--858868.

<http://www.cemml.colostate.edu/cultural/09476/afgh02-09enl.html>.

<http://asianhistory.about.com/od/afghanista1/p/Bio-Mahmud-of-Ghazni.htm>.

<http://www.ctc.usma.edu/posts/the-past-and-future-of-deobandi-islam>.

<http://geocurrents.info/cultural-geography/deobandi-islam-vs-barelvi-islam-in-south-asia>.

<http://slavomirhorak.euweb.cz/afghan2001-ln.htm>.

<http://www.shiachat.com/forum/index.php?/topic/234914174-whats-the-difference-between-deobandi-wahhabisalafi/>.

<http://www.ctc.usma.edu/posts/the-past-and-future-of-deobandi-islam>.

http://articles.timesofindia.indiatimes.com/2005-07-14/lucknow/27844215_1_imrana-case-salman-rushdie-arshad.

<http://www.newageislam.com/radical-islamism-and-jihad/darul-uloom-deoband--the-indian-ideological-source-of-the-taliban/d/9273>.

<http://www.himalmag.com/component/content/article/700-deobands-battle-for-survival-and-relevance.html>.

<http://www.newageislam.com/radical-islamism-and-jihad/darul-uloom-deoband--the-indian-ideological-source-of-the-taliban/d/9273>.

<http://geocurrents.info/cultural-geography/deobandi-islam-vs-barelvi-islam-in-south-asia>

<http://www.islamvision.org/maulana1.html>.

<http://www.witness-pioneer.org>.

http://ramadhan.shiasisters.net/articles/salatul_tahajud.html.

<http://www.e-polis.cz/nezarazene-clanky/320-afghanistan-za-vlady-talibanu-politicko-geograficka-analyza.html#hodnoceni>.

<http://www.newageislam.com/radical-islamism-and-jihad/darul-uloom-deoband--the-indian-ideological-source-of-the-taliban/d/9273>.

http://siteresources.worldbank.org/SOUTHASIAEXT/Resources/Publications/448813-1164651372704/UNDC_Ch5.pdf.

<http://www.scribd.com/doc/341558/01595afg-opium-economy-www>.

http://siteresources.worldbank.org/SOUTHASIAEXT/Resources/Publications/448813-1164651372704/UNDC_Ch5.pdf.

<http://www.globalresearch.ca/the-afghan-war-no-blood-for-opium/18768>.

<http://www.scribd.com/doc/341558/01595afg-opium-economy-www>.

<http://www.unodc.org/>.

http://siteresources.worldbank.org/SOUTHASIAEXT/Resources/Publications/448813-1164651372704/UNDC_Ch5.pdf.

http://www.unodc.org/pdf/publications/report_2001-10-16_1.pdf.

[http://www.europarl.europa.eu/meetdocs/2009_2014/documents/femm/dv/p7_ta-prov\(2010\)0490_/p7_ta-prov\(2010\)0490_cs.pdf](http://www.europarl.europa.eu/meetdocs/2009_2014/documents/femm/dv/p7_ta-prov(2010)0490_/p7_ta-prov(2010)0490_cs.pdf).

[http://www.un.org/ga/search/view_doc.asp?symbol=S/RES/1267\(1999\)](http://www.un.org/ga/search/view_doc.asp?symbol=S/RES/1267(1999)).

<http://www.un.org/News/Press/docs/2000/20001219.sc6979.doc.html>.

http://www.unodc.org/pdf/publications/report_2001-10-16_1.pdf.

[http://www.undemocracy.com/S-RES-1363\(2001\)](http://www.undemocracy.com/S-RES-1363(2001)).

http://www.usip.org/files/resources/taliban_opium_1.pdf.

https://www.cimicweb.org/cmo/afg/Documents/Economic/CFC_Afghanistan_Poppiesand-the-Afghan-Economy_May2012.pdf.

<http://euro.e15.cz/proklete-opium-821970>.

<http://www.magazin-legalizace.cz/cs/articles/detail/286-farmari-v-afghanistanu-davaji-misto-maku-prednost-pestovani-konopi>.

http://czech.ruvr.ru/2012_08_16/85286891/.

<http://www.telegraph.co.uk/news/worldnews/asia/pakistan/1341405/Pakistan>

s

godfathers-of-the-Taliban-hold-the-key-to-hunt-for-bin-Laden.html.

<http://www.mise.army.cz/historie-misi/isaf-kaia-8804/>.

<http://mfa.uz/eng/mfa/administration/>.

<http://uzreport.com/2011/main.php?p=members&lan=e>.

http://www.historycommons.org/entity.jsp?entity%22mullah_wakil_ahmed_mut_wakil

http://undp.tj/fines/pubs/rts_report.pdf.

<http://www.aan-afghanistan.org/index.asp?id=1783>.

<http://home.uchicago.edu/~tginsburg/pdf/articles/AnEconomicAnalysisOfThePashtunwali.pdf>.

<http://www.fas.org/sgp/crs/row/RL30588.pdf>.

http://www.economywatch.com/world_economy/afghanistan/export-import.html.

<http://www.afghanland.com/history/northernalliance.html>.

http://www.google.cz/imgres?q=alexander+burnes&sa=X&hl=cs&rlz=1R2ADFA_csCZ456&biw=1024&bih=403&tbnid=LxZzFMaXRhfdgM:&imgrefurl=http://www.nls.uk/collections/rare-books/acquisitions/popup/buddha-statues&docid=WwkOe4OM47g0RM&imgurl=http://www.nls.uk/media/13632/statues.jpg&w=450&h=322&ei=DrF9UfvMNIrbtAaWyoHYCA&zoom=1&iact=rc&dur=219&page=3&tbnh=132&tbnw=185&start=40&ndsp=22&ved=1t:429,r:49,s:0,i:236&tx=152&ty=120.

10 CONCLUSION

This thesis is focused on three research circles which are related to each other in many aspects. I follow up the ideology of Taliban movement in the term of the biggest blooming of its influence in the regions of Afghanistan, including Pashto origin, history and islamic schools and way of thinking.

Taliban movement is a nationalistic organization and its ideology is based partly on Pashto legal code, paštunwali, Deobandi doctrine and partly on the main points of Wahhabi islam. Pashto legal code is influenced by traditions and genealogy of the ethnic which is the majority of the Afghan population.

The thesis deals with analysis of rooted traditions and their impact on islam and the result of the influence islam on tradition of pashtunwali. Movement of Taliban was established on the base of revive-tendencies as e.g. Jama'ate islami Abu A'la Mawdudi. It was created in the reaction of the historical events in the country. Mujahids fought for independence of Afghanistan on the Soviet Union. Pashtu unified after the fall of the communist regime in SU. They integrated in the resistance against fractions which wanted to gain political power within the country.

Taliban was supported by three countries which accepted legitimacy of government in Afghanistan between 1996 and 2001. These countries managed diplomatic contact. Talibs achieved sources of financial and material help from abroad and from population of Afghanistan, including benefits from export of opium.

The third point or so called circle is diplomacy and affairs with neighbour states and counties interested in negotiations and talks about the situation in Afghanistan. I would like to emphasize that to divide of financing of the movement and diplomacy is impossible and that is why I put them under each other.

The thesis is focused on the term of Taliban governance. Some of the historical facts influencing foundation of the movement are mentioned just marginally. The main goal was to understand Pashtu anarchy which was spread over Afghanistan in the 90's.

11 PŘÍLOHY

Příloha 1²⁸⁷

Agreement between Amir Abdur Rahman Khan, G. C. S. I., and Sir Henry Mortimer Durand, K. C. I. E., C. S. I.

Whereas certain questions have arisen regarding the frontier of Afghanistan on the side of India, and whereas both His Highness the Amir and the Government of India are desirous of settling these questions by friendly understanding, and of fixing the limit of their respective spheres of influence, so that for the future there may be no difference of opinion on the subject between the allied Governments, it is hereby agreed as follows:

1. The eastern and southern frontier of his Highness's dominions, from Wakhan to the Persian border, shall follow the line shown in the map attached to this agreement.
2. The Government of India will at no time exercise interference in the territories lying beyond this line on the side of Afghanistan, and His Highness the Amir will at no time exercise interference in the territories lying beyond this line on the side of India.
3. The British Government thus agrees to His Highness the Amir retaining Asmar and the valley above it, as far as Chanak. His Highness agrees, on the other hand, that he will at no time exercise interference in Swat, Bajaur, or Chitral, including the Arnawai or Bashgal valley. The British Government also agrees to leave to His Highness the Birmal tract as shown in the detailed map already given to his Highness, who relinquishes his claim to the rest of the Waziri country and Dawar. His Highness also relinquishes his claim to Chageh.
4. The frontier line will hereafter be laid down in detail and demarcated, wherever this may be practicable and desirable, by joint British and Afghan commissioners, whose object will be to arrive by mutual understanding at a boundary which shall adhere with the greatest possible exactness to the line shown in the map attached to this agreement, having due regard to the existing local rights of villages adjoining the frontier.
5. With reference to the question of Chaman, the Amir withdraws his objection to the new British cantonment and concedes to the British Government the rights purchased by him in the Sirkai Tilerai water. At this part of the frontier the line will be drawn as follows: From the crest of the Khwaja Amran range near the Psha Kotal, which remains in British territory, the line will run in such a direction as to leave Murgha Chaman and the Sharobo spring to Afghanistan, and to pass half-way between the New Chaman Fort and the Afghan outpost known locally as Lashkar Dand. The line will then pass half-way between the railway station and the hill known as the Mian Baldak, and, turning south-wards, will rejoin the Khwaja Amran range, leaving the Gwasha

²⁸⁷

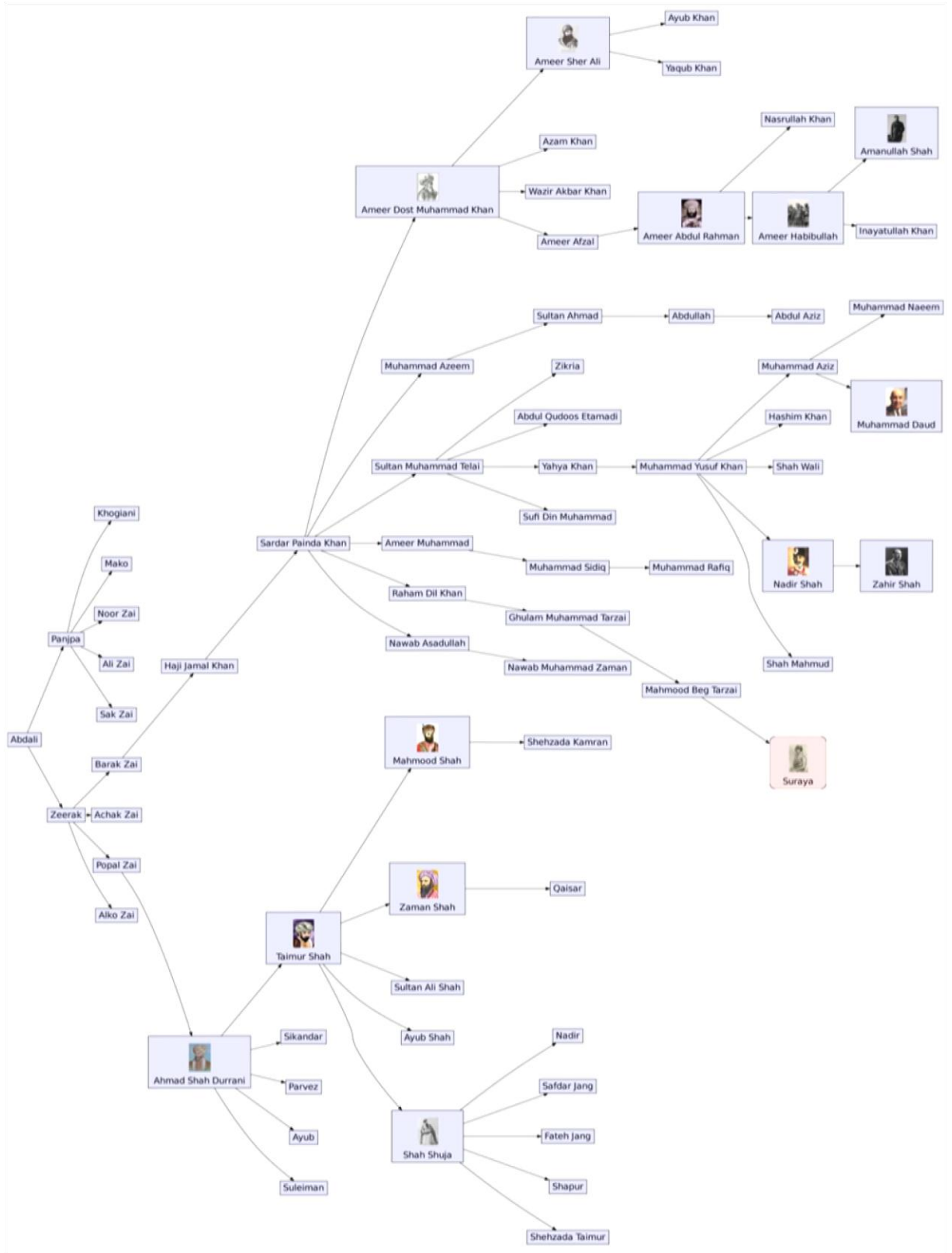
<http://www.khyber.org/history/treaties/durandagreement.shtml>. 28.4.2013

Post in British territory, and the road to Shorawak to the west and south of Gwasha in Afghanistan. The British Government will not exercise any interference within half a mile of the road.

6. The above articles of agreement are regarded by the Government of India and His Highness the Amir of Afghanistan as a full and satisfactory settlement of all the principal differences of opinion which have arisen between them in regard to the frontier; and both the Government of India and His Highness the Amir undertake that any differences of detail, such as those which will have to be considered hereafter by the officers appointed to demarcate the boundary line, shall be settled in a friendly spirit, so as to remove for the future as far as possible all causes of doubt and misunderstanding between the two Governments.
7. Being fully satisfied of His Highness's goodwill to the British Government, and wishing to see Afghanistan independent and strong, the Government of India will raise no objection to the purchase and import by His Highness of munitions of war, and they will themselves grant him some help in this respect. Further, in order to mark their sense of the friendly spirit in which His Highness the Amir has entered into these negotiations, the Government of India undertake to increase by the sum of six lakhs of rupees a year the subsidy of twelve lakhs now granted to His Highness.

H. M. Durand,
Amir Abdur Rahman Khan.

Kabul, November 12, 1893.

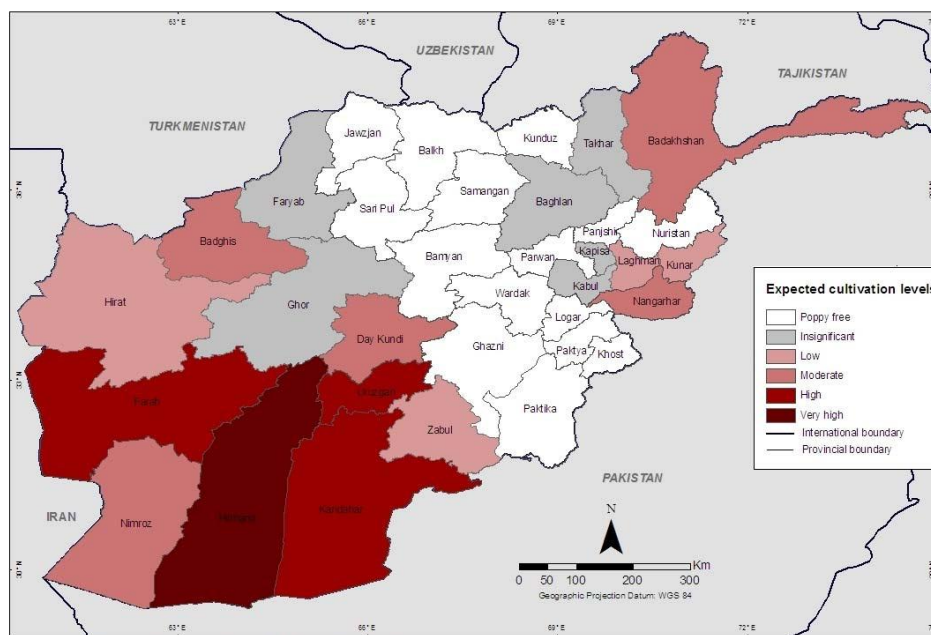

²⁸⁹

Idealizované sochy bamjánských Buddhů podle Alesnadra Burnese.

http://www.google.cz/imgres?q=alexander+burnes&sa=X&hl=cs&rlz=1R2ADFA_csCZ456&biw=1024&bih=403&tbn=isch&tbnid=LxZzFMaXRhfdgM:&imgrefurl=http://www.nls.uk/collections/rare-books/acquisitions/popup/buddha-statues&docid=WwkOe4OM47g0RM&imgurl=http://www.nls.uk/media/13632/statues.jpg&w=450&h=322&ei=DrF9UfvMNIrbtAaWyoHYCA&zoom=1&iact=rc&dur=219&page=3&tbnh=132&tbnw=185&start=40&ndsp=22&ved=1t:429,r:49,s:0,i:236&tx=152&ty=120. 27.4.2013

Source: MON - UNODC Afghanistan Opium Risk Assessment Survey 2012 (http://www.unodc.org/uhodan/oras_monitoring.html)
 Note: The boundaries and names shown and the designations used on this map do not imply official endorsement or acceptance by the United Nations.

Příloha 5²⁹¹

Strana (v závorkách česká zkratka, resp. zkrácení v originále, používané v textu)	Vůdce	Ideologie	Etnický a sociální původ	Mezinárodní vztahy	Oblasti bojových operací
---	-------	-----------	--------------------------	--------------------	--------------------------

SUNNITSKÉ STRANY (uznávané Pákistánem)

<i>Národní islámská fronta Afghánistánu (NIFA) maház-i melli-i islámi-i afghánistán (maház)</i>	Sajjíd Ahmad Gílání	Prozápadní, Royalisté, nacionalisté	Většinou Paštuni se západním vzděláním, kmenoví <i>chánové</i>	Slabé, nejvíce USA	Okolí Kábulu, východ
<i>Afghánská národní fronta osvobození (ANFO) džabha-i nidžat-i melli-i afghánistán (džabha)</i>	Sibghatulláh Modžaddadí	Tradicionalisté a nacionalisté	Většinou Paštuni se západním vzděláním	Slabé	Jih, okolí Kábulu a sever
<i>Islámské revoluční hnutí (IRH) horokot-i inghi láb-i islámi-ji afghánistán (harakat)</i>	Muhammad Nabí Muhammadí	Islámští tradicionalisté	Soukromě vzdělaní mollové, většinou Paštuni, velitelé pocházeli ze sekulárních elit Daúdova režimu	Slabé	Převážně jih, okolí Kábulu
<i>Islámská strana Afghánistánu (ISAH) hizb-i islámi i afghánistán, Hekmatjár (hizb-i Hekmatjár)</i>	Gulbuddín Hekmatjár	Radikální islamisté, avšak v první fázi stoupenci sekulárního státu	Sekularizovaná inteligence, vesměs Paštuni	Silné vazby na Pákistán (ISI), arabské islamistické kruhy	Severovýchod (Badachšán), Kábul, východ, jih
<i>Islámská strana Afghánistánu (ISAH) hizb-i islámi-i afghánistán, Cháles</i>	Junus Cháles	Islamisté, stoupenci islámského státu, protišitští	Paštuni, většinou duchovenstvo se silným kmenovým a vůdcovským cítěním	Silné vazby na ISI, CIA	Kábul, východ, jih
<i>Islámská společnost Afghánistánu (ISO) Džamiját-i islámi-i afghánistán (džamiját)</i>	Burhánuddín Rabbání	Umírnění islamisté, stoupenci islámského státu	Státem vzdělaní islámští duchovní, sekularizovaná inteligence, většinou Tádžikové, částečně Paštuni a Uzbekové	Určité kontakty s ISI a USA	Severovýchod (Pandžír), sever, západ
<i>Islámské sjednocení pro severovýchodní Afghánistán</i>	Abdul Kasul Sajjáf	Radikální islamisté	Většinou Paštuni z provincie Paghman, arabové	Podporovaní bohatými arabskými státy	Převážně východní Afghánistán

Strana (v závorkách česká zkratka, resp. zkrácení v originále, používané v textu)	Vůdce	Ideologie	Etnický a sociální původ	Mezinárodní vztahy	Oblasti bojových operací
---	-------	-----------	--------------------------	--------------------	--------------------------

ŠÍITSKÉ STRANY (uznávané Íránem)²⁹²

<i>Strana islámské jednoty Agánistánu Šúra-ji inqíláb-i islámíji afgánistán</i>	Stoupenci ajatolláha Chó'ího z Nadžafu Sajíd Muhammad Džargán (vojenský velitel)	Radikální islamisté	Sekularisté, mladí intelektuálové, tradicionalisté (sajjídové), islamisté. (íránští duchovní)	Podpora různých islámských agentur z Íránu, spolupráce s Gíláního islámskou frontou	Hezáradžát Ghazní
<i>Islámské hnutí harakat-i islámí</i>	ajatolláh Álif Muhsíní stoupenec ajatolláha Chó'ího a ajatolláha Šariátmadarího z Tabrízu	Umírnění islamisté, Šíitská alternativa džamíjátu	Hazárové	Slabé, Muhsíní byl ve špatných vztazích s Chomejním (byl v Íránu vězněn)	Hazáradžát
<i>Vítězná organizace afghánského islámu sázmán-i nasr- i islámí-ji afgánistán</i>	Pod vlivem Íránského ajatolláha Montazerího	Radikální stoupenci vývozu islámské revoluce, dobře vyzbrojená a vycvičená skupina, hazárští nacionalisté	Hazárové	Silné vazby na stoupence tvrdého křídla islámské revoluce. Podpora Íránských tajných služeb	Hazáradžát
<i>Skupina dohlížitelů islámského džihádu gurúh-i pásdarán- i džihád-i islámí</i>		Nejradikálnější Šíitská strana	Íránci, Hazárové	Írán - sípáh i pasdarán (Revoluční gardy)	Hazáradžát
Pod vlivem Íránu se všechny strany spojily v roce 1988 do jedné Strany jednoty (<i>hizb-i vahdát</i>) pod vedením Alího Mazarího					

²⁹²

HORÁK, Slavomír. Afghánský konflikt. Praha: Public History a Petit, 2003. s. 68-69.